

**UKRAIŃSKIE PISMO
PODLASIA**

Miejska Biblioteka Publiczna
ul. Podlaskiej 12a
14-100 Biała Podlaska
tel. (83) 343-61-11

2 (54)

2001

Cena 2,50 zł

PL ISSN 1230-2759 Nr indeksu 367214

<http://free.ngo.pl/nadbuihom>

НАД БУГОМ І НАРВОЮ

Związek Ukraińców Podlasia
Gminny Ośrodek Kultury w Czeremsze oraz Narwiański Ośrodek Kultury
zapraszają na

POLSKO-UKRAIŃSKIE SPOTKANIA MUZYCZNE

4 sierpnia 2001 r. (sobota) godz. 17⁰⁰ Czeremcha, scena obok Gminnego Ośrodka Kultury

5 sierpnia 2001 r. (niedziela) godz. 15⁰⁰ Narew, Rynek

W programie festiwalu:

koncerty z udziałem zespołów folklorystycznych i folkowych z Polski i Ukrainy.
Wystąpią między innymi: „Weseli Muzyki” z Kijowa, „Czeremszyzna” i „Hiloczka” z Czeremchy, „Horyna” z Równego, „Klekociaki” z Bociek, „Chutir” z Gdańska, „Huculska Kapela” ze Lwowa, „Ranok” z Bielska Podlaskiego, „Rodyna” z Dubiażyna.

Sponsorzy:

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP
Fundacja im. Stefana Batorego

Starostwo Powiatowe w Hajnówce
AD Fabrika

Союз українців Підляшшя

Гмінний Осередок Культури в Черемсі та Осередок Культури в Нарві
запрошують на

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ МУЗИЧНІ ЗУСТРІЧІ

4 серпня 2001 р. (субота) год. 17⁰⁰ Черемха, сцена біля Гмінного Осередка Культури

5 серпня 2001 р. (неділя) год. 15⁰⁰ Нарва, Ринок

У програмі фестивалю:

концерти фольклорних та фолькових ансамблів з Польщі та України.
Виступатимуть між іншими: «Веселі музики» з Києва, «Черемшина» та «Гілочка» з Черемхи, «Горина» з Рівного, „Klekociaki” з Ботьків, «Хутір» з Гданська, «Гуцульська капеля» зі Львова, «Ранок» з Більська Підляського, «Родина» з Дуб’яжина.

Спонсори:

Міністерство культури та національної спадщини РП
Фундація ім. Стефана Баторія

Повітове староство у Гайнівці
AD Fabrika

НАД БУГОМ І НАРВОЮ

Український часопис Підляшшя

Видавець: Союз українців Підляшшя

Редактор номеру: Григорій Курп'янович.

Технічна редакція: Іван Бакунович.

Співпрацівники редакції: Андрій Артем'юк, Ірина Вищенко, Юрій Гаврилюк, Андрій Давидюк, Іван Кирилюк, Микола Роценко, Славомір Савчук, Єлизавета Томчук, Іван Хвашевський, Олена Чабан.

Часопис субсидований Міністерством культури і національної спадщини Республіки Польща.

Не всі думки висловлені на сторінках нашого часопису відображають погляди редакції. Не замовлених матеріалів не повертаємо. Редакція залишає за собою право редагувати, скорочувати тексти та змінювати заголовки.

За зміст поміщених reklam та оголошень редакція не відповідає.

Адреса редакції: / **Adres redakcji:** „Nad Buhom i Narwoju”, ul. Kazanowskiego 15 B, skr. poczt. 77, 17-100 Bielsk Podlaski.

Тел./факс Tel./fax (085) 730-89-29. **E-mail:** nadbuhom@free.ngo.pl; <http://free.ngo.pl/nadbuhom>.

Банковий рахунок: / **Konto bankowe:** Związek Ukraińców Podlasia, Powszechny Bank Kredytowy S.A., Oddział Bielsk Podlaski, nr 11101167-401160001197.

Друк: / **Druk:** Usługowy Zakład Poligraficzny, Bielsk Podlaski, ul. Okrężna 24, tel./fax (0-85) 730-33-67, tel. 730-96-92, 868-44-40.

NAD BUHOM I NARWOJU

Ukraińskie pismo Podlasia

Wydawca: Związek Ukraińców Podlasia

Redaktor numeru: Grzegorz Kuprianowicz.

Redakcja techniczna: Janusz Bakunowicz.

Współpracownicy redakcji: Andrzej Artemiuk, Jan Chwaszczewski, Helena Czaban, Andrzej Dawidziuk, Jerzy Hawryluk, Jan Kiryziuk, Mikołaj Roszczenko, Sławomir Sawczuk, Elżbieta Tomczuk, Irena Wiszenko.

Pismo jest wydawane przy wsparciu finansowym Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP.

Nie wszystkie opinie wyrażone na łamach naszego czasopisma wyrażają poglądy redakcji. Materiałów nie zamówionych redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania oraz zmiany tytułów.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treść zamieszczonych reklam i ogłoszeń.

Південне Підляшшя: проминання і відродження

Протягом двох останніх століть історична доля двох частин Підляшшя була різною. Буг розділяв їх не тільки географічно, знаходились вони у складі різних державних і адміністративних утворень, що зумовлювало децю відмінні суспільні процеси і явища. Звичайно період двохсот років не зміг нівелювати цього глибокого пласту спільної культурної традиції – мови, фольклору, звичаїв, церковного життя – який зберігся. У цьому номері «НБІН» пропонуємо читачам декілька матеріалів про південну частину нашого регіону і про ті «ниточки», які пов'язують його обі частини.

Зараз цим, що найбільш впливає на відмінність ситуації в обох частинах є демографічний чинник – на Південному Підляшші українське населення є просто нечисленим. Це результат різних процесів, які тривали протягом XIX та XX ст., а звершенням цього стала акція «Вісла». Про це як ця етнічна чистка сприймалася очима її жертви – кількохлітньої дитини розповідає – д-р Микола Хроль, син Південного Підляшшя, який від десятиліть зв'язав своє життя зі столицею північної частини регіону – Більськом і відіграв тут помітну роль в суспільному і національному житті.

Саме демографія є основним фактором, який впливає на стан збереження української культури, мови, традиції на Південному Підляшші. На наших очах відбувається процес відходу в минуле цього, що століттями було життям цієї землі, як пише у своєму нарисі дослідник українського фольклору цього регіону Іван Ігнатюк – *це все минуло*. Гіркою є його констатація, що світ, у якому він народився і прожив своє дитинство проминув...

Зникає українська говірка Південного Підляшшя – як пише І. Ігнатюк – *Сьогодні українську мову у формі діалекту на Південному Підляшші можна вважати за явище, яке проминуло*. А ще пів століття тому говорили нею не тільки православні, але також і католики, котрих предки перейшли на латинський обряд на початку XX ст. Зараз вже нечисленні з-посеред цих останніх говорять по-українськи, одним з них є поет Степан Сидорук, котрого нові вірші друкуємо.

Асиміляційні процеси поглинають нечисленні вже островці українськості. В сьогодинішніх умовах домінації польської масової культури відбувається відхід частини молодого покоління від дідовської традиції – мови, культури, віри. Сумні спостереження робить у цьому плані молода покоління з Північного Підляшшя, яка ділиться своїми спогадами з прощі до Яблочина.

Попри це все, на Південному Підляшші бачимо сьогодні також прояви відродження. Дають вони надію на збереження тут, хоч у скромній формі, присутності Православ'я та українськості.

Зараз єдиною опорою для нашої традиції на Південному Підляшші залишається Православна Церква. Століттями відігравала вона вирішальну роль у житті і тожності українського населення цього регіону. Таким символом вірності своїй традиції був і є Яблочинський монастир, котрий як констатує М. Хроль – був *твердиною нашої тожності*.

Сьогодні саме у церковному житті на Південному Підляшші помічається процеси пожвавлення і відродження. За останні роки збудовано тут вже декілька нових храмів, що на існуючі можливості є великим досягненням. Будуються чергові – у цьому номері «НБІН» пишемо про закладки двох наступних церков. Великою подією останнього часу було посвячення церкви в Янівці, яка стала символом хоч часткового подолання цього, що принесла цьому регіонові акція «Вісла». Ця нова церква буде ще одним місцем, де надалі житиме православна традиція і українська мова.

Зараз на Південному Підляшші не має організованого українського культурного життя. Українськість зберігається ще де-не-де стихійно. Проте, якщо має вона тут вижити в наступних поколіннях, необхідним є відродження організованої української діяльності. Про потребу і можливості цього говорить саме М. Хроль.

Живучість Православ'я і української традиції на Південному Підляшші дає надію на їх збереження, попри всі труднощі і складності. Проте, чи дійсно так буде, залежить в першу чергу від кропіткої і відданої праці синів цієї землі, котрим не байдуже майбутнє нашої традиції у цьому краї. Залежить також від цього, чи матимуть для цього умови – толеранцію більшості і підтримку своїх братів...

Григорій Купріянович

Зміст * Spis treści

НАШЕ СЬОГОДЕННЯ

Я ніколи не скривав ким я є...

Інтер'ю з заступником голови Міської ради в Більську та заступником голови СУП д-ром Миколою Хролем 2

Григорій Купріянович, *Символ відродження. У Янівці посвячено церкву-символ у 50-ліття акції «Вісла»* 6

На честь Святого Духа в Кодні...

Фоторепортаж Григорія Купріяновича 8

Jolanta Aleksandruk, *Pochówek po kilku stuleciach* 9

Arkadiusz Dobriniewski, *Rozbieżne drogi samorządowe. Dubiażyn w kolejce po asfalt* 10

Іван Бакунович, *Вишановані за зберігання традиції* 12

Alina Rudczuk, *III edycja konkursu „Zabytki ikonografii w rysunkach dzieci”* 13

ЛІТЕРАТУРА

Степан Сидорук, *день Божий так хутко минає...* 14

Іван Ігнатюк, *Степан Сидорук*

– поет з Південного Підляшшя 14

З МИНУЛОГО

Roman Wysocki, *Ze Słobodskiej Ukrainy na Podlasie. Biografia Aleksandra Szczerbana, założyciela i kierownika ukraińskiego zespołu teatralnego w Kleszczelach* 16

МОЛОДІЖНА СТОРІНКА

Андрій Артем'юк, *Румунія – країна чудес* 20

Поломніця, *В поломніцтві до преподобного Онуфрія* 21

Sławomir Sawczuk, *Granie z przytupem, czyli o koncercie grupy „Mandry” w Białymstoku* 22

Powrócić do Babel. Rozmowa z liderem zespołu „Mandry” Fomą 23

Sławomir Sawczuk, *Folkowe granie w Czeremsze* 24

Luca, *Dobra zabawa przy ukraińskiej muzyce* 25

МЕНШИНИ У СВИТІ

Jerzy Eligiusz Wieluński, *Saamowie albo Lapończycy* 26

ПОГЛЯДИ

Doroteusz Fionik, *Kto fałszuje ruski folklor podlaski?* 28

Mikołaj Roszczenko, *Szanujmy pamięć, krytykujmy błędy* 28

Elżbieta Tomczuk, *W odpowiedzi Doroteuszowi Fionikowi* .. 29

ХРОНІКА

І. Б., *Шевченківський вечір в Більську* 30

І. В., *Черемшанський конкурс поезії Кобзаря* 30

(ря), *Вечір писання писанок* 30

Р. Я., *«Ранок» на фестивалі „Nowa Tradycja”* 31

L. F., *Wieczór ukraiński w Książnicy Podlaskiej* 31

І. Б., *Шість років за підпалення церкви в Нарві* 31

(К), *Амбасадор України на Підляшші* 32

L. F., *„Chutir” na Dniach Bielska* 32

A. Artemiuk, *W kręgu dialektografii* 33

(па), *Буде новий храм на Південному Підляшші* 33

(ет), *Рідна Мати моя... День Мами в Більську* 33

(ет), *«Яр» вже на сцені* 33

(іб), *Hački pod ochroną* 33

Ludmila Filimoniuk, *Ukraińska poezja z Nowego Jorku. Spotkanie z Bohdanem Wojczukiem w Białymstoku* 34

Агнешка Фірсович, *«Гілочка» на Дитячому Фестивалі*

Української Культури в Ельблонзі 34

РЕЦЕНЗІЇ

Іван Ігнатюк, *Це все минуло... Розповідь про нову книжку*

оповідань Степана Сидорука і давнє Підляшшя ... 35

Подбачіана

Григорій Купріянович, *Про Святу землю і Живоносний вогонь* . 38

G. Kuprianowicz, *Kolejna bibliografia Południowego Podlasia* ... 38

Ja. T., *O instrumentach muzycznych Podlasia w Petersburgu* 39

G. K., *Białostocka bibliografia* 39

Podl@skie www

Grzegorz Kuprianowicz, *Wirtualna gmina Bielsk* 40

На першій сторінці обкладинки – Посвячення церкви св. Димитрія

Солунського в Янівці (фото: Григорій Купріянович).

На останній сторінці обкладинки – Захід сонця (фото: Іван Бакунович).

Я ніколи не скривав ким я є...

З заступником голови Міської ради в Більську та заступником голови

Союзу українців Підляшшия

д-ром Миколою Хролем

розмовляє Григорій Купріянович

— Ви є одним з лідерів українського руху на Підляшші, на ПЗ'їзді Союзу українців Підляшшия в серпні 2000 р. обрано Вас заступником голови цієї організації. Проте, Ваш авторитет не обмежується виключно до українського середовища — є Ви людиною дуже відомою і авторитетною в Більську і околиці, незалежно від віросповідання, чи етнічної приналежності. Знайшло це вияв, коли стали Ви — як представник українського середовища — заступником голови Міської ради в Більську. На початок нашої розмови розкажіть декілька слів про себе.

— Народився я в місцевості Паросля біля Яблочина, де знаходиться відомий Св.-Онуфрієвський монастир. Моя родина від покоління зв'язана з цим селом. Мій прадід називався Франц Хроль, ніхто не знає чому саме Франц, може був він з голландських осадників, які там недалеко жили. Був він мудрою людиною: маючи досить багато землі, продав четверту част її, щоб дати освіту своєму найстаршому синові — Трофимові, братові мого діда. Трофим Хроль став потім високим чиновником у Петербурзі. Після революції повернувся він до Парослі, а потім став священником і був на парафії в Домачеві на Поліссі. Там є і похоронений. Його син — Леонід з сестрою після революції виїхали на науку до Праги чеської, там закінчив гімназію, студії. Мав він добрі стосунки з президентом Чехословаччини — Томашом Масариком. В одному з листів до моїх батьків у шістдесятих роках писав він, що президент хотів його усиновити. Проте, виїхав він до Франції, де став православним священником і там — в місті Монтбон — прожили з сестрою ціле своє життя. В цьому місті його іменем названо вулицю. Сталося це в подяці за врятування міста перед німцями в роки другої світової війни. Не мали ми з ним жодного контакту, щойно в шістдесятих роках віднайшов нас через Червоний Хрест.

Мій дід — Адам, залишився в Парослі, його брати і сестра також жили в сусідніх селах. В Парослі народилися мої батьки і я. Батьки мали тут своє господарство.

Маючи п'ять років залишив я свої рідні сторони. В 1947 р. в рамках акції «Вісла» були ми виселені з рідних земель. Пам'ятаю, як шокуючим було для мене, коли нас везли на захід. Я, як п'ятилітня дитина, не знав польської мови. У вагоні ніхто чужий не чув як я говорив, але були зупинки і ми виходили, а я нормально говорив «по-своєму». Тоді падали коментарі: О, Ukraińców wiozą. Пізніше батьки казали: як будуть десь люди, то ти не говори по-своєму. По польськи я не вмів, то взагалі не говорив. Ми їхали пару добрих днів, поки потрапили там, де нас завезли — в Кошалінське. Ми не знали де нас везуть, знали тільки що на захід.

З лівого боку:
двоюрідний дядько д-ра М. Хроля
— о. архипресвітер Леонід Хроль
(1904-1982) на схилі свого життя;
вгорі:
табличка з назвою вулиці його імені
в місті Монтбон (Montauban)
у Франції.

Д-р Микола Хроль перед своєю ветеринарною лічницею в Більську

Вивезли нас в околиці міста Члухів у Кошалінському. Там де нас поселили не було жодних індивідуальних господарств. Мої батьки також працювали в PGR-і. Був це PGR-Ostrów, недалеко села Унехув. Була там велика збиранина — були там люди з Келецького, з Познанського, но і з акції «Вісла». Хоч в нашому PGR-і були лише дві українські родини, а в сусідньому селі ще пару, то взагалі в тих околицях в результаті акції «Вісла» опинилося досить багато наших людей. Була це мішанка з різних сторін: багато було з околиць Сянока, і взагалі з Лемківщини — називали ми їх «саноки», були також люди з нашого Підляшшия. З того, що пам'ятаю, а був я тоді малим хлопцем, наші люди шукали з собою контакту. Власне тоді творилося почуття спільноти наших людей з різних сторін, а основою цієї спільноти була виключно спільна мова, якою ми говорили. Мова була для нас визначником хто свій, а хто чужий. Очевидно, українською мовою говорили ми виключно вдома.

**Маючи п'ять років
залишив я свої рідні сторони.
В 1947 р. в рамках акції «Вісла»
були ми виселені з рідних земель.
Пам'ятаю, як шокуючим було
для мене, коли нас везли на захід.**

Перші церковні структури почали творитися, коли появилися у нас священник, знайомий моєї мами ще з Яблочина, о. Мамчур. Перші служби відбувалися в нашій хаті десь біля 1950-51 р. Було це зовсім неофіційно. Коли священник почав до нас приїжджати мали ми вже таку свою неофіційну парафію. Її осідком була наша хата. Тоді почалися гуртувати ті всі, що говорили «по-своєму».

На виселенню були ми коротко. Мама страшно хотіла вертатися: на своє, на своє, на своє. І ми вернулися як одні з перших влітку 1954 р. Не було це просте. Замовили ми вагон. Хтось підказав нам, що буде дуже ліпше замовити його з території передвоєнної Польщі, а границя проходила якраз між Члуховом і Хойніцями. Ми повезли все своє майно до

станції вже на території передвоєнної Польщі і місце надання було з цього терену. Думали ми що так не додумаються хто ми є. Виявилось, що це не мало великого значення, бо вибрали погану станцію, де хотіли висісти – Хотилів між Білою Підляською і Тересполем. Ця станція була під спеціальним наглядом. Міліція забороняла тут взагалі висідати з поїзда, казали: вагон їде назад, на кошті держави, але назад. Але поки міліція до нас доїхала в Хотилові, нам вдалося висідати з вагону воза, коня і бабцю та найменшу сестру. Міліція їх не побачила, вони сіли на той возик і поїхали до себе додому – до Парослі. Нас, по довгих торгах завернули з вагоном назад. Коли ми повернулися на початкову станцію, не їхали вже під Члухів, але знову надали вагон на схід, але вже не до Хотилова, тільки на іншу станцію – до Малашевич. Дізналися ми, що звідтам не вертають, хоч це ближче границі. Так доїхали ми до Малашевич і там висіли, хоча тривало це все біля тижня.

**Велику роль в нашому житті
відігравав Яблочинський монастир.
Від віків життя наших людей
завжди зосереджувалось
довкола монастиря.
Монастир був єдиним місцем,
яке не мінялося. (...)**

Був він твердинею нашої тотожності.

Ще раніше мама приїжджала тут два рази, щоб підготувати місце, побачити, як все виглядає. В нашій хаті жили дві особи, але ми їх знали, бо були вони католиками з сусіднього села. Вони погоджувалися залишити нашу хату без жодних проблем. Нічого в тій хаті не залишилось, але була хоч хата. Мали також свою землю, мали трохи своїх рілнничих знарядь і почали відбудовувати свою господарку. Атмосфера в селі була добра, бо в Парослі жили ще три наші родини, які уникнули виселення в 1947 р. Потім з кожним роком повертало більше наших людей.

Матеріально було дуже тяжко, 1954-57 рр. – був це найтрудніший матеріально період. Земля була запущена, не було як всього обробити. Хутко справа стала «простіша», бо тоді почали у нас робити «колхози». В 1956 р. зробили «колхоз» у Парослі. Так вивалилися ми з PGR в Кошалінському і потрапили до «колхозу» у себе. В тому «колхозі» були на щастя лише два роки, бо за Гомулки настав час відлиги. Пам'ятаю як у 1956 р. бачив я Гомулку на станції в Білій Підляській, коли вертав він з Союзу до Польщі. На кожній станції мав він зустріч з людьми. Тоді з великою надією всі приходили побачити його.

Велику роль в нашому житті відігравав Яблочинський монастир. Від віків життя наших людей завжди зосереджувалось довкола монастиря. Монастир був єдиним місцем, яке не мінялося. Мінялось все: умови життя, права власності, політична ситуація, а монастир тривав цілий час. Був він твердинею нашої тотожності. В той час монастир був бідненький. Був тільки один дерев'яний будинок і церква, а решти або не було або була в руїні. Як пам'ятаю, тоді – в 1954 р., було тільки двох монахів: о. Аліпій і о. Євлогій та дякон – о. Антоній.

З монастирем мали ми дуже близький зв'язок. Пару років був я прислужником в монастирській церкві. Було це нормальним, що з кожним ділом треба було піти порадитись до монастиря. В кожне свято всі там щось допомагали. В нормальні дні, коли монастир щось потребував – також помагали, на стільки, наскільки можна було на той час, бо кожному з нас жилося тоді тяжко. Було тоді дуже мало наших людей, мало хто ще повернувся. Були такі служби, що було в церкві п'ять, сім, дев'ять осіб.

Потім, дослівно з кожним місяцем, хтось новий прибував і був такий шмер в церкві: о, вже той приїхав, о, вже той вернувся.

– Коли залишили Ви своє рідне село Парослю? Який був Ваш життєвий шлях, котрий привів Вас до Більська...

– В Парослі жив я до 1966 р., хоча від 1956 р. був там щораз рідше. В 1956 р. почав я науку в ліцеї ім. Ю. І. Крашевського в Білій Підляській і жив там в інтернаті. Тоді ще дуже часто був в вдома, але коли почав студії на ветеринарії в Вищій рілнничій школі в Люблині, був я у Парослі щораз рідше. Треба було їздити на практики, заробляти гроші. З огляду на трудну ситуацію важко було рахувати на допомогу батьків, а крім цього я мав амбіцію бути самостійним. Від 18 року життя, коли на першому рокові взяв я від батьків – на ті гроші – 1200 зл., сам на себе заробляв. Отримував я високе наукове стипендіум, а в часі канікул доробляв в PZU.

Під час науки в ліцеї потрапив я в нове, чуже середовище. Я мав в житті щастя, що всі завжди знали ким я є. Першого дня в ліцеї колега з початкової школи, католик, сказав: О, tu tamy Ukrainca. І всі – від першого дня знали, що я є українцем. Це був простий принцип – не було жодного приховування, я ніколи не скривав ким я є. Через це було простіше жити. Така постава дуже помагає в житті.

В часі студіювання в Люблині життя нашої молоді відбувалось між православною церквою на вул. Руській та вул. Окопвою, де була домівка Українського суспільно-культурного товариства. УСКТ через ті перші роки було в Люблині дуже активним. Майже кожну суботу, кожну неділю організували ми зустрічі, виїзди, забави. Одним з найбільш активних був мій старший товариш з ветеринарії Антін Стець, який згодом довгі роки співав у «Журавлях», а також Сергій Дацюк, Маркіян Швець, Іван Дацюк. Для нас життя зосереджувалось в УСКТ, хоч, очевидно, не без труднощів.

В Люблині познайомився я з мою майбутньою дружиною Тетяною, яка була родом з Більська і студіювала в Люблині фармацію. В 1965 р. ми одружилися. Вона після закінчення студій почала працювати в Більську. Я закінчив ветеринарію в 1966 р. і також переїхав до Більська. В Більську почувався я дуже добре, на тій самій вулиці, де ми жили була церква, було багато наших людей, які говорили майже такою самою мовою як у моєму селі. Після приїзду до Більська моя перша констатація була така, що моє Підляшшя не кінчається на Білій, як я думав до тої пори, але сягає тут – до Більська. Ще перед тим, як наші професори, на основі досліджень, почали писати, що українськомовний народ живе тут до Нарви, то я вже знав це в шість-

**Я мав в житті щастя,
що всі завжди знали ким я є. (...)
Це була простий принцип
– не був жодного приховування,
я ніколи не скривав ким я є.
Через це було простіше жити.
Така постава дуже помагає в житті.**

десятих роках на основі власних обсервацій. Це було для мене очевидним, що коли я – з Південного Підляшшя говорив такою самою мовою, як ті в Мілейчицях, чи Клішчелях, то це є те саме.

Маю дві доньки – Анну і Йоанну. Одна закінчила фармацію і має свою аптеку в Орлі, друга закінчила право і зробила суддівську аплікацію, зараз займається своїми дітьми. Доньки вийшли вже заміж, маю дві внучки і одного внука.

– Дуже цікавим був Ваш професійний шлях – починали від праці в державній структурі, а зараз є власником найбільшої в околиці ветеринарної лічниці...

– В Більську почав я працювати в державній ветеринарній лічниці. Була це велика організація, не треба було за багато ду-

мати, тільки працювати. Початок професійного життя був тоді набагато простіший, тому що була тотальна організація. Я співчуваю людям, котрі тепер входять в професійне життя, зокрема в нашої професії, коли вони не мають таких можливостей і соціального забезпечення. Тепер дуже важко самому підняти діяльність – без досвіду, капіталу, знання терену.

В роках 1974-77 був я на докторських студіях у Вищій школі сільського господарства у Варшаві (Szkoła Główna Gospodarsztwa Wiejskiego). Докторську дисертацію, на тему *Leczenie i profilaktyka trychofitozy bydła*, захистив я у січні 1978 р.

В державній лічниці працював я до 1990 р., з короткими перервами в 1984 та 1987-88 рр., коли виїжджав до США, де працював також в ветеринарній лічниці, що було дуже цікавим досвідом. В нас був тоді зовсім інший рівень розвитку ветеринарії. Перебування в США було для мене вельми корисним. Вертаючись з Америки вдруге, я знав, що далі не буду вже працювати в державній лічниці. Щось в мені вичерпалося і незалежно від фінансів, від умов праці, я не хотів працювати в такому організаційному, державному мольоху. Я хотів працювати на своєму. Так і зробив. У 1990 р. почав працювати на свою руку, що тоді не було таке просте. Я був першим лікарем ветеринарії в цілому воевідстві, який почав приватну практику. Всі казали, що я підняв ризико. А для мене була це реалізація постанови, щоб працювати самому для себе.

Початки мав я дуже скромні. Був я позбавлений всіх професійних привілеїв. Щоб нікому не мішати в Більську, свою лічницю я створив у селі Храболи, кільканадцять кілометрів від Більська. Купив оснащення і почав там працювати. Люди мене знали вже двадцять пару років і приходили до мене. Вже рік після створення мною лічниці ситуація на ринку змінилася, бо зліквідували всі державні лічниці. Виходить, що я пішов на своє в добромomentі.

Потім лічниця розвивалася і цей процес триває по сьогодні. Після кількох років створив я другу лічницю в Більську. Через короткий час, від 1993 до 1995 р., мав також ветеринарну гуртовню. Два роки тому ліквідував лічницю в Храболах, а відкрили ми більшу добре оснащену лічницю в Більську. Почав також приймати до праці людей. Тепер веду лічницю спільно зі своїм зятем – Іваном Рошенкою. Працюємо на досить великому терені – починаючи від околиць Більська, в околицях Рибол, це вже білостоцький повіт, багато клієнтів маємо в гайнівському повіті, але їздимо також під Дорогичин, Сім'ятичі, Білосток, а навіть в околиці Монек.

– Специфічна праця дає Вам можливість безпосереднього контакту з людьми, передовсім селянами. Який зараз стан підляського села? Які бачите перспективи його розвитку?

– Стан села на Підляшші є дуже поганий. На селі залишилась третя частина тих людей, які тут жили. Основною проблемою є те, що люди масово втікають з села. Оскільки двадцять, тридцять років тому виїзд з села це був аванс, бо люди здобували освіту і працю, то тепер такого авансу немає. Не є авансом те, що хтось дістає помешкання в «бльоку» в Більську, Білостоці, чи Гайнівці, і працює на погано платній роботі, а буває, що і взагалі не працює. Багато є таких людей, що виїжджають з села і не мають праці, або рідко працюють виконуючи фізичну роботу. Але не вертають вони до села, де живуть їхні 70-80-літні батьки, які вже неспроможні вести своє господарство. Відтак, ті люди не мають перспектив у місті, але на село не хочуть вертати. Найбільш це помітно саме на православних селах.

Білосток це місто, яке найшвидше в Польщі розвивається. Це результат процесів міграції з цілої східної частини воевідства протягом останніх десятиліть. Всі, хто міг, їхав з села до «бльоку», бо «бльоку» – це був символ авансу, праця не важна, але «бльоку» – важний. Навіть тепер є такий процес. Наше село вмирає, вже в деяких селах половина хат стоїть порожня. Молоді господарі в наших околицях належать до винятків. В чорних кольорах бачу перспективу нашого села. Не знаю як пояснити цей процес, це дуже цікава тема для соціолога.

– Для людей важливим є те, що в Вашій особі мають доктора, з яким можуть говорити своєю мовою. Як

оцінюєте стан нашої культури на Підляшші? Чи для мешканців Підляшшя, які на щодень говорять українською говіркою, але переважно не мають сформованої національної свідомості важливим є те, щоб зберегти свою мову, культуру, традицію?

– Рідна культура для наших людей на селі є тим, що вони, по просту, мають, що є з ними нащодень. Це для них натуральний стан, вони не уявляють собі, щоб могло бути інакше. Для наших людей очевидним є що говорять по-своєму, що слухають «Української думки».

Ось сьогодні, вертаюся з села Телушкі, де сімдесятилітня бабуся каже мені: не бачте, вчора був той доктор, я навіть з ним домовитися не могла, він – каже – говорить по-польськи, питаюся чи він мене розуміє, він молоденький каже: No trochę już rozumiem. Наші люди очікують цього, щоб говорити з ними по-своєму, хочуть жити в своїй культурі.

Натомість, що буде з внуками, які живуть в місті і приїжджають до бабусі лише на канікули, це вже залежить від батьків. А вони часто не признаються ким вони є і звідки вони є. Виникає це з якогось сорому, фальшивого сорому. Місто впливає не тільки на опорожнення села, але також на відхід від своєї культури. Маю надію, що тим дітям, що приїжджають на село сподобається наша культура, мова, а як не тепер, то зрозуміють це тоді як виростуть.

– Що необхідно зробити для збереження нашої культури на Підляшші? Які завдання Союзу українців Підляшшя, основної української організації регіону?

– Перспективою для збереження нашої культури є праця з молоддю. Важливим аспектом є навчання української мови. Потрібний є дальший розвиток шкільництва, щоб ширше з цим вийти, хоч багато в тому вже зроблено. Велику роль відіграє ансамбль «Ранок», численні українські імпрези, на які приходять тисячі людей. Наприклад «Підляська осінь» вписана в календар наших людей, вони ждуть, що буде цей фестиваль, що будуть наші ансамблі, що буде цікаво.

Думаю, що людей можна переконати до збереження своєї культури, але треба їм про це говорити цікаво. Велику роль відіграє наше українськомовне радіо – «Українська Думка». На щодень важливу роль відіграє також слово писане. Велике значення має атракційна шата графічна і добра редакція наших видань, зокрема «Над Бугом і Нарвою». Треба було б надати йому атракційне оформлення і цікавий зміст, щоб читач знахо-

Всі, хто міг, їхав з села до «бльоку», бо «бльоку» – це був символ авансу, праця не важна, але «бльоку» – важний.

Навіть тепер є такий процес. Наше село вмирає, вже в деяких селах половина хат стоїть порожня. (...)

В чорних кольорах бачу перспективу нашого села.

див теми, які торкаються нашого терену. Кожен тим зацікавиться. Потрібний також вільний доступ до українських видань, касет з українською музикою. Це повинно бути доступне для наших людей. Наприклад тут, у приміщенні Союзу і редакції.

– Ви самі родом з Південного Підляшшя, де зовсім відмінна ситуація українського населення. Які перспективи поширити діяльність Союзу на південну частину регіону?

– На Південному Підляшші також є група наших людей, котрі могли б заангажуватися в українське культурне життя. Особливо важливим осередком є Біла Підляська, де поселилось багато наших людей. Кожен в Білій має родину або знайомих

на території від Тереспольа по Володаву і через них можна було б мати зв'язок з цими людьми. Основна проблема, знайти людей, які започаткували б цю діяльність.

Почати треба було б з ширшого розповсюдження на Південному Підляшші «Над Бугом і Нарвою» і інших українських видань. Треба також подумати про створення там структур Союзу.

— Ви вже вдруге є радним Міської ради в Більську, до якої входили Ви з українського списку. Після останніх самоврядувальних виборів у Більську в 1998 р., у яких перемогла «Більська коаліція», котру творили також українські середовища, обрано Вас на один з ключових постів у місті — заступником голови Міської ради. Як за ці понад десять років змінився Більськ?

— Більськ змінився дуже позитивно. З цих фондів, які були, зроблено в Більську багато. Видно це по вигляді міста, по інвестиціях, на які місто має вплив. На мою думку, це що було в компетенціях міста було використано добре, корисно, з сенсом і досить ефективно. Більськ міняється і то міняється на ліпше,

кажуть це люди, які тут приїжджають чи то з Гайнівки, чи з Сім'ятич. Це загальна opinia, що з-посеред наших міст Більськ розвивається добре.

Передовсім Більськ змінився зовнішньо: вулиці, тротуари, парки, сквери виглядають набагато краще як десять років тому. Це кожен бачить. Але зроблено також це, чого часто не видно — це де-які інвестиції. Добрим прикладом може тут бути міська теплоцентраль (ciepłownia). Ще літ тому десять занецищення повітря в Більську було таке як в Катовіцах. Було 27 котловні, тридцять пару коминів і трудно було вийти в білій сорочці. Тепер поставили міську теплоцентраль і маємо один комин, лише на окраїнах залишилися малі котловні, які також будуть ліквідовані, але це вимагає часу. Відтак важливе досягнення за тих десять років — це також поліпшення стану навколишнього середовища.

Тепер, якщо все добре піде, будемо мати це що потрібно для здоров'я, зокрема для молодих мешканців міста — критий басейн. Лікарські обслідування показують, що більше половини дітей має різні вади постави і завжди є лікарська рекомендація: басейн. Але басейну в Більську немає, хто може, їздить до Білостоку, але це в'яється з коштами і клопотами. Будова басейну відкриває великі можливості, не тільки рекреаційні, але також терапевтичні і профілактичні. Відомо, що кожна школа буде з цього користатися.

Престиж Більська підніс факт, що наше місто стало осідком православного єпископа. Велика праця, яка робить на цьому терені єпископ більський Григорій впливає на рист значення Більська як церковного центру. Варто згадати, що Більськ є в Польщі другим містом (після Білостоку), яке має найбільш православних парафій. Маємо тут п'ять православних парафій, а якщо ще дорахувати Відово і Ягуштову, які є фактично передмістями — то сім.

— Більськ став відомий в Польщі тим, що довгий час була тут єдина в цілому восвідстві фірма, яка потована на варшавській біржі — Unibud. Показує це потенціал міста.

— Unibud — це великий успіх Більська. Пам'ятаю як на одній з перших сесій Міської ради після виборів 1990 р. станула справа перетворення фірми Przedsiębiorstwo Budownictwa Rolniczego (PBRol) в Unibud і його приватизація. Пам'ятаю, які були тоді опори, що місто продає за невеликі гроші фірму в приватні руки. На щастя більше було радних, які думали в інший спосіб і переголосували за приватизацію. Бачимо, що це було дуже успішне голосування, бо якби в Більську було більше таких людей як презес Unibudu Миколушко, то Більськ ще краще би виглядав.

Це була фірма середнього рівня, на певно не найбільша будівельна фірма в Більську, на певно не найбагатша. В результаті створення доброї команди, відважного входу на ринок, зокрема зовнішній — за кордон до Росії і до Варшави, здобули вони успіх. Дали також роботу для людей — мешканців Більська і податки для міста. Но і завдяки ним було про Більськ чути, наприклад в будівництві Більськ більш відомий як Білосток.

Більськ змінився дуже позитивно. (...)

Видно це по вигляді міста, по інвестиціях, на які місто має вплив.

На мою думку, це що було в компетенціях міста було використано добре, корисно, з сенсом і досить ефективно.

Можна також згадати кілька інших більських фірм, які добре розвиваються. Добре просперує фірма Ноор, яка дає працю для 600-700 осіб, зараз будує вона нову велику галю. В Більську є також доброї класи готель — Unibus. Він, до речі, створений в подібний спосіб як Unibud — з міської фірми PBRol. Ці фірми є доброю візиткою міста.

На жаль, як власті міста, не маємо жодного або зовсім невеликий вплив на функціонування економіки — промисловості, господарки, торгівлі. А саме це є мотором розвитку міста. Без цього не має праці, а без праці немає розвитку. Це дуже важливий фактор.

— Які зараз основні проблеми в житті міста? Відомо, що підляські містечка переживають зараз досить складну ситуацію. Які перспективи розвитку Більська? Яку маєте візію майбутнього городу над Білкою?

— Основним для розвитку міста буде шкільництво і праця. Першочергова справа — це створення умов для появи нових місць праці. Місто, що може робить в тій справі. По преференційних цінах продає терени для фірм під будову, магазини, щоб там розвивати продукцію, дбаючи про це, щоб мало це довготривалий позитивний результат для міста. Якщо люди будуть тут мати працю — залишаться, якщо ні — будуть за працю виїжджати. Це умова sine qua non буття нашого міста. Конечним є розвиток цих фірм, які вже тут діють, як Fabryka Przyrządów i Uchwyтів, готель Unibus, молочарня, Unibud Podlaski, чи Unibud-BER, який засновано в минулому році. Перспективою для місцевих фірм є будова басейну, яку проводять наші фірми.

Важливим є також те, що в Більську маємо багато середніх шкіл. Думаємо також створити в Більську осередок вищої школи, піднесло б це ранг міста і давало б можливість науки молодим людям, яким тепер, з огляду на кошти важко вчитися в Білостоці, чи у Варшаві. В цьому році, на жаль, нам це не вдалося, але не будемо резигнувати з цієї ідеї і може в наступному році вдасться.

Перспективи Більська можуть бути великі. Найбільше залежать вони від цього, як буде розвиватися економіка. Коли буде розвиватися — тоді і Більськ буде розвиватися, не буде того — Більськ буде стояти в місці.

— Дякую за цікаву розмову.

Микола Хроль в залі засідань Міської ради в Більську

Символ відродження

У Янівці посвячено церкву-символ у 50-ліття акції «Вісла»

У цей недільний день, 20 травня, на краю невеликого південнопідляського села зібралось майже пів тисячі людей, які прибули тут на урочистість посвячення новоспрудженої церкви. Янівка пережила один з найважливіших днів своєї історії. Але був це день важливий не тільки для мешканців цього села, адже янівська церква є символом відродження нашого буття на Південному Підляшші, відродження всупереч всьому трагічному досвідові, який зустрів мешканців цієї землі...

Перед другою світовою війною Янівка була не малим селом, нараховувала понад 70 хат. Хоч міжвоєнний час був несприятливий для Православ'я та українскості, мешканці Янівки в трудні тридцять роки спорудили на краю села маленьку капличку в честь св. Димитрія Солунського. Саме тут зосереджувалось їх церковне і культурне життя. Прийшла друга світова війна, прийшли виселення до Радянського Союзу, а потім акція «Вісла», яка вигнала мешканців Янівки з рідних осель, проте капличка якимсь чудом вистояла.

В 50-60-ті роки частина янівчан повернулася до своєї Янівки, але село стало набагато меншим, і змінився віросповідний та етнічний склад. Мала капличка знову стала центром церковного життя православних мешканців Янівки. Проте роки робили своє і в половині дев'яностих років назріла

**«Ця церковця побудована
Вашими руками,
Вашим серцем.
Дякую Вам, що таку
Пасху сьогодні нам
сотворили.»**

потреба ремонту. Тоді єпископ Авель підказав мешканцям Янівки, щоб побудували новий більший храм.

Ідея будови церкви почала ставати реальною у 1997 р., саме в 50-ту

Григорій Купріянович

річницю акції «Вісла»... З ініціативи архипастира Холмщини і Підляшшя єпископа (зараз вже архієпископа) люблінського і холмського Авеля вирішено, що новий храм буде символом трагічної річниці 50-ліття сумовісної акції «Вісла». Коли 11 травня 1997 р. вся українська громадськість у Польщі відзначала День Скорботи в честь жертв акції «Вісла», у церквах Люблінсько-Холмської православної єпархії було зачитане Архипастирське послання єпископа люблінського і холмського з нагоди 50-річчя акції «Вісла» – трагічного і варварського виселення православного народу Холмщини і Підляшшя. У своєму пос-

ланні владика Авель проголосив також про будову храму-пам'ятника в Янівці: Сьогодні в храмах нашої єпархії проводиться збірка пожертв на будову нової Свято-Дмитрієвської церкви в селі Янівка біля Ганни на південних окраїнах підляської землі. Нехай цей новий храм буде символом цієї трагічної річниці 50-ліття сумовісної акції «Вісла». Нехай Воскреслий Господь винагородить всіх жертводавців на це блага діло. Зібрані по-

жертви будуть символом вашої пам'яті про тих, котрі до крові служили своєму народові і Святій Церкві.

Урочиста закладка нової церкви, очолена єпископом Авелем, відбулась кілька тижнів пізніше – 1 червня 1997 р. Будова тривала два роки – вже в 1999 р. стояли мури храму. Чергові два роки зайняло викінчення і внутрішнє оснащення храму. Пожертви на будову надходили з різних сторін – з цілої єпархії, з різних місць Польщі, з-за кордону (наприклад свою пожертву на цю ціль склали також українці – вихідці з Польщі, згуртовані в Об'єднанні «Закерзоння» в Торонто). Велику допомогу подав православний грек

Димітріос Ракінзакіс, який, і з власних фондів, і з пожертв зібраних по всій Греції спільно з Братством Сотіріос, постійно підтримував будову церкви. Саме греки профінансували, м. ін., дуже гарне оснащення храму: хоругви, ікони, облачення аналої, престол і жертвник.

Очевидно найбільш зусиль будова церкви коштувала самих мешканців Янівки. Особливо заслужені Анна Занюк та Василь Семенюк, які вели цілу будову храму. Багато праці вложив у будову янівської церкви о. Славомір Кохан, тодішній настоятель православної парафії в Голешеві, до якої входила Янівка. Завершення цього діла припало з черги о. прот. Іванові Дмитрукові, настоятелеві парафії в Межилистті і водночас тереспільському деканові, який зараз опікується місцевою православною спільнотою.

Звершенням чотирьохрічних зусиль став день 20 травня. Для посвячення храму прибуло до Янівки трьох православних ієрархів. Крім

Анна Занюк та Василь Семенюк

господаря єпархії – владика Авеля – урочисті богослужіння очолювали також архієпископ лодзький і познанський Симон та єпископ гайнівський Мирон. Численно зібрані вірні з навколишніх парафій та більш віддалених місцевостей єпархії

заповнили площу довкола церкви. Прибув також грецький благодійник – Д. Ракінзакіс з двадцятиособовою групою греків з Братства Сотіріос і грецьким священником о. Георгіосом. Були прочане з Білостоку з сином цієї землі – о. протодіяконом Марком Кирилюком. Серед численного духовенства був також український православний священник з Канади о. Богдан Гладьо.

Урочистість посвячення церкви традиційно почалась посвяченням престолу. Після освячення цілої церкви і урочистого хресного ходу, у новоосвяченому храмі відслужено першу Божественну Літургію. З теплою проповіддю звернувся до вірних їх рідною мовою архієпископ Симон, який сказав, що ця церква

будована Вашими руками, Вашим серцем. Дякую Вам, що таку Пасху сьогодні нам створили. Заходьте тут і пильнуйте Вашої церкви – закликав далі владика – оскільки у Вашому селі стоїть церква, завжди буде у Вас Пасха і радість. В часі Літургії владика Авель нагородив камілавою будівничого янівської церкви, сина Підляської землі о. Славоміра, який зараз окормлює вірних в Сідльцях.

На завершення урочистостей відбувся хресний хід, після якого подяку висловлено всім, хто доклав зусиль для спорудження нового храму. Вру-

чено також ордени св. Марії Магдалини III класу, якими Священний Собор Єпископів Православної Церкви у Польщі нагородив найбільш заслужених – Анну Занюк, Василя Семенюка та Димітріоса Ракінзакіса. Гості святкувань отримали пам'ятний знак, спеціально виготовлений з нагоди посвячення церкви.

**Церква в Янівці стане
(...) ще одним місцем
на Південному Підляшші,
де надалі житиме
православна традиція
і українська мова...**

Вся урочистість пройшла при чудовій погоді. Нав'язав до цього у прощальній проповіді владика Авель, котрий нагадав день закладки церкви: *Пригадується мені, одне недільне пополудне 1997 р., коли совершали ми тут закладку храму. Їдемо до Янівки*

– пригадував владика – лє доц. В'їжджаємо до Ганни – доц перестас. Приходимо на це місце – починають світити проміння сонця. Також сьогодні Бог благословив нам повнотою гармонії природи...

Церква в Янівці стане не тільки пам'ятником у 50-річчя трагедії акції «Вісла», не тільки символом відродження, але передовсім місцем церковного життя. Ще одним місцем на Південному Підляшші, де надалі житиме православна традиція і українська мова...

Григорій Купріянович
Фото автора статті

На честь Святого Духа в Кодні...

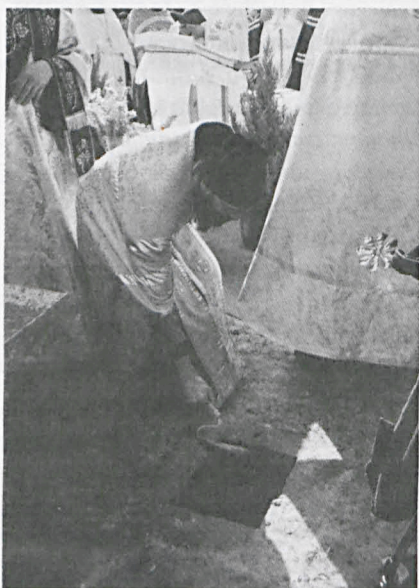
У неділю 20 травня ц.р. відбулася урочистість закладки нового храму в містечку Кодень над Бугом. Нова церква споруджується на честь Святого Духа.

Таким чином буде відновлена стара коденська традиція, оскільки по сьогоднішній день зберігається у Кодні старовинний православний храм Святого Духа, фундований Сопігами ще у половині минулого тисячоліття (зараз у володінні Римо-католицької Церкви).

Г. К.

Фоторепортаж Григорія Купріяновича

RAJSK

Pochówek po kilku stuleciach

W 1992 roku we wsi Rajsk niedaleko Bielska Podlaskiego przeprowadzono roboty ziemne związane z poszerzeniem drogi. Podczas tych działań w obrywie skarpy przydrożnej natrafiono na kości. Dość nietypowym znaleziskiem zainteresował się proboszcz miejscowej parafii prawosławnej o. Jarosław Godun. Wszystko wskazywało na to, że są to szczątki ludzkich szkieletów. Zdecydowano przeprowadzić w tym miejscu wykopaliska ratownicze, które zlecono Podlaskiej Ekspedycji Archeologicznej Polskiej Akademii Nauk. Zagadka stopniowo się wyjaśniła.

Skarpa nie kryła właściwie cmentarza, lecz 3 wtórne jamy pochówku o głębokości 1 metra, związane z dużo wcześniejszymi pracami ziemnymi. Kości zapewne wielokrotnie przenoszono z miejsca na miejsce. Część z nich po drodze zgubiono. Antropolodzy na podstawie ilości znalezionych czaszek oszacowali, że w grobach tych spoczywało 28 osób, lecz pozostałe części szkieletów wskazują na liczbę 50. Groby te najprawdopodobniej pochodziły z lat 1550-1850, ponieważ obecny cmentarz wiejski użytkowany jest dopiero od połowy XIX wieku.

– Nie znaleziono tu resztek ubrań ani ozdób – mówi kierownik Podlaskiej Ekspedycji Archeologicznej Polskiej Akademii Nauk, Dariusz Krasnodębski. – Prawdopodobnie byli to ludzie biedni, bez majątku trwałego. Jednakże same kości nie pozwalają na wyciąganie wniosków o statusie materialnym ówczesnych osadników.

Jolanta Aleksandruk

Określono ich wygląd na podstawie wymiarów kości. Okazuje się, że wzrost kobiet wahał się między 152 a 162 cm, natomiast mężczyzn – między 170 a 182

cm. Byli to ludzie o smukłej budowie ciała, z wyraźnie zaznaczonym dymorfizmem płciowym – wyjaśnia archeolog Dariusz Krasnodębski. Ich czaszki są podobne do typu antropogenicznego, spotykanego w regionach położonych na wschód od Podlasia. Okazuje się, że osoby spoczywające w odkrytej nekropolii nękały liczne choroby. Odnaleziono ślady raka kości, zmiany syfilityczne, ślady wodogłowia, złamań. Mieli oni jednak zdrowsze zęby niż my, a ubytki pojawiały się dopiero w wieku starszym.

Przypuszczalnie są to pierwsi osadnicy ze wsi Rajsk. Udokumentowane infor-

macje na temat osadnictwa w Rajsku pochodzą z 1570 roku, z lustracji przeprowadzonej na zlecenie królowej Bony. Grunty wsi Rajsk obejmowały powierzchnię 1000 ha. Siedzibę miało tu wójtostwo (odpowiednik dzisiejszego sołectwa). Wójt posiadał na własność 2 włóki ziemi (ok. 40 ha), a cerkiew – 1 włókę (20 ha). W okolicy funkcjonowało 7 karczm.

Ślady osadnictwa na tych terenach pochodzące z XVI wieku nie są bynajmniej najstarsze. Na okolicznych polach znaleziono np. krzemienie datowane na 500-1000 r. p.n.e. Stanowiska archeologiczne wokół wsi Rajsk pochodzą z różnych epok: brązu, kamienia, mezolitu, paleolitu. Wykazują wpływy kultury trzcinieckiej (wcześnie brąz) i kultury przeworskiej.

2 czerwca 2001 r. po uroczystej Liturgii odprawionej w cerkwi pw. św. Piotra i Pawła w Rajsku, zakończyła się ostatecz-

Janusz Bakunowicz

Z badań antropologicznych wynika, że społeczność ówczesna składała się z takiej samej ilości kobiet, co mężczyzn.

nie wędrowną szczątków praprzodków mieszkańców Rajska. Pochowano je na przycerkiewnym cmentarzyku. Na uroczystości obecni byli mieszkańcy wsi, wójt gminy Bielsk Podlaski Jerzy Ignatiuk, sekretarz gminy Raisa Rajceka, a także delegacje organizacji pozarządowych, działających na tym terenie: Stowarzyszenia Ludzi Dobroci Woli „Raj” z przewodniczącą Elżbietą Marzeną Szeszko i Towarzystwa HAJ z Haciek z przewodniczącym Janem Mordaniem. Wszyscy uczcili wspólną modlitwą pamięć ludzi należących do historii lokalnej społeczności.

Jolanta Aleksandruk

ROZBIEŻNE DROGI SAMORZĄDOWE DUBIAŻYN W KOLEJCE PO ASFALT

Mieszkańcy Dubiażyna od dawna starają się o modernizację drogi w swojej wsi. O tym, jak bardzo zależy im na tej inwestycji, świadczy przeprowadzona przez nich społeczna zbiórka pieniędzy przeznaczonych na ten cel. W swoich działaniach mają poparcie wójta gminy Bielsk Podlaski Jerzego Ignatiuka. Najważniejszy głos w sprawie budowy należy jednak do starostwa, gdyż to ono zarządza drogą w Dubiażynie, która po reformie administracyjnej w 1999 r. z mocy prawa stała się drogą powiatową. Władze powiatu uznały, że na podległym im terenie są ważniejsze potrzeby w zakresie drogownictwa.

Wraz z powstaniem nowej jednostki samorządu terytorialnego – powiatu – doszło do zmian przepisów prawnych regulujących sprawy związane z drogami publicznymi. Przybyła jeszcze jedna kategoria zaszerogowania – drogi powiatowe. Za związane z nimi wszelkie zadania inwestycyjne z zakresu planowania, budowy, modernizacji i utrzymania, odpowiedzialny jest zarząd powiatu. Zgodnie z zapisami ustawy jest on organem kompetentnym do podejmowania decyzji w tym zakresie. Decydującą rolę spełnia jednak Rada Powiatu, która po uzyskaniu opinii poszczególnych komisji rady ostatecznie zatwierdza projekt budżetu opracowany przez zarząd. Na podstawie doświadczeń z przeszłości można stwierdzić, że głos radnych powiatowych będących w opozycji do rządzącej koalicji prawicowej nie zawsze jest dostrzegany. Przykładem tego jest droga powiatowa w Dubiażynie, na modernizację której nie zgodził się w roku bieżącym zarządca.

Podczas uchwalania budżetu powiatu Bielsk Podlaski na rok 2001, zgłoszona została propozycja budowy ulicy w Dubiażynie. Chodzi o wymianę istniejącego obecnie bruku na nawierzchnię bitumiczną. W kosztach tejże inwestycji zgodziła się partycypować gmina Bielsk Podlaski. Wójt J. Ignatiuk zadeklarował starostwu wsparcie finansowe w wysokości 70 % wartości budowy. Pozostałe 30 % miał sfinansować powiat bielski. Mimo iż oferta wyglądała bardzo atrakcyjnie, to jednak nie została zaakceptowana na sesji

Arkadiusz Dobriniwski

radny powiatowej. Argument, że najbardziej zainteresowani budową, czyli mieszkańcy Dubiażyna, przeprowadzili zbiórkę pieniędzy na ten cel, nie dla wszystkich radnych okazał się wystarczająco przekonujący. Zebrane przez nich fundusze będą musiały poczekać na koncie bankowym co najmniej do następnego roku. W 2001 r. zmiany w zakresie budowy i modernizacji dróg powiatowych są niemożliwe, gdyż tegoroczny budżet został już uchwalony.

**(...) starostwo powiatowe
(...) ma wątpliwości,
czy droga w Dubiażynie
ma rzeczywiście
istotne znaczenie
dla powiatu.**

Na początku roku 1999 zarząd powiatu w Bielsku Podlaskim przyjął zasadę, iż ...samorząd powiatowy wykonuje w pierwszej kolejności roboty modernizacyjne i inwestycyjne na ciągach dróg powiatowych łączących siedzibę powiatu z siedzibami gmin, siedziby gmin między sobą, a także na drogach stanowiących połączenia z miejscami kultu religijnego, pamięci narodowej lub kultury.

W tym przypadku ulica w Dubiażynie nie spełnia wymogów, które kwalifi-

kowałyby ją do kategorii inwestycji pilnych do wykonania. Nawet znaczące wsparcie finansowe ze strony gminy nie zdołało przekonać powiatu do poparcia tego przedsięwzięcia. Teoretycznie jeszcze jedną z przyczyn, która mogła zdecydować o odmownym rozpatrzeniu wniosku, było jego zbyt późne złożenie. Terminy nie zawsze jednak mają aż tak duże znaczenie, jeżeli weźmie się pod uwagę fakt, że w przeszłości ważne decyzje dotyczące zadań inwestycyjnych niejednokrotnie zapadały w ostatnim momencie, tzn. podczas sesji budżetowej.

Przy konstruowaniu budżetu zwracamy się do burmistrzów, wójtów i radnych o zgłaszanie nam potrzeb w zakresie modernizacji dróg powiatowych. Takiego zgłoszenia odnośnie Dubiażyna nie otrzymałem. Pojawiło się ono dopiero na sesji, na której ustalany był budżet. A przecież wnioski są rozpatrywane najpierw przez wszystkie komisje rady, a zwłaszcza przez komisję rozwoju gospodarczego i transportu – powiedział wicestarosta Ryszard Anusiewicz.

Stwierdził on, że starostwo powiatowe deklarację wójta J. Ignatiuka uważa za spóźnioną, a ponadto ma wątpliwości, czy droga w Dubiażynie ma rzeczywiście istotne znaczenie dla powiatu. Nie leży ona na ciągu komunikacyjnym łączącym siedzibę powiatu z gminą bądź dwie gminy. Takie tłumaczenie nie jest jednak do końca prawdziwe, gdyż w przeszłości starostwo niejednokrotnie realizowało modernizację dróg, które nie zawsze spełniały takie właśnie warunki. Najprawdopodobniej przedsięwzięcie będzie analizowane przez radę w przyszłym roku lub latach kolejnych.

W starostwie uważają, że w pierwszej kolejności należałoby dokończyć inwestycje, które zostały już rozpoczęte. Na terenie gminy bielskiej dotyczy to drogi Biała – Sobótka, którą utwardza się metodą potrójnego utrwalania grysami i emulsją. Modernizację tej drogi rozpoczęto w roku ubiegłym, a zakończy się zapewne w 2001, gdyż zostały na nią przewidziane środki w budżecie. Inaczej przedstawia się sytuacja z drogą w Łubinie Kościelnym.

Prace rozpoczęto tam w 1999 r., a zakończenie planowano w roku bieżącym. Świadcą o tym zapisy w uchwale budżetowej przyjętej przez powiat rok wcześniej. Zdaniem powiatu, ulica w Łubinie jest inwestycją pilną do wykonania, gdyż jej nawierzchnia uległa znacznym uszkodzeniom w wyniku budowy wodociągu przez gminę Bielsk Podlaski. Chociaż władze samorządowe powiatu zgadzają się z tym, że modernizacja drogi powinna być przeprowadzona jak najszybciej, to jednak w roku bieżącym na realizację tego zadania nie przeznaczyły żadnych środków finansowych.

Kiedy na tej drodze pojawi się asfalt?

W chwili obecnej gminy nie mają żadnego wpływu na podejmowane decyzje w sprawie modernizacji dróg powiatowych. Nawet wsparcie finansowe nie decyduje o realizacji inwestycji przez powiat. Podstawowym kryterium doboru drogi przeznaczonej do budowy, powinna być możliwość pozyskania dodatkowych środków na ten cel – uważa J. Ignatiuk.

W zasadzie z kryterium tym zgadzają się też władze powiatu. Istnieje wiele przykładów modernizacji dróg, do których wójtowie bądź burmistrzowie dokładają swoje środki. W roku bieżącym gmina bielska po raz pierwszy starała się dofinansować drogę powiatową. Nie znalazło to jednak zrozumienia u drugiej strony. W przeszłości gmina udzielała starostwu wsparcia rzeczowego w postaci nieodpłatnego przekazania pospółki zwirowej oraz użyczenia transportu. Jak stwierdził wicestarosta R. Anusiewicz: *Starostwo docenia tę pomoc i liczy na dalszą*

taką współpracę, chociaż wolałoby, aby miała ona formę bezpośredniego dofinansowania. Czy rzeczywiście nie są to tylko puste słowa, można będzie przekonać się w przyszłym roku, jeżeli wójt J. Ignatiuk ponowi swoją propozycję, a następnie zostanie ona zaakceptowana na radzie powiatu.

Na dzień dzisiejszy wicestarosta R. Anusiewicz dostrzega jeszcze inną możliwość rozwiązania tej sprawy: *Jeśli wójt widzi potrzebę modernizacji ulicy w Dubiaźnie, to nie ma przeszkód, aby realizował to z własnych środków. Starostwo zaś mogłoby przeznaczyć większe środki*

na realizację innych zadań powiatowych.

Dane liczbowe pokazują, iż rządząca obecnie w starostwie bielskim koalicja prawicowa preferuje inwestycje na terenie tych gmin, które mają swoich przedstawicieli we władzach powiatu. Najwięcej dróg po reformie samorządowej wybudowano w gminie Brańsk, Wyszki, Boćki i Rudka. Tymczasem najliczniejszą sieć drogową, jeżeli chodzi o

Najwięcej dróg po reformie samorządowej wybudowano w gminie Brańsk, Wyszki, Boćki i Rudka.

jej całkowitą długość, posiada gmina Bielsk – 186 km, co stanowi prawie 30 % wszystkich dróg znajdujących się na terenie powiatu. Natomiast wydatki po-

niesione przez starostwo na tym obszarze w ciągu ostatnich dwóch lat i roku bieżącego kształtują się na poziomie 590 tysięcy złotych, tj. nieco ponad 10 % z ogólnej puli przeznaczonej na drogownictwo. Nie lepiej przedstawia się też sytuacja w gminie Orla, gdzie całkowita długość dróg wynosi 85 km i odpowiednio środki finansowe poniesione na budowę dróg powiatowych w analogicznym okresie wyniosły 194 tysięcy złotych, co w przeliczeniu daje około 3,5 % wszystkich wydatków drogowych poniesionych przez bielskie starostwo.

Wielkość środków przeznaczonych na modernizację nie jest więc uzależniona od ogólnej długości dróg powiatowych, jakie znajdują się na terenie danej gminy. Jak zaznaczył wicestarosta R. Anusiewicz: *w przyjętej przez powiat strategii dotyczącej drogownictwa, wielkość nakładów ponoszonych w poszczególnych gminach koreluje z procentowym udziałem dróg bitumicznych w stosunku do ich ogólnej długości na danym obszarze.* Oznacza to, że najwięcej inwestuje się w drogi na terenie tych gmin, które mają najmniej „asfaltów”. Na początku roku 1999 stopień wyasfaltowanych dróg powiatowych w stosunku do ich ogólnej powierzchni przedstawiał się w gminach następująco: Rudka – 4,6 %, dróg o nawierzchni bitumicznej, Boćki – 24,6 %, Brańsk – 29,3 %, Wyszki – 39,2 %, Bielsk Podlaski – 39,9 %, Orla – 46,9 %. Ponadto miasto Brańsk – 24,4 % oraz Bielsk Podlaski – 61 %. Władze powiatu zapewniają, iż dążą do zmniejszenia tych dysproporcji i równomiernego rozwoju na zarządzanym przez siebie terenie. Czy jednak rzeczywiście, tak jak twierdzą, jest to zadanie na kilkanaście lat? Tempo przeprowadzanych obecnie modernizacji dróg zdaje się wskazywać, że stanie się to znacznie szybciej.

Po pracach przeprowadzonych w ostatnich dwóch latach oraz w roku bieżącym różnice te ulegną znacznemu zmniejszeniu. Czy wobec tego starostwo zacznie inwestować więcej w swoje drogi na terenie gmin Bielsk Podlaski i Orla – czas pokaże. Jeżeli tak się nie stanie, może to oznaczać, że władze powiatowe preferują drogi znajdujące się na terenach tych gmin, w których otrzymały większe poparcie podczas wyborów samorządowych...

Arkadiusz Dobriniewski

Janusz Bakunowicz

XX-ліття народних ансамблів з Вільки Терехівської та Черемхи

Вшановані за зберігання традиції

У неділю, 27 травня, в Гмінному осередку культури в Черемсі відбувся вечір присвячений XX-літтю діяльності двох місцевих народних ансамблів з Вільки Терехівської та Черемхи. Окрім ювілянтів на сцені виступили діти з дитячого ансамблю «Гілочка», фолькгурт «Черемшина» та варшавська група „Goście z nizin”.

У складі ансамблю з Вільки Терехівської – Віра Рощенко, Надія Пашкович, Ольга Веремчук та Анна Андросюк. Натомість у складі другого ювілянта виступають Люба Салинська, Анна Керделевич, Марія Керделевич та Віра Панасюк.

Оба ансамблі засновано на початку вісімдесятих років. На репертуар ансамблів складаються українські народ-

Іван Бакунович

ном. Займали почесні місця на переглядах українських та білоруських пісень, хоча білоруською мовою на сцені у Черемсі виконали лишень одну пісню. Їх жіночий архаїчний спів лунав

Недільні святкування були нагодою для відзначення жінок з ансамблів відзнакою «Заслужений Діяч Культури». Відзнаку отримала також Барбара Кузуб-Самосюк, керівник та засновник ансамблю «Черемшина».

Концерт доповнювала виставка фотографій та дипломів. Показували вони досягнення обох ансамблів за час їх існування.

Слід згадати, що два роки тому свої ювілей святкували два інші ансамблі з цих околиць, які також виконують автентичний український фольклор.

**Разом з піснею
переносять
традиційні вартості
для молодших поколінь.
(...) Переказують нам
давній, нескажений
цивілізацією віковичний
фольклор.**

ні пісні, які споконвіку співалось у їх селах. Виконують обрядових пісень місцевою українською говіркою. А саме веснянки, рогульки, сінокосні, жнивні, коровайні пісні складаються на величезну частину підляського фольклору, який відходить у забуття.

Неодноразово оба ансамблі виступали на сценах у Польщі та за кордо-

Ювілянтки з Вільки Терехівської та Черемхи разом на сцені

на сімейних імпрезах, весіллях, хрестинах, при господарських роботах.

– Працюють самі, без інструктора – говорить Тамара Керделевич, керівник осередку культури у Черемсі. – Разом з піснею переносять традиційні вартості для молодших поколінь. Не піддаються перехідним модам чи впливам. Переказують нам давній, нескажений цивілізацією віковичний фольклор – додає.

Доказом на це є наявність двох молодечих ансамблів «Гілочка» та «Черемшина», які співпрацюють з жінками старшого покоління, дуже часто користаються з їх репертуару. У цьому фольклорі шукає також інспірації молоді з варшавської групи „Goście z nizin”, частину репертуару якої складають українські пісні з околиць Черемхи чи Гайнівки.

Ювілей двадцятиріччя існування відзначав ансамбль «Калина» з Дашів, а тридцятиріччя – ансамбль «Любашки» з Доброводи.

Іван Бакунович
Фото автора статті

„Goście z Nizin” також знаходять інспірацію в українському фольклорі Підляшшя

Давні пісенні традиції Підляшшя продовжує «Гілочка»

III edycja konkursu „Zabytki sztuki ikonografii w rysunkach dzieci”

25 maja br. zakończyła pracę Komisja Konkursowa powołana przez Zarząd Główny Bractwa Młodzieży Prawosławnej oraz redakcję Ukraińskiego pisma Podlasia „Nad Buhom i Narwoju”, której celem było wyłonienie najlepszych prac plastycznych nadesłanych na konkurs „Zabytki sztuki ikonografii w rysunkach dzieci”. W skład Komisji wchodził: ks. mitrat Leoncusz Tofiluk, Sergiusz Smyk, Alina Rudczuk i Grzegorz Szwed.

Na konkurs nadesłano w tym roku 340 prac plastycznych. Komisja wybrała 20 najlepszych prac. Dziesięć z nich otrzymało nagrody w poszczególnych kategoriach wiekowych, zaś pozostałe zostały wyróżnione. Oceniając prace Komisja zwracała uwagę na technikę, kolorystykę i samodzielność wykonania prac.

Nadesłane w tym roku prace wykonane zostały bardzo różnymi technikami. Większość z nich wymagała dużo trudu i cierpliwości ze strony autorów. Cieszy też fakt, że pojawiły się prace wykonane techniką typowo ikonograficzną.

Celem konkursu jest zainteresowanie dzieci wartościami duchowymi, estetycznymi i artystycznymi płynącymi z tradycji Cerkwi prawosławnej, a szczególnie z ikonografii. Sądzymy, iż w tym roku, podobnie jak w latach ubiegłych, cel ten został osiągnięty.

Konkurs cieszy się dużym zainteresowaniem wśród dzieci i młodzieży prawosławnej, ale biorą w nim udział także dzieci innych wyznań. Prace napłynęły nie tylko z Podlasia, ale także z różnych zakątków Polski. Mamy nadzieję, że z roku na rok sztuka ikonografii będzie wzbudzała coraz to większe zainteresowanie wśród młodego pokolenia.

Prace laureatów konkursu zostały zaprezentowane na wystawie pokonkursowej w Centrum Kultury Prawosławnej w Białymstoku. Otwarcie wystawy odbyło się 10 czerwca br. Osoby nagrodzone wezmą też udział w tradycyjnym pokonkursowym obozie ikonograficznym w Białowieży.

*Na otwarciu wystawy pokonkursowej
w Centrum Kultury Prawosławnej w Białymstoku*

Alina Rudczuk

Zarząd Główny Bractwa Młodzieży Prawosławnej oraz redakcja Ukraińskiego pisma Podlasia „Nad Buhom i Narwoju” wyrażają gorące podziękowania za pomoc przy przeprowadzeniu konkursu i ocenie prac ks. mitratowi Leoncuszowi Tofilukowi oraz Sergiuszowi Smykowi. Organizatorzy składają też wyrazy uznania i podziękowania duchownym i katechetom oraz wszystkim osobom, które włożyły swój trud, aby wzbudzić u dzieci i młodzieży zainteresowanie sztuką ikonografii i zachęcić do udziału w naszym konkursie.

Składamy gorące gratulacje laureatom konkursu. Wszystkim autorom nadesłanych w tym roku prac dziękujemy i życzymy dalszych sukcesów w rozwijaniu talentu, zachęcając do udziału w kolejnych edycjach naszego konkursu.

Alina Rudczuk

Rezultaty konkursu „Zabytki sztuki ikonografii w rysunkach dzieci”

Organizatorzy konkursu plastycznego pt. „Zabytki sztuki ikonografii w rysunkach dzieci” z wielką przyjemnością powiadomiamy, że Komisja Konkursowa nagrodziła prace plastyczne następujących autorów:

w kategorii 7-9 lat:

- I Nagroda – Ewelina Wakulewska (Gródek)**
- II Nagroda – Angelika Sapieżyńska (Czyże)**
- III Nagroda – Łukasz Gryć (Bielsk Podlaski)**

w kategorii 10-12 lat:

- I Nagroda – Anna Kleszczewska (Białystok)**
- II Nagroda – Anna Selewoniuk (Bielsk Podlaski)**
- III Nagroda – Anna Kleszczewska (Białystok)**

w kategorii 13-16 lat:

- I Nagroda – Piotr Opolski (Białystok)**
- II Nagroda – Natalia Chomaniuk (Bielsk Podlaski)**
- III Nagroda – Tomasz Siemieniuk (Bielsk Podlaski)**
- III Nagroda – Marta Karpiuk (Bielsk Podlaski)**

Komisja wyróżniła ponadto prace:

w kategorii 10-12 lat:

- Angelika Iwaniuk (Sławatycze)**
- Katarzyna Matysiuk (Bielsk Podlaski)**

w kategorii 13-16 lat:

- Elżbieta Maliszewska (Zabłudów)**
- Agnieszka Chyża (Zabłudów)**
- Joanna Andrejczuk (Zabłudów)**
- Anna Konończuk (Zabłudów)**
- Magda Jaszczyk (Zabłudów)**
- Elżbieta Szypluk (Zabłudów)**
- Milena Koziejko (Białystok)**
- Mirosława Zabrocka (Czyże)**

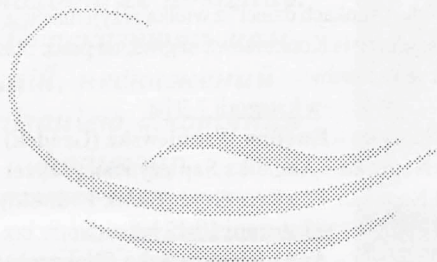
Bractwo Młodzieży Prawosławnej
i redakcja „Nad Buhom i Narwoju”

Степан Сидорук

день Божий так хутко минає...

Містечко над Бугом

Там де сонце будить зо сну голову,
а верби надбужанські протирають очі,
Славатичі радісно до праці беруться
нехай місто Підляшшя до нового крочить.
У вишнях горобці ведуть свої спори,
сонце немов продавщиця сідає на ринку,
споглядає – хто до праці охочо береться,
хто прямує до темного шинку.
Біла церква з-поза ясенів біліє,
задумана, що день Божий так хутко минає,
а вулицею то віз з сіном проїде,
то автобус ліниво десь в даль від'їжджає.
Так тихо, так спокійно –
якби в павутинні час встроївся,
от – там спорадично якимсь тоном бзикне
но на цілий голос, ще не зараз крикне.

Іду стежкою

По обох боках житня стіна
– а я як ангел, що розп'явши крила
і хотівби підвестися в небо,
но не його воля, но не його сила.
Іду і долонями стебла гладжу,
розговор веду з ними, як з дітьми малими.
Нагнені стебла з поклону встають,
стару пісню, розговор дідів ведуть –
а у нім чути коней рження, зброї піддзвоняння
і журбу материнську, що сльозою потекла
як ділила буханець що нам упекла.

Земле! Земле рідна –
зерном розспівана, не дала ти нам пропасти,
кожний твій найменший колосок
за ікону хотів би я покласти
та перед ним на коліна упасти.

Березневі підходи

Ніч. Небо в гору як сова тихо улетіло,
по калюжах морозик вітражі малює
а на стрісі хати голодний чортяка припав,
посюру в комин встебив, зикраки прямує,
видно зголоднів – їдло в хаті чує.
Ніч. Груші в садках поснули,
пси бреханням рахують кілки, плоти –
пугач в лісі загайкає, скільсь другий відкаже –
голоси пробують не мавши роботи.
По запліттю весна тихенько підходить
секретна, як рабин пейсатий –
стукне у вікно – Весна! – крикне свавільно,
розбудить і помчить даліше – до другої хати.

Степан Сидорук – поет з Південного Підляшшя

У першій половині сімдесятих років минулого століття прочитав я в журналі „Twórczość Ludowa” вірші Степана Сидорука та одне його оповідання, заголовок не пам'ятаю, в якому зустрів я багато українців. Рішив тоді поїхати до села Ставки, Володавського повіту, щоб зустрітися з незнайомим мені поетом. В селі Ставки мешкала тоді моя тітка Павлина Журавська, тепер вже покійниця. Одного дня влітку заїхав я до тітки і пішли ми через поля доріжками-стежками до хати Степана Сидорука. Мешкав він тоді і живе дотепер при лісі на хуторі віддаленому три кілометри від села Ставки.

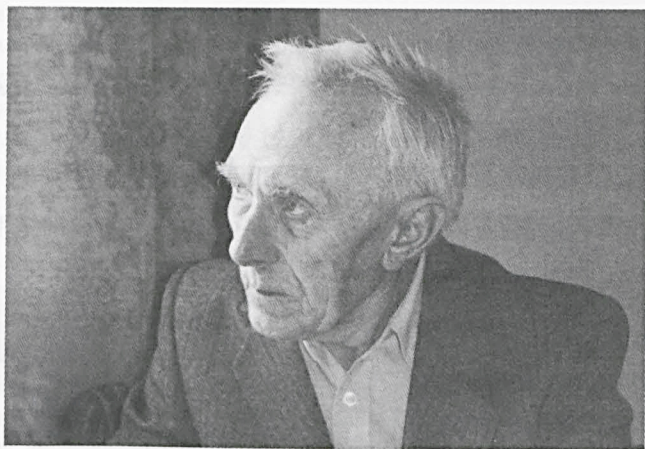
Після короткої розмови урядовою мовою зараз ми перейшли на рідну українську. Намовив я тоді Степана Сидорука, щоб він писав свої вірші також рідною мовою. Зачав він писати вірші українською мовою, забарвленою підляською говіркою і надалі їх пише, але латинським алфавітом. Від того часу вірші Степана Сидорука друкувало «Наше Слово» і були вони друковані в «Українських календарях». Поміщував я також вірші Степана Сидорука в альманасі «Наш Голос», який видавав я у вісімдесятих роках спільно

но з поетом Іваном Киризиюком. У 1983 р. заходами Головного Правління Українського Суспільно-Культурного Товариства вийшла збірка віршів Степана Сидорука *Над Бугом*, під редакцією і зі вступним словом проф. Михайла Лесева. У збірці поміщено 26 віршів поета. У 1998 р. С. Сидорук видав книжку оповідань польською мовою *Nadbużańskie opowieści* (див. с. 35-37 – ред.).

Степан Сидорук народився у 1919 р. в селі Ставки, син селянина-коваля. Живе дотепер з жінкою на хуторі Ставки біля Володави. Поки не пішов на пенсію займався сільською господаркою і бждолярством. Від давна є членом Товариства народних умільців (Stowarzyszenie Twórców Ludowych) у Люблині.

В лютому цього року Степан Сидорук прислав мені 68 своїх нових віршів українською мовою, з проханням, щоб я їх зредагував, переписав українським шрифтом та зробив з них малу збірку, що з великою охотою чиню. З присланих віршів вибрав я кілька, які мені найбільш сподобалися, щоб читачі «Над Бугом і Нарвою» могли познайомитися з гарною поезією мого земляка.

Іван Ігнатюк

Тамтій зелені дні

Сонцем мальовані були тогдішнії дні,
погідні і нехмурні, медом з боргі осолоджені,
переткані мріями, зелені – чупурні.

– Біла хата вінком призьби обложена,
побіч ясені, мак і солонечники,
васильки ковтунаті, високі до стріхи,
за перелазом без чорний, там під ним лякало,
мало з нього пожитку – дітям трохи втіхи.

В збіжжі білії русавки, мабуть гожі як квіти,
в річці топелиці хитролиці і вугорі – що
з води виходять, горох об'їдають – як діти,
і чарівниці, що коровам молоко забирають.

– Мальовані, кольоровані дні з пам'яті не стерти
хоча ж приправлені тонкою бідною –
но якже дороги, незмірно зелені
і завше були під руку зо мною.

Проминання

Люблю так стояти –
на старії будівлі дивитись
і вглиблюватися в прошле, минуле
– судити – хвалити.

Люблю так стоячи дивитись
на стіни соснових домів,
думати про теслів, про трачів,
котрих уже нема між нами –
а котрі були – проминули
і люде про них вже забули.

– На зруби своїх віршів
також часом дивлюся і думаю:
чи пам'ять про такого як я то щезне,
чи останеться – чи в проминанню
на порох зітреться?...

Матінко не скажеш

Не скажеш мені матінко дивлячись з-за світів,
що син твій на землі лиху життя марнотравить,
що замість серця – камінь в грудях носить
і мови батьків забув – її не боронить.

Не скажеш дивлячись як з-під твердої долоні,
що керманить плугом, ставляє снопи,
словом блискавицю, день, ніч роз'ясняє
і могутнім кроком двигтять мої стопи.

Дивишся і усмішка твар твій опромінить,
бо бачиш, що зерно моє буйно сходить
і вітер його не зім'є та не з'їсть саранча,
бо з серцем посіяне – багатий збір виродить.

Щораз рідше

Вже щораз лихше бачать очі,
щораз частіше мучить зага,
весна не тішить так як то було
зате психічна мучить спрага.

Вже щораз рідший глечик спірту,
щораз частіше кац страшливий,
щораз то рідший на дівчата погляд
і щораз дальші перспективи.

Вже моя Сва – усі яблука зорвала
і надо мною ядом дише,
тому то моя втомлена рука
щораз то лихші вірші пише.

Перетворення

Хто знає як воно є в дійсності
пока містишся у чимсь
що складається із шкіри і кості
щось якби кокон з душою,
і то все якось годиться з собою,
живе, діє і в космос стромиться,
а по смерті як переміниться
і гіншою оточку подадуть надіти
будемо могчи з главарем в Едені сидіти.
А може і так воно бути – що
тих перетворень може мніго бути
і за кожним разом будемо надіятись, чекати
або і на землю ще раз мандрувати.

Поворот від зір

З висоти, не любляний, не хотілий
вернувся я на тверду земельную долю.
– Вони там, не людяні, ситі своїм значінням
і салом під шкірою, хоча і чваняться
своєю вченістю, огладою і панським корінням.
В їхній мові тільки мілкі пробиваються фразеси
про якій то рівності, добра рівним поділі,
бо стоять близько широких воріт,
про братів з нищої планети не дбають
– такий їхній світ.
Вернувся я і тут вже остануся,
про місце між ними цілком не стою,
тут ехо моїх пісень широко несеться,
тут нива моя, тут зложу жертву свою.

Ze Słobodzkiej Ukrainy na Podlasie

Biografia Aleksandra Szczerbana,
założyciela i kierownika ukraińskiego zespołu teatralnego w Kleszczelach

Pod koniec pierwszej połowy minionego stulecia powstał w Kleszczelach zespół teatralny. Nie byłoby to nazbyt ważne wydarzenie, gdyby nie to, że dzięki pracy artystycznej owego zespołu, do pozbawionych oświaty w języku ojczystym mieszkańców Kleszczel i okolic, chociażby w namiastce, mogła wówczas dotrzeć twórczość pisarzy ukraińskich. Pamięć o teatrze z Kleszczel nie uległa zapomnieniu. I dziś niektórzy z mieszkańców miasteczka wspominają chociażby wystawianą przez ten teatr sztukę Iwana Kotlarewskiego *Natalka-Poltawka*. Teatr w Kleszczelach powstał dzięki pracy Aleksandra Szczerbana, który na długie lata związał się z tym podlaskim miastem. Przywracając pamięci zbiorowej postacie związane z Podlasiem, nie można pominąć tego wychodźcy ze Słobodzkiej Ukrainy, którego przygarnęła odległa, lecz ojczysta ziemia podlaska.

Pierwsze lata życia Aleksandra Szczerbana związane były z Charkowem, gdzie przyszedł na świat. Jego ojciec, Bazyli, pracował jako robotnik drukarski, natomiast matka, Pelagia, była krawcową. Rodzice pobrali się w latach dziewięćdziesiątych XIX w. Niebawem rodzina Szczerbaniów powiększyła się o czwórkę potomstwa – najpierw o syna, a następnie trzy córki. Najstarszy z rodzeństwa, Aleksander, urodził się 30 października 1898 r. Kilkanaście lat później był już sierotą. Oboje rodzice zmarli młodo, mając zaledwie po 32 lata. Gdy Aleksander miał dwanaście lat, zmarł chory na gruźlicę ojciec. Dwa lata później, w 1912 r., z powodu tej samej choroby, umarła mu matka.

Osieroconą czwórkę rodzeństwa czekał ciężki los. Nie posiadając żadnego majątku ani jakiegokolwiek źródła utrzymania, Aleksander, jako najstarszy z rodzeństwa, zmuszony został przerwać naukę i podjąć pracę, by zarabiać na życie. Jako kilkunastoletni chłopiec opiekował się trzema siostrami. Niedługo jednak był w stanie podolać przeciwnościom losu. Ciężkie warunki materialne spowodowały, że siostry trafiły w końcu do ochronki. Powracając pamięcią do tych wydarzeń w 1949 r., Aleksander Szczerba pisał: *Musiałem więc pójść do pracy, by móc cokolwiek zarobić na siebie i trójkę pozostałych siostr. Znajdując się w tak trudnym położeniu, musiałem [...] przerwać naukę. Siostry w krótkim czasie oddane [zostały] do ochronki. Bolesne wyznania potwierdził kilka lat później: Skończyłem 6 kl.[as] szkoły miejskiej, dalej nie miałem możliwości uczyć się na skutek ciężkich warunków materialnych, po śmierci rodziców, siostry w tym czasie były oddane do przytulku, ja musiałem szukać pracy. Pracowałem w drukarni, fryzjerni, sklepach, jednocześnie uczęszczałem do chóru i statystowałem w teatrze miejskim im. Suchodolskiego w Charkowie. Niewątpliwie więc już w dzieciństwie musiał go charakteryzować upór. Pomimo tragi-*

Roman Wysocki

zmu sytuacji nie zaniechał bowiem rozwijania swych zdolności artystycznych.

Latem 1914 r. wybuchła, jak zwano ją wówczas, Wielka Wojna. Wydarzeniom tym towarzyszyło gwałtowne przebudzenie ukraińskiego ruchu narodowego, który w Charkowie zdobył szczególnie silną pozycję. Już na przełomie XIX i XX w. Charków stał się jednym z czterech najważniejszych ośrodków ukraińskiego życia narodowego na Ukrainie Naddnieprzańskej. To właśnie tam w 1897 r. powstała Ukraińska Studencka Hromada, której działacze niedługo potem utworzyli Rewolucyjną Partię Ukraińską, pierwszą na Naddnieprzu partię głoszącą hasło niepodległości Ukrainy. Dorastając w Charkowie, kilkunastoletni Aleksander Szczerba był co najmniej świadkiem ówczesnego odrodzenia ukraińskiego.

***W styczniu 1918 r.
Ukraina odzyskała niepodległość.
W tym roku dwudziestoletni
Aleksander Szczerba został
zmobilizowany do armii ukraińskiej
i przydzielony do wojskowego
zespołu teatralnego.***

W styczniu 1918 r. Ukraina odzyskała niepodległość. W tym roku dwudziestoletni Aleksander Szczerba został zmobilizowany do armii ukraińskiej i przydzielony do wojskowego zespołu teatralnego. Jednak wkrótce, na przełomie lat 1918/19, część teatru im. Suchodolskiego znalazła się na froncie w szeregach armii Ukraińskiej Republiki Ludowej. W drugiej połowie 1919 r.

zastała nas – jak pisał A. Szerbań – *armia Piłsudskiego na Wołyniu, przez którą zostałem internowany*. Wtedy wraz z zespołem trafił do obozu dla internowanych żołnierzy ukraińskich w Wadowicach.

Już w pierwszej połowie 1919 r. tysiące żołnierzy ukraińskich zapełniły obóz w Wadowicach. Liczba internowanych tam Ukraińców często się zmieniała, w październiku 1920 r. osiągnęła stan około 10 tysięcy osób. Trudne warunki obozowe sprzyjały szerzeniu się epidemii tyfusu i dysenterii. Nie zważając na okoliczności, internowani żołnierze przystąpili do działalności: rozwijali szkolnictwo, życie artystyczne i kulturalne, działalność spółdzielczą i wydawniczą. Działały tu również chór i trupa teatralna pod kierownictwem Jurija Hajewskiego.

W Wadowicach A. Szerbań spędził kilkanaście miesięcy. Zgodę na opuszczenie obozu otrzymał w 1921 r. Wyjście z obozu było możliwe dzięki otrzymaniu skierowania na budowę cementowni w Rejowcu koło Chelma. Zatrudnienie nie oznaczało jednak unormowania życia materialnego A. Szerbania. Praca w Rejowcu nie była bowiem pracą stałą, lecz sezonową. Uciążliwe musiało być także to, że nie posiadał polskiego obywatelstwa. Uznanie za emigranta politycznego pozwoliło mu otrzymać statusu azylanta, ale nie dawało prawa na swobodne podejmowanie pracy ani na udział w życiu społeczno-politycznym.

W podobny sposób jak A. Szerbań, trafiła do Rejowca liczna grupa byłych żołnierzy armii Ukraińskiej Republiki Ludowej. Z późniejszych relacji wiadomo, że głód był „dobrym znajomym” członków utworzonej przez nich kolonii emigrantów ukraińskich. Część z nich dłuższy czas mieszkała nawet pod gołym niebem.

Ukraińska grupa teatralna w Kleszczelach, działająca pod kierownictwem Aleksandra Szerbania

W Rejowcu A. Szerbań przebywał do 1924 r., po czym powrócił do pracy artystycznej. Zaczął wówczas pracować w teatrze objazdowym. Pracowała tam również pochodząca z Kleszczel Aleksandra Wasilewska. Właśnie ona w 1929 r. została jego żoną. Rok później urodził się im syn – Jerzy.

Praca w teatrze objazdowym nie mogła zaspokoić podstawowych potrzeb materialnych. A. Szerbań zmuszony został do podjęcia dodatkowych zajęć, zaczął się trudnić malowaniem makat. Wspominając te lata, wyjaśniał: *W roku 1938 porzuciłem teatr (zarobki były niewystarczające) i z rodziną przyjechałem do Kleszczel pow. Bielsk-Podl. [aski] do rodziców żony, gdzie pomagałem z żoną w gospodarstwie rodziców oraz trudniłem się malarstwem.*

Niedługo po przyjeździe rodziny Szerbaniów do Kleszczel wybuchła druga wojna światowa. W 1939 r., gdy tereny

nasze – jak pisał A. Szerbań – *zostały przyłączone do Białorusi Radzieckiej*. Władzę radziecką ustanawiano wówczas na tych terenach już po raz drugi. Gdy miało to miejsce pierwszy raz – w 1920 r. – obszar Podlasia podporządkowano „polskim władzom radzieckim”, za drugim razem z kolei – w 1939 r. – udowadniając wierność zasadom dialektyki leninowskiej, „białoruskim władzom radzieckim”.

**Do wojny
amatorskie życie teatralne w Kleszczelach
skupiało się przy polskiej szkole,
która narzucała polski charakter repertuaru.
Zmiana sytuacji politycznej spowodowała,
że w repertuarze grupy teatralnej
po raz pierwszy mogły się pojawić
utwory w języku ojczystym większości
mieszkańców ówczesnych Kleszczel
– po ukraińsku.**

A. Szerbania skierowano do powołanej przez władze radzieckie nowej rady miejskiej Kleszczel. Znając przeszłość artystyczną A. Szerbania, władze zezwoliły mu na objęcie stanowiska kierownika klubu miejskiego. Wyraziły też zgodę na założenie zespołu dramatycznego. Właśnie wówczas z inicjatywy Szerbania przy kleszczelowskim *Socklubie*, jak w ówczesnej nomenklaturze zwano klub miejski, powstała grupa teatralna. Umożliwiło to A. Szerbaniowi ponownie zajęcie się działalnością artystyczną.

Do wojny amatorskie życie teatralne w Kleszczelach skupiało się przy polskiej szkole, która narzucała polski charakter repertuaru. Zmiana sytuacji politycznej spowodowała, że w repertuarze grupy teatralnej po raz pierwszy mogły się pojawić utwory w języku ojczystym większości mieszkańców ówczesnych Kleszczel – po ukraińsku.

Profesjonalizm kierownika zespołu i zaangażowanie kleszczelowskich artystów szybko przyniosły wyniki. W 1940 r. zespół został zakwalifikowany do zorganizowanego w Brześciu – także przyłączonym do Białorusi Radzieckiej – obwodowego przeglądu grup teatralnych. Zaprezentowana na brzeskiej scenie sztuka Mychajły Staryckiego *Oj, ne chody, Hryciu, ta j na wieczornicy* przyniosła podopiecznym A. Szerbania sukces. Po latach A. Szerbań pisał, że zespół *wyróżniony na festiwalu w Brześciu n/B., otrzymał pierwsze miejsce, ja zaś dyplom uznania*. Nie wspominał natomiast, z pewnością świadomie, o wydarzeniach towarzyszących występom w Brześciu.

Festiwal w Brześciu był eliminacjami obwodowymi do Ogólnozwiązkowego Przeglądu Zespołów Teatralnych. Ponieważ zespół z Kleszczel zajął pierwsze miejsce, automatycznie powinien być zakwalifikowany do eliminacji na szczeblu centralnym. Jednak nie został dopuszczony do dalszych występów w stolicy republiki, a przyczyną tego był fakt, że zagrał sztukę po ukraińsku.

Pozbawienie artystów z Kleszczel prawa do dalszego udziału w przeglądzie zespołów teatralnych nie było ewenementem. Charakterystyczna dla tego okresu była polityka białoruskiej oświaty włączonych do Białoruskiej Socjalistycznej Repu-

bliki Radzieckiej. Działania podjęte na polecenie władz radzieckich uderzyły w ludność ukraińską Polesia i Podlasia. Przeprowadzono wówczas m.in. likwidację nowo powstałych ukraińskich szkół i spółdzielni. Akcja to dotknęła też ukraińskie życie kulturalne regionu.

**Ponieważ zespół z Kleszczel
zajął pierwsze miejsce,
automatycznie powinien być
zakwalifikowany do eliminacji
na szczeblu centralnym.
Jednak nie został dopuszczony
do dalszych występów (...),
a przyczyną tego był fakt,
że zagrał sztukę po ukraińsku.**

Po powrocie do Kleszczel zespół kontynuował działalność pod kierownictwem A. Szerbana do agresji niemieckiej na ZSRR w czerwcu 1941 r. Pod nową okupacją teatr przestał działać, a jego kierownik zmuszony został do podjęcia innej pracy. Opisując ten okres, A. Szerban wspominał: *Za okupacji niemieckiej byłem wyznaczony przez magistrat w Kleszczelach na robotę na kolej Kleszczele-Czeremcha, pracowałem w remoncie jako robotnik, a później na bloku Wólka (4 km od Kleszczel); żona moja prawie co dzień była pędzona do robót na kolonię komisarza niemieckiego.*

Parę lat później, po wyzwoleniu północnego Podlasia spod okupacji niemieckiej, A. Szerban nadal mieszkał w Kleszczelach przy ul. Kościelnej 11. Powrócił też do wykonywania jednego z zawodów, do którego przyuczał się jeszcze w Charkowie. W niewielkiej budce nieopodal cerkwi otworzył zakład fryzjerski. Nie zaprzestał też działalności kulturalnej – reaktywował zespół teatralny, którym nadal kierował. Odrodzona grupa teatralna, podobnie jak wcześniej wystawiała sztuki ukraińskie.

Do końca drugiej wojny światowej A. Szerban nie angażował się w życie polityczne. Nie pozwalał mu zresztą na to jego ówczesny status prawny. W powojennych realiach, podobnie jak wielu innych, podjął decyzję o wstąpieniu do Polskiej Partii Robotniczej. W końcu października 1945 r. został członkiem Śródmiejskiego Koła PPR w Kleszczelach, a od 1947 r. sekretarzem kleszczelowskiej organizacji PPR (od grudnia 1948 r. – PZPR). W jednej z wystawionych mu przy wstępowaniu do PPR rekomendacji czytamy: *Ja niżej podpisany Mikołaj Wasilewski członek PPR Gminnego Komitetu w Kleszczelach oświadczam, że ob. Aleksander Szerban znany mi jest od 1927 roku. Jest on lojalnie usposobiony do demokratycznego państwa polskiego. Za czasów sanacyjnych był prześladowany jako Ukraińiec. Pracował jako artysta teatrów objazdowych. W okresie 1939-1941 r. organizował i dobrze prowadził teatralny zespół amatorski. Za czasów okupacji niemieckiej pracował jako robotnik kolejowy na rzecz Niemiec, politycznie zaangażowany nie był. Po wypędzeniu Niemców zaczął pracować jako fryzjer w Kleszczelach oraz powrócił do pracy społecznej przez zorganizowanie w Kleszczelach i prowadzenie amatorskiego zespołu teatralnego.*

Автоміографія

Ja Aleksander Szerban syn Wasylgo i Polajji; urodzony 1898 roku w Staronucie na Ukrainie, powstałem sierotą, gdyż ojciec robotnik drucarski zmarł w 1908 roku, zaś matka w 1912 roku. Ja jako najstarszy syni zacząłem pracę po ukończeniu 4 klas szkoły miejscowej jako uczeń fryzjerski. Zasiadłem jako sprzedawca w sklepie, niestety w tym czasie wyjechałem z niego. W 1918 roku zostałem zmobilizowany do armii ukraińskiej do teatru wojennego z robotą. W 1919 roku przebieg na Ukrainie, zaś później na terenie Polski. W teatrze objazdowym jako artysta pracowałem na terenie Polski do wybuchu wojny 1939 roku. W 1939 roku ożeniłem się z dziewczyną z Kleszczel i z tego powodu ożeniłem się z Kleszczelach. W latach 1939-1941 pracowałem w garzarni w Kleszczelach i jednocześnie w Kleszczelach jako kierownik zespołu teatralnego. Za czasów okupacji niemieckiej pracowałem jako robotnik kolejowy w Kleszczelach, po wyodrębnieniu Niemców otrzymałem zaliczenie i jednocześnie pracę jako kierownik zespołu teatralnego przy oddziale Gminnym Informacji i propagandy w Kleszczelach.

Aleksander Szerban

Kleszczel, dnia 26.11.1945 r.

Autobiografia Aleksandra Szerbana napisana w 1945 r.

Z pracy we własnym zakładzie fryzjerskim Aleksander Szerban utrzymywał się do końca sierpnia 1949 r. Jednocześnie mocno zaangażował się w prowadzenie teatru. Od 1 września 1949 r. został jednak zatrudniony na stanowisku kierownika kina miejskiego w Bielsku. Przeniósł się więc z Kleszczel do powiatowego podówczas Bielska i zamieszkał na ul. 1 Maja 10.

**A. Szerban (...) nie uległ naciskom
wyjaśniając, „że ojciec jego czynnie
praktykował i on też będzie. (...)**

**Obecnie – gdy jest stary
i ma przed sobą niedługi czas życia –
będzie chodził do cerkwi
i nadal śpiewał w chórze
i woli oddać legitymację partyjną
niż z tego zrezygnować.”**

Wyjazd twórcy i kierownika zespołu teatralnego z Kleszczel zaciążył na losach ukraińskiej grupy teatralnej, która wkrótce zaprzestała działalności, co przyczyniło się do osłabienia życia kulturalnego w miasteczku. Dopiero kilka lat później znowu ożywiło się tam ukraińskie życie kulturalne. Stało się to za sprawą grupki entuzjastów, którzy założyli tu koło Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, a później podjęli próbę zorganizowania szkolnictwa ukraińskiego.

Po śmierci żony, która zmarła 16 sierpnia 1954 r., Aleksander Szerbań nadal mieszkał i pracował w Bielsku. Po przejściu na emeryturę we wrześniu 1969 r. powrócił do aktywnego życia religijnego, zaangażował się w pracę chóru cerkiewnego. Taka postawa A. Szerbiania stała się wyzwaniem dla miejscowego kierownictwa partyjnego. Przy okazji wymiany legitymacji partyjnych, działaniu, które z założenia służyło oczyszczaniu szeregów partii, podjęto próbę nacisku na A. Szerbiania z zamiarem zmuszenia go do zaniechania udziału w życiu cerkiewnym.

W kwietniu 1975 r. sprawa stała na zebraniu partyjnym. Wówczas to Szerbań wyjaśnił, że jego przodkowie praktykowali i on będzie, powołując się na konstytucję, która daje swobodę wyznań. Zebrani członkowie PZPR wbrew oczekiwaniom swego kierownictwa nie potępiли go, a Nawet postąpiono odwrotnie – stary działacz tow. Artemiuk Włodzimierz stanął w jego obronie zaznaczając, że praktyki religijne całkiem nie przeszkadzają być członkiem partii. Taki przebieg wydarzeń spowodował interwencję sekretarza Komitetu Powiatowego PZPR Mikołaja Radyszczuka, który w maju przeprowadził rozmowę z A. Szerbaniem. Podczas spotkania A. Szerbań, jak relacjonował później M. Radyszczuk, nie uległ naciskom wyjaśniając, „że ojciec jego czynnie praktykował i on też będzie. Nie zajmował się religią przez okres 20 lat. Obecnie – gdy jest stary i ma przed sobą niedługi czas życia – będzie chodził do cerkwi i nadal śpiewał w chórze i woli oddać legitymację partyjną niż z tego zrezygnować.” Ponadto oznajmił, że na posiedzenie Egzekutywy KM nie przyjdzie, ponieważ w takich momentach bardzo się denerwuje i to mu szkodzi na zdrowie. W takiej sytuacji

16 maja 1975 r. Egzekutywa Komitetu Miejskiego PZPR w Bielsku Podlaskim podjęła decyzję o wykluczeniu Aleksandra Szerbiania z szeregów partii.

Ukraińskość była na Podlasiu jawnie niewskazana (...). Przykład A. Szerbiania doskonale odzwierciedla sposób kreowania „białoruskości” północnego Podlasia.

Interesującą lekturą, pozwalającą lepiej poznać atmosferę tamtego okresu, są kwestionariusze wypełniane przez A. Szerbiania jako członka PPR, a potem PZPR. Z jednej strony ukazują postawę Szerbiania, z drugiej – istnienie nacisku władz na członków partii w kwestiach narodowościowych. W kwestionariuszu, który Aleksander Szerbań wypełnił wstępując do PPR we wrześniu 1945 r., określił on, zgodnie z prawdą, swoją narodowość jako ukraińską. Jednak już w rubryce język ojczysty pojawia się słowo rosyjski. Siedem lat później, w styczniu 1952 r., w ankiecie personalnej Szerbań wpisał narodowość ruską, zaś wymieniając języki, którymi władał biegle, wymienił rosyjski i ukraiński. Warto przy tym zwrócić uwagę, że określając przynależność państwową i poprzednie obywatelstwa stwierdzał, że obywatelstwo rosyjskie posiadał do roku 1914. Jeszcze większe zmiany zaszły w ankiecie personalnej wypełnionej w kwietniu 1953 r. Wynika z niej już, że Aleksander Szerbań był narodowości rosyjskiej i biegle władał językiem rosyjskim i jedynie w stopniu słabym ukraińskim (na tym poziomie określał też znajomość języka białoruskiego). Sześć lat później Szerbań, wymieniając znane języki obce wpisał: rosyjski i ukraiński, białoruski.

Można przyjąć, że podawane w ankietach dane A. Szerbiania zmieniały świadomie. Ukraińskość była na Podlasiu jawnie niewskazana, dowodem tego były wydarzenia z lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych w Kleszczelach, gdy doprowadzono do stłumienia ukraińskiego życia kulturalno-oświatowego. Świadczą o tym także inne fakt. A. Szerbań nie był na tyle uległy, by deklarować, że jest Białorusinem. Zrobili to jednak za niego inni. W karcie ewidencyjnej członka PPR zaznaczono, że włada językiem rosyjskim i ukraińskim, zaś w rubryce narodowość wpisano: Białoruska. Przykład A. Szerbiania doskonale odzwierciedla sposób kreowania „białoruskości” północnego Podlasia.

Po przejściu na emeryturę Aleksander Szerbań nadal zamieszkiwał w Bielsku. Tam też zmarł 2 grudnia 1984 r. Po śmierci jego ciało przewiezione zostało do Kleszczel, gdzie pochowany został na miejscowym cmentarzu prawosławnym. Śmierć A. Szerbiania nastąpiła w okresie, gdy ruch ukraiński na Północnym Podlasiu, w tym także po raz kolejny w Kleszczelach, ponownie odradzał się, otwierając nowy rozdział historii.

Dzieje teatru w Kleszczelach stanowią mało znany, lecz ważny etap w rozwoju ukraińskiego życia kulturalnego na Podlasiu. Twórcą tego teatru i jednym z pionierów popularyzowania wśród mieszkańców naszego regionu rodzimej kultury ukraińskiej w jej nowoczesnej formie był Aleksander Szerbań. Warto zachować pamięć o synu Słobodzkiej Ukrainy, który na Podlasiu odnalazł braci mówiących tym samym językiem i zachowujących tę samą kulturę...

Roman Wysocki

W. 7. 0. 1. 4. 8

z protokołu Egzekutywy KM PZPR w Bielsku Podlaskim,
odbytej dnia 16.V.1975r.

Adna 3-00.

Rozpatrzone zostało sprawę przynależności do partii to Szerbiania Aleksandra. Tow. Szerbań od momentu przejścia na emeryturę rozpoczął aktywną praktykę religijną. Zaangażował się do chóru cerkiewnego uczestnicząc we wszystkich ch. obrzędach religijnych. Nie okoliczność powyższego na zebraniu organizacji partyjnej w trakcie oceny towarzyszy przed wymianą legitymacji było sformułowane na usłowo-przez egzekutywę PPR w m-cu kwietnia br. Tow. Szerbań wyjaśnił, że jego przodkowie praktykowali i on będzie, powołując się na konstytucję która daje swobodę wyznań. Zebranie organizacji partyjnej nie zajęło żadnego stanowiska wobec tow. Szerbiania. Nawet postąpiono odwrotnie – stary działacz tow. Artemiuk Włodzimierz stanął w jego obronie zaznaczając, że praktyki religijne całkiem nie przeszkadzają być członkiem partii.

Na powyższą okoliczność w KM PZPR tow. Mikołaj Radyszczuk w dniu 12.V.1975r. przeprowadził rozmowę z tow. Szerbaniem, w trakcie której wyjaśnił: „że ojciec jego czynnie praktykował i on też będzie. Nie zajmował się religią przez okres 20 lat. Obecnie gdy jest starym i ma przed sobą niedługi czas życia – będzie chodził do cerkwi i nadal śpiewał w chórze i woli oddać legitymację partyjną niż z tego zrezygnować”.

Ponadto oznajmił, że na posiedzenie Egzekutywy KM nie przyjdzie ponieważ w takich momentach bardzo się denerwuje i to mu szkodzi na zdrowie.

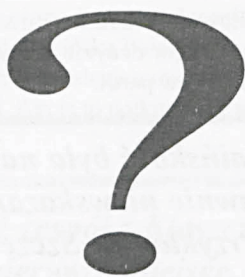
Sprawę tow. Szerbiania rozpatrywano bez jego udziału, ponieważ mimo wezwania nie stawił się.

Egzekutywa Komitetu Miejskiego po przeanalizowaniu postępowania tow. Szerbiania Aleksandra podjęła uchwałę o skreśleniu go z listy członków partii.-

Protokołował: /-/ M. Radyszczuk Przewodniczył: II-ji sekretarz KP PZPR /-/ M. Radyszczuk

Za zgodnym z oryginałem:

Protokół Egzekutywy KM PZPR w Bielsku Podlaskim z 16 maja 1975 r., poświęconej skreśleniu Aleksandra Szerbiania z listy członków partii

Хочемо, щоб ця МОЛОДІЖНА СТОРІНКА була форумом, на якому сама підліська молодь могла б представляти свої думки та погляди, поміщувати цікаві інформації, пропозиції, писати про себе, про свої проблеми, про свій світ. Вміщувати на ній статті, інформації та погляди нехай спонукують мени рішучих до більш активної участі в житті нашого середовища.

Młodzież Podlasia staje przed specyficznymi pytaniami, których nasi rówieśnicy gdzie indziej nie muszą sobie zadawać. Każdy z nas musi odpowiedzieć na pytanie: kim jestem, gdzie są moje korzenie? Spróbujmy wspólnie odpowiedzieć na te pytania na łamach МОЛОДІЖНОЇ СТОРІНКИ.

Румунія – країна чудес

У першому тижні травня група люблинських студентів, у більшості родом з Підляшшя, перебувала в Румунії. Ця поїздка була черговою закордонною екскурсією люблинського Братства Православної Молоді. Члени Братства протягом кількох останніх років побували вже в Україні (Київ та Почаїв), в Греції, в Росії (Москва). Наші екскурсії були можливі завдяки допомозі і підтримці з боку архієпископа люблинського та холмського Авеля.

Чому Румунія? По-перше: це православна країна. Православні становлять в ній біля 90 % населення. По-друге: перед виїздом слово 'Румунія' звучало егзотично, тасмично, тому-то хотілось переконатись як там насправді є. По-третє: цікавило нас як виглядає замок славного князя Дракулі.

Поїздка наша розпочалася в неділю 29 квітня. Було нас 13 осіб, а нашим духовним опікуном був отець Андрій, настоятель люблинської парафії. Після молебна і благословення владыки Авеля, ми виїхали з Люблина. Їдучи вночі дуже швидко минали чергові кордони і рано вранці наші машини пересікли угорсько-румунський кордон.

Румунська земля привітала нас гарною погодою. Було дуже тепло. Хоча трохи змучені подорожжю всі з цікавістю приглядалися румунським реаліям – природі, людям, архітектурі. Деякі з нас перший раз побачили як виглядає така

В кінці дня доїхали ми до чоловічого монастиря Симбата-де-Сус. Сам монастир розташований під одним з найвищих верхів румунських Карпат. В день було дуже гаряче і щоб прохолодити вистачало глянути на сніжні вершини гір. Один з монахів, отець Георгій, провів нас по монастирі і розповів про минуле та сучасне монастиря. На кінець перебування в монастирі могли ми зустрітись зі старцем, одним з декількох в Румунії. Був це старий монах, з багатим життєвим і духовним досвідом.

В Симбата-де-Сус ночували ми дві чергові ночі. Першого дня покидаючи монастир поїхали ми до Брашова. Тут вузькі вулички, якими ми ходили, нагадували про давні часи. Місто розташоване у гарному місці. Закінчуються міські будівлі і зараз виростає гора, на яку можна в'їхати. Туди ми й поїхали. Все було б гаразд, як би не купіли з яких, на жаль, не вдалось нам побачити панорами цього гарного містечка. Далі наша дорога вела через Бран – один із замків грізного князя Дракулі. Доїхали ми туди щасливо, однак ... за пізно. Не встигли ми перед 16⁰⁰, після котрої до замку вїйти вже неможливо. Щоб поправити собі пастрій учасники нашої екскурсії віддалися розкоші купування сувенірів зв'язаних з цим особливим місцем.

Перед виїздом з Симбата-де-Сус о. Георгій деяким з нас дав попробувати традиційного румунського спиртного напитку – *чуйки*. Декому посмакувало, іншим ні. Під час нашої подорожі частували нас цим особливим напитком і в інших місцях. Попрощавшись з монастирем поїхали ми до Альба Юлії. Там зустрівся з нами місцевий владыка Андрій. Розповів нам про православних в Альба Юлії і взагалі про православ'я в Румунії. Після обіду могли ми побачити Духовну семінарію в Альба Юлії. Зустрілися також з представниками молоді, які були охочі нав'язати співпрацю з нашим Братством.

тварина як віл. Першим, що ми зробили, а необхідним для успіху нашої екскурсії, була зустріч з Горатієм – студентом медичного факультету, який був нашим провідником та перекладачем. Після цього подалися ми до ТРАНСИЛЬВАНІЇ – самого серця Румунії. Минаючи чергові гори й пагорби, по яких де-не-де ходила собі отара, а поруч неї лежав або стояв пастух, захоплювались чудовими красвидами.

За порадою владыки Андрія подалися ми до монастиря в Реча. Знаходиться він у горах. Поруч дороги, якою їхали туди, пливе струмок. Гріх було б не зупинитись і не охолодити ніг у рвучому гірському потоці. Коли вже стало нам менш гаряче, поїхали далі. Монашка, яка проводила нас по монастирі розповіла про його особливості та історію. Стоїть там одна з найстаріших церков в Румунії зі злам XII та XIII ст.ст. Малий простір і старі фрески творили особливу атмосферу. Під церквою знаходиться криниця, з котрої мали ми нагоду напитися свяченої води.

Після цього поїхали до монастиря Ремат, де ночували чергову ніч. І тут також прийняли нас дуже тепло. Наступного дня, коли тривала служ-

Румунія це дійсно країна чудес.

(...) Можна було побачити

також і такі картини:

віл, який тягне соху

або віз на дерев'яних колесах,

а поруч трактор

чи грузову машину.

ба, а ми увійшли до церкви, священик помітивши нас, перервав її щоб з нами поговорити. Дякував за наш візит і за бажання пізнавати Румунію. В цьому монастирі є також музей народного і церковного мистецтва. Кожен з нас отримав там румунську писанку.

Черговим пунктом нашої подорожі по Трансильванії було одне з більших міст Румунії – Ключ-Напока. Там прийняв нас владыка Іреней. В розмові з нами підкреслив, що завдяки таким екскурсіям як наша можна пізнати традицію і культуру іншого православного народу. Наш опікун, о. Андрій, сказав тоді, що перебуваючи в Румунії ми вчимося Православ'я. Думаю, що ці слова добре вказали сенс нашої прощі. В Ключі мали ми трохи вільного часу. Дехто ходив по магазинах, дехто сидів відпочиваючи в кав'ярні або просто гуляв по місті.

Звідти наша група поїхала до чоловічого монастиря Свінта Нікуля. Оскільки там, де ми ночували раніше, монахи та монашки приймали нас в дуже комфортабельних умовах, так тут

Granie z przystupem

czyli o koncercie grupy „Mandry” w Białymstoku

Na początku muszę się przyznać do grzechu. Gdy po raz pierwszy usłyszałem płytę zespołu „Mandry”, nie spodobała mi się. Wydawała mi się nieco nudnawa i schematyczna. Ale gdy wróciłem do niej po pewnym czasie, odkrywałem coraz to nowe brzmienia, inspiracje i muzykę, która wciąga i nurtuje.

Generalnie rzecz ujmując, są zespoły, których lepiej się słucha na płycie niż na koncertach (z naszego ukraińsko-brytyjskiego podwórka patrz „The Ukrainians”), a także takie, które bardziej porywają w bezpośrednim kontakcie z publicznością. Osobiście za taką uważam kapelę z Kijowa, która w maju gościła na trasie koncertowej w Polsce. Tournee odbywało się w ramach projektu „Kijów w Warszawie. Warszawa w Kijowie”.

Ukraiński folklor, miejskie romanse, reminiscencje żydowskiej muzyki klezmerskiej, francuskie chansons – oto źródła tradycyjne, z których zespół „Mandry” czerpie inspiracje. To wszystko, podane w nowoczesnym rockowym sosie, z mocnymi dodatkami reggae i bluesa, tworzy niesamowitą mieszankę muzyczną, opartą na sprawdzonych kulturowych wzorach, ale także świeżą w odbiorze. „Mandry” określa się jako zespół folk-rockowy, takie są wymogi klasyfikacji, ale nie jest to proste przetwarzanie ludowych melodii – zmora polskich zespołów folkowych. Muzyka źródeł to dla lidera grupy Fomy – autora większości piosenek – jedynie punkt wyjścia do twórczej impresji na tematy ukraińskie, żydowskie czy też arabskie.

Zespół „Mandry” powstał w 1997 r. w Kijowie. W jego dorobku są obecnie dwie płyty kompaktowe: „Mandry” z 1998 r. oraz „Rusałki” z 2000. Jesienią ma się pojawić nowa.

Na Ukrainie, chociaż jest cenioną grupą, nie ma szans na częste koncertowanie. Wynika to z sytuacji panującej na tamtejszej scenie muzycznej, która preferuje „zwiozdoczki” rosyjskiej estrady, zaniechając promocji wartościowych zespołów ukraińskich. Pomimo to, „Mandry”

Muzykę „Mandrów” można było usłyszeć nie tylko na Ukrainie, ale też na koncertach na Węgrzech, a także już dwukrotnie w Polsce. Po raz pierwszy miało to miejsce w ubiegłym roku na Festiwalu Kultury Ukraińskiej w Sopocie. Reakcja publiczności, w dużej części złożonej z Polaków, zdecydowała o tym, iż Piotr Tyma ze Związku Ukraińców w Polsce – koordynator projektu „Kijów w Warszawie. Warszawa w Kijowie” – zaproponował grupie trasę koncertową w Polsce. Od 15 do 26 maja br. zespół dał 10 koncertów, które spotkały się z entuzjastycznym przyjęciem zarówno publiczności, jak i krytyków muzycznych.

są uczestnikami wielu niekomercyjnych festiwali muzycznych, takich jak np. „Rock Egzystencja”. Paradoksalnie, grupa która w Polsce mogłaby zajmować czołowe miejsca na listach przebojów, na Ukrainie zaliczana jest do zespołów niszowych.

nych. Robert Leszczyński – główny „rockolog” „Gazety Wyborczej” – pisał: *jest to zespół zupełnie niezwykły. Ich debiutancki album zatytułowany po prostu „Mandry” należy do moich ulubionych już od ponad roku i nic nie wska-*

zuje na to, żeby miał mi się szybko znudzić... Jacek Cieślak z „Rzeczpospolitej” zwrócił uwagę na charakterystykę wokalisty zespołu: *Ważnym członkiem grupy wydaje się być Foma, śpiewający głębokim głosem. Ani przez chwilę nie miał kłopotu z nawiązaniem kontaktu z publicznością...*

Takich problemów nie było także w Białymstoku, gdzie publiczność jest bardziej swojska i osłuchana we wschodnich rytmach. Szkoda tylko, że termin sesji egzaminacyjnych i fakt, iż koncert odbywał się we wtorek spowodowały, iż przybyła ona nie tak tłumnie jak na piątkowe ukraińskie potańcówki.

Koncert w Białymstoku zorganizował Związek Ukraińców Podlasia we współpracy z Białostockim Ośrodkiem Kultury. Po rozgrzewce, podczas której wystąpił białostocki zespół „Stereotyp”, zagrały „Mandry”. Na początku byłem nieco zdziwiony i zgorzchnięty faktem, iż około dwustuosobowa publiczność zachowywała się nie jak na koncercie, lecz na zabawie – wszyscy poszli w tany. Ale takie jest właśnie oddziaływanie zespołu – rytmika i melodie, te znane z ukraińskiego podwórka oraz ze wszystkich innych stron świata, podane w sposób, po którym widać, iż chłopakom z „Mandrów” granie sprawia radość, powodując, iż nogi same rwały się do tańca. Na marginesie dodam, iż według słów członków zespołu, koncert w Białymstoku był najbardziej udany podczas całej trasy koncertowej w Polsce. A kto na nim nie był, niech żałuje.

Sławomir Sawczuk
(Radio Białystok S.A.)

POWRÓCIĆ DO BABEL...

Rozmowa z liderem zespołu „Mandry” Fomą

Sławomir Sawczuk: Jak domyślam się, „Mandry” nie powstały w grupie niedoświadczonych muzyków, lecz ludzi, którzy znali zarówno rynek, jak i trendy panujące we współczesnej muzyce ukraińskiej.

Foma: W moim przypadku, zanim pojawiły się „Mandry” i stały się znaną na Ukrainie grupą, wcześniej był teatr „Improwizacji” – brałem w nim aktywny udział. Graliśmy tam na bębnach, robiliśmy happeningi i inne ciekawe rzeczy. Później pojawiła się myśl, aby nadać temu wszystkiemu jakąś profesjonalną otoczkę. Miałem już duże doświadczenie muzyczne – wcześniej przewodziłem grupom „Deń pomeraje rano”, a także zespołowi, który nazywał się po prostu „Foma”.

Dziesięć lat grania w grupach undergroundowych dało mi duże doświadczenie oraz kontakty w środowisku muzycznym. Zanim powstały „Mandry”, znałem już dobrze Lonię Bieleja – naszego akordeonistę, Salmanowa Salmana Magedogli – perkusistę. Jesteśmy starymi przyjaciółmi. Zaprosiłem ich do współpracy, zrobiliśmy próby i wystąpiliśmy jako support na koncercie kultowego rosyjskiego zespołu „Aukcion” w Kijowie. Właściwie od tej pory rozpoczęła się historia zespołu „Mandry”. Później podpisaliśmy kontrakt z pewną grupą producencką, dzięki czemu mogliśmy nagrywać płyty i mieliśmy lokal na próby. Tam też znaleźliśmy naszego basistę Serhija Czechodajewa i perkusistę Andrija Zańkę. Od tego czasu, czyli od ponad trzech lat, w zespole gra pięciu ludzi. Przeżyliśmy razem wiele ciekawego i spodziewamy się jeszcze więcej.

Jak określilibyście muzykę, którą gracie – na plakatach przed waszymi koncertami czytamy, że jest to folk-rock, ale inspiracje płyną z wielu kultur.

Rzeczywiście inspiruje nas muzyka wielu kręgów kulturowych. Była kiedyś historia Babel – miejsca, w którym wszyscy rozumieli się nawzajem, a obecnie się nie rozumieją. Ale dlaczego by nie wrócić, przynajmniej w muzyce, do idei czasów sprzed budowy wieży Babel? Dlaczego by nie zawrócić historii? Być może część takiej idei jest w naszej muzyce. Chcemy grać muzykę, którą ludzie w różnych krajach świata rozumieliby bez przekładu tekstu i dobrze bawili się przy niej. Druga strona medalu to fakt, że naprawdę interesujemy się różnymi kulturami muzycznymi. Interesuje nas piękno melodii i rytmów, a jest ono w muzyce różnych narodów. Dlatego też staramy się tworzyć

muzyczny mix – eklektyczny koktajl. Ale przewagę, gdzieś ponad 50 %, stanowi muzyka ukraińska. To świadoma koncepcja, nad którą pracujemy nadal.

Nam – Ukraińcom z Polski, folklor ukraiński kojarzy się przede wszystkim z folklorem wsi. Natomiast wy sięgacie także do folkloru miejskiego.

Naród to my wszyscy – bez względu na to, czy mieszkamy w mieście czy na wsi. Spotykamy się z muzyką folkową – czy to pochodzenia miejskiego czy też wiejskiego. Zarówno rock, jak i blues, mają źródła w muzyce ludowej, ta ostatnia to po prostu folk czarnoskórych mieszkańców Ameryki, podobnie jak chanson to francuskie miejskie ludowe piosenki. Inny przykład to żydowska muzyka klezmerska. Podobnie jest z rockiem, który po trochu wyrósł z bluesa i jazzu. Dzisiejszy świat jest na tyle zróżnicowany kulturowo, że to co robimy nie jest już niczym dziwnym.

Z drugiej strony „Mandry” to czysto ukraiński projekt. Osobiście piszę także fajne, moim zdaniem, piosenki po rosyjsku, ale jak już mówiłem, ten zespół gra muzykę przede wszystkim ukraińską. A czas pokazał, iż pomimo tego, że nie był to z naszej strony jakiś komercyjny zamiar, to jednak fakt, iż śpiewamy po ukraińsku nie przeszkadza w dobrym przyjęciu naszej muzyki nawet w Rosji, a także na Węgrzech, gdzie koncertowaliśmy oraz w Polsce. Ma to jeszcze inne znaczenie w tych regionach Ukrainy, w których przeważa język rosyjski. Na przykład, gdy przyjeżdżamy z koncertem do Doniecka, gdzie wszyscy rozmawiają wyłącznie po rosyjsku, i gramy ukraińskie piosenki, to po pewnym czasie podchodzą do nas ludzie i zaczynają rozmawiać po ukraińsku – odkrywają się. Dzięki muzyce udowadniamy, że ukraińskie to nie znaczy jakieś gorsze.

Ale gdy przejdzie się po klubach i pubach – nawet tegoż silnie ukraińskiego Lwowa, wszędzie słyszy się rosyjską muzykę, najczęściej niskiej jakości tak zwane „popsy”.

Cóż, jest to problem show-biznesu i pieniędzy, a nie kultury muzycznej. Jeśli zmieni się sytuacja ekonomiczna Ukrainy, zmieni się także obraz jej kultury. Niedawno byłem w Moskwie, gdzie miałem możliwość zapoznać się z tym, jak działa tam system produkcji muzycznej. Jest to naprawdę rozkrecony show-biznes, są tam duże pieniądze, które kreują artystów i dają im możliwość godziwej kariery. Na Ukrainie czegoś takiego nie

ma, nasz rynek muzyczny to po prostu Trzeci Świat. Ale... Ukraina jest bogata w talenty, ukraińska kultura jest bardzo ciekawa i oryginalna i kiedyś na pewno zdobędzie należne jej miejsce. Wystarczy wspomnieć jeszcze z czasów radzieckich takie nazwiska, jak chociażby Iwasjuk. Ukraińcy tworzyli wtedy radziecką estradę i do popularnej kultury muzycznej wnosili wiele ze swych rodzimych źródeł. Obecnie istnieje na Ukrainie silna scena rockowa i folk-rockowa, a na świecie jest zainteresowanie tego typu muzyką. Po prostu, obecnie jesteśmy zapóźnieni w czasie i przestyrzeni – ekonomicznie i pewnej świadomości, ale życie i nasz los są w naszych rękach i wierzę, że to się zmieni.

Moje kolejne pytanie dotyczy Twoich tekstów – ich poetyka ociera się o Szewczenkę i Gogola, jest tu trochę legend i trochę mistyki. O czym piszesz w tekstach piosenek zespołu „Mandry”?

Pisząc teksty, próbuję oddać piękno współczesnego mi świata. Chociaż to piękno nie występuje wszędzie i zawsze, staram się je odnaleźć, złagodzić zło i ból. Interesuje mnie także historia i mitologia – pamiętam jeszcze obrazy ze swego dzieciństwa, byłem wtedy i pozostałem po dziś dzień osobą wrażliwą i marzycielską. Czasami więc mam ochotę napisać coś, co odnosi się do historii – na przykład do średniowiecza, powstaje wtedy jakaś rycerska ballada. Czasami jestem bardzo współczesny – fascynują mnie nowinki techniczne i słowne. Czasami jest to coś po środku. W piosence i teledysku Kartata soroczka widoczne są fascynacje latami sześćdziesiątymi, a jednocześnie jakaś melancholia. Niektórzy zarzucają nam, że czerpiemy ze zbyt wielu epok i źródeł. Ale to jest właśnie nasza dobra wizytówka. Jesteśmy jedną z niewielu grup, która gra tak różnorodną muzykę, którą mogą słuchać różni ludzie.

Rozmawiał Sławomir Sawczuk
(Radio Białystok S.A.)

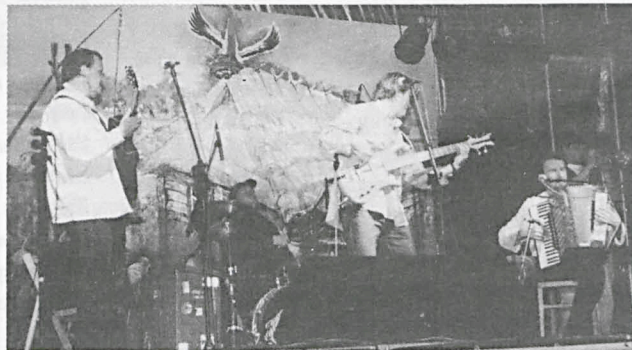
FOLKOWE GRANIE W CZEREMSZĘ

Dziewięć folkowych i folklorystycznych zespołów z Polski, Białorusi i Niemiec, warsztaty twórców ludowych, tańca węgierskiego oraz degustacja potraw kuchni ludowej – to niektóre atrakcje VI Spotkań Folkowych „Z wiejskiego podwórza”, które 1-2 czerwca odbyły się w Czeremsze.

O fenomenie popularności muzyki folkowej w ostatnim czasie napisano już bardzo dużo. Sukcesy braci Golców oraz Brathanków, obecność tej muzyki w radiu i telewizji nikogo już nie dziwi. Pojawiają się opinie, iż folk zaczął w Polsce wypełniać miejsce, jakie do niedawna zajmowało disco-polo, które w wyniku sublimowania gustów publiczności stało się mniej lubiane.

Moda na muzykę folk dotarła także tam, skąd są jej korzenie, a mianowicie na prowincję. Dowodem na to mogły być ostatnie Spotkania Folkowe „Z wiejskiego podwórza” w Czeremsze. Ta niewielka miejscowość w ciągu dwóch dni trwania imprezy zamieniła się w festiwalowe

na dwie legendy polskiej muzyki folkowej: „Kwartet Jorgi” oraz zespół „Varsovia Manta”. Pierwsi zaczęli na początku lat osiemdziesiątych.

Inspiracją dla ich twórczości jest muzyka celtycka i szeroko rozumiana tradycja muzyczna Słowian. Przy utworach kwartetu można medytować, ale i poskakać pod sceną, czego dowiodła publika w Gminnym Ośrodku Kultury w pierwszym dniu spotkań.

„Varsovia Manta” była niekwestionowaną gwiazdą głównego koncertu, który odbył się w sobotę 2 czerwca. Dla tych, którzy słyszeli ten zespół w latach osiemdziesiątych i nie śledzili jego dalszej kariery, szukający mógł się wydać repertuar grupy kojarzonej z muzyką latynoamerykańską. Obecnie zespół z powodze-

impresji „Kwartetu Jorgi”, na scenie GOK-u wystąpiło Trio Galicyjskie. Tercet, który powstał pięć lat temu, ma już na swym koncie wiele prestiżowych nagród. Na jego repertuar składają się własne, wysublimowane aranżacje tradycyjnych melodii tańców i pieśni żydowskich. Doskonałym dopełnieniem tej muzyki był pokaz slajdów Piotra Pilu-

rycznych, ale za to wolnych od konserwantów. Goście imprezy mieli także możliwość przyglądania się pracy twórców ludowych i spróbować własnych sił, na przykład w pracy na kole garncarskim. Rezultaty dowiodły, iż nie jest to wcale takie proste. Oprócz kuchni i rzemiosła była także nauka tańca węgierskiego. Na jeden dzień do Czeremchy przeniesiono tym samym bogatą tradycję tak zwanych domów tańca, które są bardzo popularne na Węgrzech oraz w Siedmiogrodzie. Do sal tanecznych schodzą się tam ludzie i w beztroskiej atmosferze uczą się tradycyjnych tańców.

Potańczyć można było także na głównym koncercie Spotkań „Z wiejskiego podwórza”. Oprócz wspomianej już „Varsovia Manta” na scenie w plenerze Gminnego Ośrodka Kultury wystąpili także goście z zagranicy – zaprzyjaźniony z „Czeremszyną” zespół „Lowenzahn” z Poczdamu, który śpiewa zaranżowane pieśni ludowe z XVI wieku. Z Białorusi przyjechała „Hrymata” – folklorystyczny zespół

ka, który zajmuje się dokumentacją architektury tworzonej w kręgu kulturowym Żydów Europy Środkowo-Wschodniej.

Ukraińskim akcentem na koncercie był występ śpiewaczki ze wsi

miasteczko, po którym spacerowały grupy młodzieży z plecakami, dowodząc, iż nie jest to już tylko lokalny festyn. Od festynowej estetyki, która niestety dominuje na większości imprez kulturalnych w naszym regionie, udaje się uciec organizatorom spotkań. Doświadczenie zdobyte przez zespół „Czeremszyna” na różnorodnych imprezach owocuje podczas organizacji festiwalu w Czeremsze. W tym roku główny koncert spotkań odbył się w plenerze z imponującą sceną i dobrym nagłośnieniem.

Wśród uczestników Spotkań „Z wiejskiego podwórza” warto wskazać

Łosie na Łemkowszczyźnie – Julii Doszny. Tradycyjne pieśni wykonuje ona w manierze najbardziej zbliżonej do archaicznej. Udaje się jej przy tym nadać swoistą dla jej osobowości ekspresję.

Niewątpliwym atutem Spotkań Folkowych w Czeremsze są imprezy towarzyszące, które odbywają się w drugim dniu festiwalu. W drewnianych wiatach – szalasach, które miały imitować wiejskie zabudowania, można było spróbować dań regionalnej kuchni ludowej – wysokokalor-

ze słonima. Popisem instrumentalnej wirtuozerii oraz czerpania z różnorodnych kultur muzycznych był koncert grupy „Się Gra”, w której gra lider znanej lubelskiej folkowej grupy „Orkiestra świętego Mikołaja” Bohdan Bracha.

W poprzednich edycjach festiwalu brały udział zespoły z Ukrainy: „Drewo”, „Sribna Tercja”, a także Roman Kumłyk z grupą „Czeremosz”. W tym roku zespołów znad Dniepru nie było, ale nie zabrakło ukraińskiej muzyki, a to za sprawą zespołów „Werchowyna”

**W drewnianych wiatach
– szalasach (...) można
było spróbować
dań regionalnej
kuchni ludowej (...).**

niem przyswaja publiczności polską muzykę ludową.

Wracając do piątkowego koncertu, oprócz celtycko-słowiańskich

z Warszawy oraz współgospodarzy imprezy – „Czeremszyny” z Czeremchy, których gros repertuaru stanowią opracowane na folkowy styl ukraińskie pieśni ludowe.

Do organizacji Spotkań Folkowych „Z wiejskiego podwórza” powołano Stowarzyszenie Miłośników Kultury Ludowej, które zrzesza starszych i młodszych ludzi zafascynowanych muzyką folkową. Pomaga ono zarówno w gromadzeniu funduszy, jak i przeprowadzeniu imprezy.

Można mieć nadzieję, iż stowarzyszenie będzie rozwijać swą działalność i kierować ją także na takie dziedziny, jak (...) popularyzacja wśród młodzieży nauki języka, którym posługuje się jeszcze pokolenie ich rodziców (...).

Praca głównych organizatorów spotkań, jak i wolontariuszy, zaowocowała w tym roku udaną imprezą, która zaczyna mieć ponadregionalny charakter. Można mieć nadzieję, iż stowarzyszenie będzie rozwijać swą działalność i kierować ją także na takie dziedziny, jak rejestracja autentycznego folkloru Podlasia oraz popularyzacja wśród młodzieży nauki języka, którym posługuje się jeszcze pokolenie ich rodziców, ale którego znajomość i powszechność używania jest mocno zagrożona.

Sławomir Sawczuk
(Polskie Radio Białystok S.A.)

BIALYSTOK

Dobra zabawa przy ukraińskiej muzyce

Prócz zabaw folkowych organizowanych przez Romka Czerskiego w kawiarni „Fama”, tradycja stają się w Białymstoku odbywające się w różnych klubach występy ukraińskich zespołów zarówno z Polski, jak i z Ukrainy. Jest to bez wątpienia nowe zjawisko w krajobrazie muzycznym miasta. Koncerty ukraińskich wykonawców, które – co ciekawe – odbywają się dzięki sponsorom prywatnym spoza środowiska ukraińskiego, cieszą się dużym zainteresowaniem wśród młodzieży. Jest to doskonała promocja muzyki ukraińskiej, która wychodzi w ten sposób poza krąg miłośników Ukraińców i zaczyna trafiać do coraz szerszej publiczności.

Historia koncertów zespołów ukraińskich w białostockich klubach zaczęła się na dobrą sprawę w styczniu ubiegłego roku. W pubie „Chata Puchata” wystąpiła wówczas grupa „Czorni Czereszni” z Równego. Inicjatorem koncertu był Romek Czerski, który zwrócił się z propozycją występu do Wojtka Puchalskiego, właściciela klubu. Koncert „Czornych Czereszni” był wyjątkowo udany. Zespół spodobał się nie tylko młodzieży ze środowiska ukraińskiego i zaczęto od tego czasu zapraszać kolejne zespoły.

Koncerty ukraińskich grup odbywają się dzięki Wojtkowi Puchalskiemu, właścicielowi „Chaty Puchata” i współwłaścicielowi „Gryfu”. Przez wiele lat mieszkał on w Kanadzie, gdzie zetknął się z tamtejszą diasporą ukraińską. Po

kolei w klubach „Black Velvet” i „Gryf” odbyły się koncerty Jurija Poliszczuka, wokalisty „Czornych Czereszni”.

Występy ukraińskich zespołów w białostockich klubach przyciągają bardzo różnorodną młodzież. Przychodzą na nie nie tylko Ukraińcy, ale też Białorusini, ludzie związani z Bractwem Młodzieży Prawosławnej oraz Polacy, w tym również studium w Białymstoku Polacy ze Lwowa.

– To, że ludzie wychodzą poza swoje grupy jest bardzo dobrą rzeczą, bo dana kultura jest zauważalna nie tylko we własnym kręgu, ale również poza. Jest to możliwość wyjścia na zewnątrz – twierdzi Wojtek Puchalski.

Popularność koncertów ukraińskich zespołów, które grają najczęściej muzykę folk, można z pewnością wytłumaczyć ogólnymi trendami, które panują ostatnio w muzyce rozrywkowej.

– Folklor ukraiński, białoruski i polski przeżywa w pewnym stopniu renesans. Dziesięć lat temu było nie do pomyślenia zapraszanie publiczności na koncert folkowy. Teraz jest to rzeczą oczywistą. I mało tego – młodzież się przy tym bawi – mówi właściciel „Chaty Puchata”.

To, że jest zainteresowanie występami ukraińskich zespołów, udowodniły dwa ostatnie koncerty. 29 kwietnia do klubu „Chata Puchata” zawiązał znany z „Podlaskiej Jesieni 1999” zespół „Hałycki Zabawy” z

Iwano-Frankowska, natomiast 15 czerwca w „Gryfie” z piosenkami z nowego albumu „Dola” oraz z najbardziej znanymi ukraińskimi pieśniami wystąpił Jurij Poliszczuk, wokalista „Czornych Czereszni”. Mimo niesprzyjających terminów i – w przypadku występu Jurija Poliszczuka – nie najlepszej organizacji, można z całym przekonaniem powiedzieć, że koncerty się udały. Przy ukraińskiej muzyce młodzież bawiła się do późnych godzin nocnych. Tańczyła i śpiewała razem z wykonawcami.

Obecność ukraińskiej muzyki na imprezach w Białymstoku przestaje już dziwić. Jest to na pewno pozytywne zjawisko. Kultura ukraińska zaczyna być atrakcyjna dla coraz większej liczby osób.

Luca

Obecność ukraińskiej muzyki na imprezach w Białymstoku przestaje już dziwić. (...) Kultura ukraińska zaczyna być atrakcyjna dla coraz większej liczby osób.

wspólnych imprezach, zwłaszcza zaś po Małankach, pozostał sentyment do muzyki ukraińskiej, którą stara się teraz popularyzować. Dzięki niemu wystąpiły w „Chacie Puchata” takie zespoły, jak: „Horpyna” z Olsztyna, „Czuhaister”, również z Olsztyna oraz „Hałycki Zabawy” z Iwano-Frankowska. Z

Редактор МОЛОДІЖНОЇ СТОПІНКИ: Андрій Артем'юк

Saamowie albo Lapończycy

Zakończenie z poprzednich numerów

„Odczuwamy poczucie jedności z Indianami” – pisali Saamowie w

listach do Ambasady USA w Sztokholmie, kiedy uzbrojeni Indianie zajmowali Wounded Knee. „Nie jesteśmy ani Norwegami, ani Szwedami, ani Finami” – gniewnie wyjaśniali młodzi Saamowie, – „jesteśmy inni, takimi chcemy pozostać”.

Są faktycznie całkiem inni. Być może przy pomocy metod biologii molekularnej (analiza DNA) będzie można rozwiązać tzw. saamijską zagadkę. Gunhild Beckman stwierdza, że z genetycznego punktu widzenia Saamowie są inni niż wszystkie pozostałe narodowości. W latach sześćdziesiątych pobrano próbki krwi od czterech tysięcy poborowych urodzonych w dwu najbardziej na północ wysuniętych dystryktach Szwecji. G. Beckman stwierdziła, że odmiany enzymu zwanego SOD (ang. Super Oxide Dismutase) występują jedynie w północnej Szwecji i Finlandii, natomiast niesłychanie rzadko gdzie indziej. Język można zmienić, geny – nie tak łatwo.

W lutym 1976 r. komunistyczni posłowie w parlamencie szwedzkim wystąpili z oświadczeniem, że saamijskie dzieci muszą mieć możliwość pobierania nauki w szkole w ich ojczystym języku saamijskim. Zrozumiano słowa, które pozostawił po sobie Paulus Utsi:

Olbmuin geat eai šat geavat eatnigielaset beaivvalččat iežahuvva jurddahanmálle nu maid gáibadus das jávka.	<i>Ludzie, którzy przestali Używać codziennie Swej mowy, zmieniają sposób myślenia I znika potrzeba używania tej mowy</i>
Mi boarraseapput eat máhte lohkat eat ge éallit mi lea stuora vahat min girjjalašvuhtii.	<i>My ludzie starsi Nie umieliśmy ani czytać ani pisać Jest to wielka szkoda Dla naszej literatury</i>

W innym swym wierszu pt. *Vilges olbma luoddasajit* (Ślady stóp Białego Człowieka) P. Utsi pisał zaś:

Vilges olbma juolggi luodda lea degu dolla mi boalda Son bodii garra vuimmiin cuvkii bohccu eatnamiid Válddii ja doalvvui luonddu davviriid Jierbmudagainis fillii dan luonddu olbmu Dagai lágaid mat sámiiid vuomimehuhtte Sin barggut dan vihtanaste	<i>Przyszedł do nas, jego ślad Niemal zżęga ogniem płonącym Nadciągnął wraz siłą, by Zniszczyć łąki renom naszym – Kradł i zagrabił Przyrodzie własność jej Wiedzą nas swoją manil, Nas, lud pierwotny Takie nam prawa dał, Że Saam dziś – biedak bezbronny Ten fakt tu – Jak blizna – świadkiem</i>
---	--

Saamijski autor konstatował: „Kolonizacja kraju Sápmi odbywała się w sposób podobny jak w innych częściach świata. Najwcześniej rozpoczął się proces kolonizacji obszarów nadmorskich, potem wzdłuż dolin rzek i w głąb lądu. Kiedy państwa odkryły, że znajdują się tam bogactwa, chciano je wykorzystać [...]. Państwo szwedzkie uważało, że kolonizacja nie przedstawia żadnej groźby dla Saamów. Koloniści mieli żyć z kultury i cywilizacji, natomiast Saamowie - z hodowli renów,

polowania i rybołówstwa.” Wskazano tutaj istotę kultury i cywilizacji, znaną już i stosowaną od niepamięt-

nych czasów. Podobnie było w Grecji, gdzie również Grecy jako ludzie „wyższej cywilizacji i kultury” zgłębiali filozofię, podczas gdy niewolnicy usługiwali im. Identycznie funkcjonował

(...) patriotów saamijskich
nie nazywam ‘saamomanami’,
gdyż nie są to ani maniacy, ani hobbyści,
ale ludzie broniący tożsamości
własnego narodu

Rzym, tak funkcjonowało imperium Karola Wielkiego, siewcy kultury i cywilizacji (dwieście tysięcy ludzi uzbrojonych w ostre miecze żyło kosztem pracy kilku milionów zniewolonych, zdzierając z nich podatki, czyli najrozmaitsze daniny, trybuty, lenna, haracze itp.). To wymuszone współżycie nie zadziało. Na marginesie polityki nadal pozostają bratnie Saamom narody, podbite ongiś przez carski imperializm i w dalszym ciągu pozostające bez narodowej państwowości – parę tysięcy Chantów i Mansów, znikających pośród milionów Rosjan, Wotiacy, czyli Udmurci, Czeremisi, czyli Maryjcy, Permiacy, Komi, Mordwi. Przez lata interesowałem się losami i twórczością tych narodów, publikując przekłady ich poezji i artykuły na ich temat.

Paulus Utsi zaczyna swój wiersz *Bázahas cearda* (Naród nasz reszta nas) słowami „Mon lean okta sapmelaš bázahas” (dosł. „Ja jestem Saamem”), podobnie jak Johan Turi rozpoczyna swoją opowieść o Saamach pt. *Muitalus samiid birra*. Saami-

jski stał się bezużyteczny, podobnie jak walijski i retoromański. Saamowie więcej już nie mają – podobnie jak Indianie, którzy mówią, że ziemi nie oddadzą. Będąc w Laponii miałem okazję usłyszeć, że Saamowie są często określani mianem „czarnych diabłów” i traktowani z równą niechęcią, jak i Romowie (Cy-

ganie). Jak pisał w 1973 r. w artykule w „Newsweek” M. J. Kubie „Jeśli Norweg się upije, wszystko jest w porządku”, lecz jeśli się upije „Lapończyk”, to „zakłóca on spokój publiczny.” Są to przejawy rasizmu.

Ø. Vorren i E. Manker zwracają uwagę na wielkie zainteresowanie Saamami, odzwierciedlające się podejmowaniem prac badawczych przez dziesiątki autorów (od czasów Tacyty, który podał pierwsze wzmianki na ich temat) we wszystkich niemal środowiskach uniwersyteckich. Jednak jest także druga strona. W czytankach dla szwedzkich dzieci w „najpółnocniejszej” części państwa szwedzkiego wyraz ‘nomadzi’ jest synonimem wyrazu Saamowie. Wielka uwaga poświęcona jest tam natomiast osobie Hjalmara Lundbohma, który odkrył, że ziemie wokół dzisiejszej Kiruny chronią nieprzebrane bogactwa. H. Lundbohm został więc nazwany niekoronowanym królem Laponii, w uznaniu jego zasług dla wydobycia z saamijskiej ziemi jej skarbów, wykorzystania ich dla dobra państwa szwedzkiego. Czy również Saamowie nazywali Lundbohma swoim królem? O tym historia nie mówi.

Dalsze losy Saamów są wielką niewiadomą. W 1988 r. w artykule na łamach „Norrskensflamman” napisano jednoznacznie, że saamijskie dzieci tak długo nie będą chciały uczyć się saamijskiego, śpiewać pieśni saamijskich w szkole itd., jak długo nie będzie nauka języka saamijskiego przedmiotem obowiązkowym. Jeden ze współczesnych autorów, T. Cieślak, nazywa finomanami patriotów fińskich walczących o prawa dla języka fińskiego w zajętej przez Rosję Finlandii, podobnie jak w dzisiejszej Anglii i Francji nazywa się celtomanami patriotów bretońskich czy kimryjskich. Ja natomiast patriotów saamijskich nie nazywam ‘saamomanami’, gdyż nie są to ani maniacy, ani hobyści, ale ludzie broniący tożsamości własnego narodu.

Jerzy Eligiusz Wieluński

Podstawowa literatura:

K. Nickul, *Saamelaiset kansana ja kansalaisina*, Helsinki 1970.

SAMERNA *Solens och Vindens Folk*, Jokkmokk 1991

A. Bartosz, *Nie bój się Cygana*, Sejny 1994.

Ø. Vorren, E. Manker, *Lapończycy* (tłum. T. A. Małanowski), Warszawa 1980.

I. Ruong, *SAMERNA Identitet och identitetskriterier*, „Nord Nytt” (Nordisk tidsskrift for folkelivsforskning), nr 11.

Paulus Utsi

BÁZAHAS CEARDA

Mon lean okta sapmelaš bázahas
iežan olmmušcearddas
Mon lean vájaldeaddji
iezamet eatnamis
Lean riegaran goađis
guhkin duoddara ravddas
Vierrasat gehččet mu
degu livččen háldi
go váccan suohpan
valahagas ja niibi
mi heanga mu govdes
boahkanis
Mon lean okta sápmelaš
iežan sámieatnamis
Vierrasat
vilges olbmud leat luottastan
min eatnama
ja váldan dan iežasat vuollai
caggan luonddu šaddamuša
billistan dan riggdagaid
Dan dihte ealašan
bázahassan iežan
olmmušcearddamin
degu máddarat
leat eallan duhat jagiid
Mon lean okta sápmelaš
mi báhtaran ja báhtaran
vilges olbmuid ovddas
mat duvde ja vearuhu
bággeje mu máddariid
vuollaseaset

Garra báttiiguin
ja lága vuimmiin
válde min eatnama
njeide mehciid
billistedje čáziid
baldaledje min lottiid
dubmu bohccu jeahkala
Mon lean okta bázahas
ovtta nuortalaš olmmušcearddas
ja čuoččun vuoimmeheapmin
iežan eatnamis
Min ipmilat billistuvvujedje
min guovdažat bolduvvujedje
min giella
dahkkuvvui árvvuheapmin
Eahpemielain mi dál vájadit
suohpan valahagas
niibi boahkanis
áidna vearjjut
maid i oktage máhte
váldit mis eret.

NARÓD NASZ RESZTKA NAS

Jam jednym został z Saamów
Jednym z ludu resztki jam,
Wędrowcem w kraju naszym
Ziemi naszej przodków naszych.
Otom przyszedł na świat
W chacie, gór stojącej skrajem.
Obcy wzrokiem mierzą mnie
Jakby dziw spotkali
Z mym lassem gdy tak zdążam
sam, z kozikiem,
Wiszącym na szerokim pasie
z boku.
Jam jednym ostał z Saamów,
Jestem z Saamów ojców kraju.
Obcy biały –
Dziwne stwory – ślad zostawił tu,
Gdzie ziemia nasza
I podporządkował ją sobie.
Bieg zakłócił praw natury,
Zniszczył skarb jej w kraju naszym.
Ja jeszcze żyję jakoś,
Tak zostałem jednym
Spośród resztek ludu,
Który przodków miał
Na tej ziemi, tysiące lat wcześniej
Ja jestem jednym z Saamów tu,
Oddałem się, uchodząc tak
Przed człowiekiem białym,
Ten ciągle przepędzał nas stąd
Naszych zaś pradziadów
– tych wołą swą poniżył
Twardym batem bił
Nas prawa ucząc,
Zabrał nam ziemię naszą,
Knieje zniszczył,
Rzeki z jeziorami,
Ptactwo nam też wypłoszył,
Zdeptał z łąk dla renów trawę
Jam jednym został z Saamów tu,
Z północnego ludu szczątków jam,
Bezbronny całkiem tutaj jestem
W kraju ojców moich.
Bożyszczą nam – wszystkie już ujęto
z bębnow nam w ogniu został węgiel
I język nasz
Stał się zupełnie bezużyteczny
Pełni dziś zwątpienia wędrujemy
Z lassem wciąż na plecach,
Nóż z pasem wciąż,
Ale z tego już
Nikt nas nie zdola ograbić
Więcej nie mamy.

Przekład J. E. Wieluński

Kto fałszuje ruski folklor podlaski?

Pan Mikołaj Roszczenko w swym materiale, zamieszczonym w poprzednim numerze (5/2000) „Nad Buhom i Narwoju” przypomniał pisany ponad trzy lata temu, artykuł z „Niwy”: *Фальшаванне надляйскага фальклору*. Z jednej strony to bardzo miło, że Szanowny Pan Profesor wykorzystuje moją skromną twórczość w swoich rozprawach naukowych. Bardzo jednak nieprzyjemnie z powodu tonu w stosunku do nieodżałowanej pamięci Mikołaja Hajduka oraz naciąganej interpretacji mego tekstu.

Przypomnę może czytelnikom, że w 1997 r. w Mińsku ukazał się tom *Песні Беластоцчыны*, składający się z ponad sześciuset pieśni ludowych, zapisanych przez Mikołaja Hajduka na Białostocczyźnie. Na białoruskim rynku wydawniczym ukazanie się pozycji stało się od razu wydarzeniem, weszła ona bowiem w skład fundamentalnej serii zapisów folkloru białoruskiego, przygotowywanej przez Akademię Nauk Białorusi. Znaczenie tego dzieła dla Białorusinów, podobnie jak pracy Oskara Kolberga dla Polaków

nie można chyba przecenić. Wszystkie tomy łączy wspólne podejście metodologiczne, nad słusznością którego można oczywiście dyskutować. Otóż, planując ową serię, Instytut Sztuki, Etnografii i Folkloru A[kademii] N[auk] Białorusi założył, że wszystkie zapisy będą przekazywane w języku zbliżonym do literackiego. Dla nauki takie wrzucenie tekstów ludowych z okolic Połocka, Mińska, Homla, Pińska czy Kobrynia do jednego worka posiada wartość połowiczną. Z jednej strony pozwala badać teksty w szerszym kontekście obrzędowym i literackim, z drugiej zaś anuluje wartość językoznawczą.

Podejście odpowiedzialnych za wydanie pracowników AN Białorusi w stosunku do tomu przygotowanego przez Mikołaja Hajduka było podobne. Wszystkie teksty poddano obróbce językowej, i to niezależnie od tego, czy pochodziły one z okolic Bielska, Czeremchy czy Gródka i Michałowa. Aby to sprawdzić, wystarczy sięgnąć do odpowiednich numerów „Niwy” czy „Bielaruskaha Ka-

Szanujmy pamięć, krytykujemy błędy

W swym liście Doroteusz Fionik podjął polemikę z moimi uwagami na temat pracy Mikołaja Hajduka *Песні Беластоцчыны*. Niestety, trudno się zgodzić z jego argumentacją i próbami usprawiedliwienia czy wytłumaczenia tego, czego dokonano w tej książce. A dokonano tam po prostu naukowego fałszerstwa, podając w białoruskim języku literackim pieśni wykonywane na Podlasiu w gwarze ukraińskiej.

Działania te wzbudziły zresztą negację samego D. Fionika, czemu dał on wyraz w artykule zamieszczonym w „Niwie”, do którego się odwołałem. (W swym tekście rzeczywiście niewłaściwie zinterpretowałem słowa D. Fionika, nie krytykował on bowiem M. Hajduka, lecz książkę wydaną pod jego nazwiskiem. Za tę nieścisłość, która nie była wynikiem mej złej woli, Szanownego Polemistę gorąco przepraszam). W obecnym liście D. Fionik znacznie tonuje swe poprzednie zarzuty wobec redaktorów wspomnianej serii, a nawet próbuje ich częściowo usprawiedliwić.

Należy podkreślić, że wszelkie próby manipulowania autentycznym folklorem są godne potępienia, niezależnie od tego, czy mają miejsce w wydawnictwie białoruskim, ukraińskim, polskim czy każdym innym. Nie ma znaczenia, czy zawinił tu autor czy wydawca. Uważam, że dla fałszerzy rzeczywistości, czyli faktów, szczególnie z Akademii Nauk (nie tylko Białorusi), usprawiedliwienia nie ma. Bo coś jest naukowe tylko wtedy, gdy jest prawdziwe, inaczej nie zasługuje na przymiotnik „naukowe”.

Dlatego też dziwi mnie argumentacja mego adwersarza i jego stoickie stwierdzenie, iż w Akademii Nauk Białorusi po prostu *Wszystkie teksty poddano obróbce językowej, i to niezależnie od tego, czy pochodziły one z okolic Bielska, Czeremchy czy Gródka i Michałowa*. Trudno się zgodzić także z próbą relatywizacji tego, co zrobiono w rzeczonyj książce, podjętą przez mojego Polemistę. Stwierdza on, że *Dla nauki takie wrzucenie tekstów ludowych z okolic Połocka, Mińska, Homla, Pińska czy Kobrynia do jednego worka posiada wartość połowiczną. Z jednej strony pozwala badać teksty w szerszym kontekście obrzędowym i literackim, z drugiej zaś anuluje wartość językoznawczą*. Nie jest prawdą, że takie materiały posiadają dla nauki wartość połowiczną, dlatego, że anuluje się jedynie ich wartość językoznawczą. Takie działanie w ogóle podważa naukową wiarygodność tych tekstów. Zresztą, nie da się badać aspektu obrzędowego i literackiego tekstów folklorystycz-

nych w oderwaniu od kontekstu językowego, tym bardziej, gdy mamy do czynienia z tłumaczeniem z jednego języka etnicznego na inny.

Co do istoty naszej polemiki, pozostanę przy własnym zdaniu, podtrzymując swoje zarzuty wobec M. Hajduka. Warto zwrócić uwagę, że analogicznie rolę M. Hajduka postrzega białoruski autor R. Kalada, który swego czasu polemizował z moim dzisiejszym adwersarzem D. Fionikiem na łamach „Czasopisu”, występując tam, jak się wydaje, w roli adwokata redaktorów owej serii wydawniczej folkloru białoruskiego. R. Kalada podkreślał wówczas, że całkowitą odpowiedzialność za zawartość książki, w tym i za formę zapisu pieśni, ponosi M. Hajduk: *Д. Фіонік у артыкуле «Фальшаванне надляйскага фальклору» («Ніва» ад 12.10.1997 г.) абвінавчвае ў такім нібыта «фальшаванні» — редактараў і выдаўцоў кнігі. Але ён беспадстаўна нападае на заслужаных для беларускай фалькларыстыкі, выдатных вучоных Т. Дубкову, А. Ліса і А. Фядосіка, бо побач з іх прозвішчамі, улізе старонкі надрукавана: «Запіс, укладанне, уступны артыкул і каментарыі Микола Гайдука.» Значыць, калі Д. Фіонік уздумаў прыдзірацца, дык павінен толкі да аднаго М. Гайдука, а не да ні ў чым вінаватых людзей. („Czasopis”, 1998, nr 11, s. 41.)*

Który więc z białoruskich polemistów ma rację? W każdym razie, tak się przyjęło na świecie, iż za to co zostało napisane czy wydrukowane odpowiada ten, czyj podpis pod tym stoi. Tym bardziej że nie chodzi tu o drobną zmianę, która mogła być dokonana przez redaktorów bez wiedzy i zgody autora (co się przecież nieestety zdarza). Przetłumaczenie tekstów na literacki język białoruski było generalną zasadą, na którą M. Hajduk musiał się świadomie zgodzić. Poza tym nie pamiętam, aby M. Hajduk po ukazaniu się owego zbioru pieśni, zgłaszał o to do wydawcy jakieś pretensje czy uwagi, przynajmniej publicznie, w druku.

Zresztą chodzi tu nie tylko o sam fakt tłumaczenia. Ważny jest przede wszystkim cel i rezultat podjętych działań. Czyżby Pan tego nie rozumiał? Zresztą, ów cel działań podjętych przy wydawaniu pracy *Песні Беластоцчыны* wyraźnie odczytał cytowany już R. Kalada: *Прычым сцвярджаю, што М. Гайдук настуніў правільна, бо такім чынам ён пацвярджае прыналежнасць беларускіх народных песень да беларускай культуры і адбівае ахвоту розным захопніцкім намаганням нашых паўднёвых сусе-*

landara", gdzie publikowane były oryginalne zapisy (szczegółowa bibliografia podana jest w tomie *Pieśni Białostoczczyzny*). Nie świętej pamięci Mikołaj Romanowicz Hajduk więc teksty tłumaczył, co stara się zasugerować Profesor Roszczenko. Pisałem zresztą o tym w „Niwie”. Zwróciłem przy tym uwagę, że manipulowanie autentycznym ruskim folklorem Podlasia odbywa się również ze strony ukraińskiej. Oto przykład: w książce Chołmszczyna i Pidlaszszja (Kijów 1997) w artykule Elżbiety Ryżyk znajdujemy zapis pieśni żniwnej z Tyniewicz Dużych. W jej tekście występuje wiele słów, których wymowa jest niezgodna z autentyczną gwarą tej wsi. Dla przykładu szto przetłumaczono na szczo, wykosił na wykosyły, żył na żyty, tułko na tilky, piti na pity, itd.

O tych ważnych niuansach, oczywiście, Pan Profesor nie wspomina, fakty te są przecież niewygodne dla potwierdzenia jedynych swoich słusznych teorii. Poza tym, nieprzyzwoicie jest mówić źle o nieżyjących wybitnych ludziach, szczególnie na forum.

Doroteusz Fionik

дзяў прысабечыць іх. A więc, jak stwierdza białoruski polemista, dzięki przetłumaczeniu potwierdzono przynależność tych pieśni do kultury białoruskiej i wara od nich! (Skądinąd jest to logiczne podejrzenie, gdyż inaczej trudno byłoby zaliczyć te pieśni do kultury białoruskiej.)

Sam autor pracy, M. Hajduk, terytorialny zasięg białoruskiej pieśni ludowej poszerza zresztą znacznie dalej na południe niż okolice Bielska czy Czeremchy, ponieważ we wstępie do rzeczowego zbioru pisze: *родная песня была спакон веку і застанецца [...] нашым нацыянальным сцягам вось тут, на прасторах Аўгустоўскага Паазер'я да Паазер'я Уладаўскага, дзе мы спрадвечна жывілі, жывём і жывіць будзем у наступных пакаленнях* (s. 8). A więc pieśni białoruskiej szuka on pod Włodawą! I bynajmniej nie jest to przejęzyczenie autora, ponieważ w innym miejscu – w swoim cyklu opowiadań historycznych *Нашы карані* («Ніва», 15.03.1992) – etnos białoruski widział on nawet na Chełmszczyźnie: *адступваючы [chodzący o Mongołów] з беларускіх зямель, захопнікі абрабавалі і вывелі ў няволлю мноства беларускага насельніцтва, у тым ліку і з зямель сённяшняй Беласточчыны, Бела Падляскага і Холмскага ваяводстваў*. Nie znam drugiego Białorusina, który by swą „Wielką Białoruś” rozciągał aż na Chełmszczyznę.

Piszę o tym wszystkim tak obszernie, dlatego iż D. Fionik zarzuca mi, że *nieprzyzwoicie jest mówić źle o nieżyjących wybitnych ludziach, szczególnie na forum*. Miałem przyjemność wielokrotnie spotykać się ze śp. Mikołajem Hajdukiem. Było to w Jablecznej, gdzie obaj pracowaliśmy jako wykładowcy Wyższego Prawosławnego Seminarium Duchownego i do dziś wspominam Go życzliwie jako człowieka. Rozumiem także, jak wielkie ma On zasługi dla popularyzacji kultury i idei białoruskiej na Białostoczczyźnie. Wszystko to jednak nie zwalnia od krytycznego spojrzenia na jego twórczość popularnonaukową, gdzie niestety, zbyt często mijał się z prawdą. Nie może być przecież tak, iż dorobek naukowy zmarłego jest nietykalny dla krytyki. Krytykuje się nawet największych koryfeuszy nauki.

Mikołaj Hajduk był autorem niezwykle płodnym, szczególnie w dziedzinie historii. Nie ma więc tu możliwości nawet pobieżnie ustosunkować się do jego prac, ale nazbyt wymowny jest tytuł korespondencji, jaką zamieściła białoruska „Niwa”. J. Cichonia z Homla na Białorusi, omawiając cykl artykułów historycznych M. Hajduka drukowanych w tym tygodniku, swój list do redakcji zatytułował po prostu *Блытаніна* («Ніва», 13.03.1988). Niestety, trudno tu odmówić mu, przynajmniej częściowo, racji, tym bar-

W odpowiedzi Doroteuszowi Fionikowi

Listu pana Doroteusza Fionika nie mogę pozostawić bez odpowiedzi. Zawarte w nim niesłuszne zarzuty pod moim adresem były już niejednokrotnie wykorzystywane na łamach prasy.

Zgadzam się, iż zapis pieśni kosarskiej z Tyniewicz Dużych zawarty w książce *Холмицина і Підляшшя* (Київ 1997) jest niezgodny z autentyczną gwarą tej wsi. W tym wypadku te nieliczne zmiany (czego nie można zarzucić wielu innym pieśniom znajdującym się w tym samym tomie), nie były celowe i zamierzone. Winę za to ponosi redakcja w Kijowie, ale i w tym wypadku było to zwykle niedopatrzienie.

Nigdy w swoich publikacjach nie zmieniałam autentycznego brzmienia ukraińskich tekstów gwarowych z Podlasia w celu przybliżenia ich do ukraińskiego języka literackiego. Uważam, iż stosowanie takich metod jest niedopuszczalne w jakichkolwiek rozprawach folklorystycznych.

Elżbieta Tomczuk

dzież M. Hajduk w rozważaniach historycznych dokonywał daleko idących nadinterpretacji i manipulowania faktami. Na marginesie można dodać, że w publikacjach historycznych stosował on tzw. moralność Kalego. Oto np. w układanym przez niego kalendarium („Czasopis”, 1995, nr 5, s. 2) wyprawa księcia kijowskiego Włodzimierza Monomacha na Połock (1085) nazwana jest (słusznie) *захопніцкім наішесцем*, natomiast wyprawa *беларуска-літоўскай дружыны на чале з князем Кейстуцем* na klasztor-twierdzę na Łysej Górze (1370), to *доказ магутнасці Старабеларускай дзяржавы* (Вялікага княства Літоўскага). Wydaje się, iż wielka miłość do Białorusi *зацьмарывала* śp. M. Hajdukowi obiektywne postrzeganie rzeczywistości i powodowała stronniczą ocenę faktów. Trudno więc nie „mówić źle” o jego spuściźnie. Tę można i należy krytykować, z szacunkiem odnosząc się jednocześnie do pamięci Zmarłego.

W swym liście D. Fionik słusznie zwraca uwagę na niewłaściwy zapis pieśni z Tyniewicz Dużych, zamieszczonej w kijowskim tomie *Холмицина і Підляшшя*. Takie przypadki nie powinny mieć miejsca, należy ich unikać. Warto jednak zwrócić uwagę na istotną różnicę merytoryczną, jaka istnieje między przekładem słów pieśni śpiewanej w gwarze ukraińskiej na białoruski język literacki (jak to mamy w przypadku zapisów M. Hajduka), a przystosowaniem takiej pieśni do literackiego języka ukraińskiego (jak w przypadku pieśni z Tyniewicz). W pierwszym przypadku staje się już ona pieśnią białoruską, a w drugim pozostaje ukraińską.

Należy też pamiętać, że w przypadku tomu *Холмицина і Підляшшя* chodzi tylko o jedną pieśń, a we właściwym zapisie zamieszczono ich tam kilkadziesiąt. Błąd w tej jednej można więc uznać za „wypadek przy pracy”, nie ma więc podstaw, aby traktować to jako świadome działanie mające na celu fałszerstwo. Z kolei w zbiorze M. Hajduka zafałszowanych pieśni są setki, ich tłumaczenie było podstawowym założeniem redakcyjnym (autorskim?). Stąd też jest nadużyciem ze strony D. Fionika formułowanie, opierając się o jednostkowy przypadek (wypadek) pytania: *Kto fałszuje ruski folklor podlaski?* Czy jest to może próba odwrócenia uwagi od nieuczciwości popełnianej przez ludzi z własnego środowiska? Środowisko ukraińskie nie fałszuje folkloru Podlasia.

Dodam jeszcze, że o ile się orientuję, sam D. Fionik w swoich zapisach podlaskiego folkloru stara się oddać możliwie najdokładniej osobliwości tych gwar, ich autentyczność, czym wzbudza moje uznanie.

Mikołaj Roszczenko

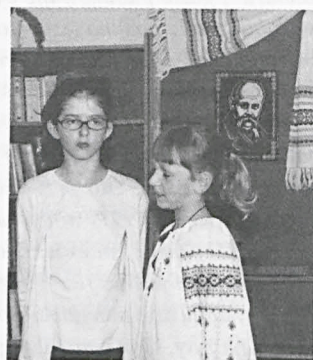
Шевченківський вечір в Більську

Цього року випала 140-а річниця смерті Тараса Шевченка. Пошану пам'яті Великого Кобзаря віддала також українська громадськість Більська. 31 травня ц. р. у Міській бібліотеці в Більську відбувся Шевченківський вечір.

Поезію Тараса Шевченка декламували діти та молодь, яка вивчає українську мову у школах Більська. Пісні на слова Великого Кобзаря та

Почесними гостями вечору були посол України у Польщі Дмитро Павличко та консул Микола Міщук з Гданська. Амбасадор у сво-

українцями на Підляшші. Ствердив, що українці у Польщі так довго існуватимуть, поки їх діти так гарно будуть читати вірші та співати пісень. Підкреслив також значущу роль поезії Тараса Шевченка у житті українського народу і прочитав свого найулюбленішого вірша поета *Мені однаково...*

Юрій Іваницький

який відбувався у рамках Днів Більська. Від минулого року, коли-то відбувся І Поетичний Форум, на якому представлено творчість трьох місцевих поетів – Софії Сачко, Юрія Баєни та Івана Киризиюка, Міська бібліотека у Більську є місцем, де представляється літературні досягнення регіону. Цього року, на II Поетичному Форумі, представлено молодих поетів-ліцеїстів Більська, відбулась також зустріч з білостоцьким поетом Яном Леоньчуком, який є водночас перекладачем української поезії.

І. Б.

Юрій Іваницький

українські народні пісні з Підляшшя виконав ансамбль «Ранок».

му слові сказав, що погано робив, що досі найчастіше перебував у Варшаві, а не з

Шевченківський вечір був одним з пунктів II Більського Поетичного Форуму,

Черемшанський конкурс поезії Кобзаря

Напередодні 140 річниці смерті Тараса Шевченка, 7 березня ц.р., відбувся в Черемсі конкурс поезії великого генія українського народу. У цьому шкільному конкурсі, проведеному в Початковій школі в Черемсі, приймали участь діти, які на щодень вивчають там українську мову. Загалом в конкурсі змаглося 15 учнів від третього до шостого класу.

Як завжди діти готувались до конкурсу з великим зацікавленням і zaangażуванням. Діти з молодших класів на уроках української мови малювали картини до вибраних творів Т. Шевченка, старші учні підготували сценарії виступів і виставку картин.

В часі конкурсу діти декламували різні поетичні твори Кобзаря. Можна було також почути пісні на слова Т. Шевченка у виконанні дитячого ансамблю «Гілочка».

Молодих декламаторів оцінювала конкурсна комісія у складі віцедиректора школи В. Єфімюк та З. Новіцька. У категорії наймолодших (дітей третього класу) переміг А. Репко, друге місце зайняв М. Лашкевич, а третє Ю. Павлючук та М. Бондарук. Перше місце в категорії старших дітей (IV-VI клас) отримала М. Бартошевич, друге місце здобули К. Савчук і Г. Веремчук, а третє І. Маркевич і Б. Савчук.

І. В.

Вечір писання писанок

На тиждень перед Великоднем, 9 квітня, у Більській Початковій школі № 4 проведено Вечір писання писанок. Ініціатором і організатором вечору, який провела шкільна учнівська самоуправа, була вчителька української мови Єлизавета Томчук.

У вечорі писанок могли взяти участь всі бажаючі учні. Прийшло їх на вечір не мало, бо біля сорока. Більшість з них вперше мала нагоду писати писанки традиційним способом. Учні використовували на своїх писанках традиційні підляські орнаменти та кольористику.

Ширший контакт з народною традицією мають

діти, які вивчають українську мову. На уроках рідної мови також розписували вони писанки.

Після писанкарського вечору підготовлено в школі виставку, на якій експоновано найгарніші розписані дітьми традиційні писанки. (р.)

«Ранок» на фестивалі „Nowa Tradycja”

29 березня – 1 квітня ц. р. у варшавській радіо-студії S-1 проходив IV Фестиваль фолькової музики „Nowa Tradycja”. Організатором цього культурного заходу був Центр народної культури Польського радіо. Фестиваль цей вважається дуже престижним, його учасники з минулих років є зараз найбільш

відомими фольковими ансамблями у Польщі. Свої кандидатури до участі в цьогорічному фестивалі зголосило кілька десятків ансамблів.

Серед 15 ансамблів, які закваліфіковано на цьогорічний фестиваль був також підляський «Ранок». Виявився він єдиним непольським ансамблем на цьому фестивалі. На сцені студії S-1 ансамбль вперше виступав у десятиособовому складі. Молоді артисти мали велику трему. Ансамбль виконав сім пісень, в більшості з Підляшшя. Потім, на післяфестивальній зустрічі, увечері, «Ранок» здобув велику симпатію і визнання співучасників фестивалю.

Участь «Ранку» в фестивалі „Nowa Tradycja” є важливим досягненням. Була це найбільша досі презентація «Ранку» для широкої польської публіки. Фестиваль став також промоцією підляського ансамблю, після нього «Ранок» отримав вже численні пропозиції концертів.

Р. Я.

Wieczór ukraiński w Książnicy Podlaskiej

29 marca br. w Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku odbyło się spotkanie poświęcone historii i kulturze ukraińskiej mniejszości narodowej w Polsce pt. *Piewcy stepowej Hellady*.

Ініціаторка wieczoru, podobnie jak całego cyklu spotkań „Na skrzyżowaniu dróg”, poświęconych problemom mniejszości zamieszkujących Polskę, była profesor Teresa Zaniewska z Uniwersytetu w Białymstoku. Spotkanie było rezultatem osobistych zainteresowań profesor, jej kontaktów zawodowych oraz fascynacji poezją ukraińską, zwłaszcza zaś twórczością poety emigracyjnego, Jewhena Małaniuka (z jego wiersza zaczerпnięто слова *Piewcy stepowej Hellady*, użyte jako tytuł spotkania).

Wieczór ukraiński w Książnicy Podlaskiej adresowany był do wszystkich zainteresowanych problematyką Ukraińców w Polsce. Problemy tej mniejszości, jej kulturę i historię przybliżali zaproszeni goście: dziennikarz Jerzy Misiejuk, poeta i krytyk literacki Tadeusz Karabowicz oraz historyk Jerzy Hawryluk. Najwięcej miejsca poświęcono jednak poezji. Oprócz wierszy Jewhena Małaniuka,

można było na spotkaniu usłyszeć poezję Tadeusza Karabowicza oraz Bohdana Bojczuka, emigracyjnego poety ukraińskiego mieszkającego na stałe w Nowym Jorku.

Podczas wieczoru ukraińskiego wystąpił młodzieżowy zespół „Ranok” z Bielska Podlaskiego. Wykonał on ukraińskie pieśni z Podlasia.

Mimo że na spotkaniu próbowano dość wszechstronnie ukazać problemy mniejszości ukraińskiej, zabrakło dyskusji z udziałem osób zebranych w Książnicy. Niemniej jednak miał on duże znaczenie, ponieważ dał możliwość przybliżenia środowisku polskiemu problemów, historii i poezji mniejszości ukraińskiej. Stanowił ważny krok w przełamaniu stereotypów w myśleniu o Ukraińcach. Udo- wodnił również, że wśród ludzi spoza środowiska ukraińskiego jest zainteresowanie tą mniejszością.

L.F.

Шість років за підпалення церкви в Нарві

Після понад річного слідства і процесу закінчилась справа за влам та підпалення православної каплиці у Нарві. Районний суд у Більську визнав винними за цей злочин 24-літнього Януша О. та 44-літнього Ришарда П. і присудив їм на шість років позбавлення волі.

– Зі свідчень свідків виникає, що Ришард П. не скривав своєї ворожості відносно православної релігії. Докладно вибрав час свят, коли мешканці були зайняті іншими справами та запланував акцію, яка мала на меті знищення храму – сказала суддя Мирослава Янцевич.

– Як співучасника вибрав молодого та найбіднішого Януша О., якого переконав перспективою швидких майнових користей. Рівень суспільної шкідливості злочину є значущий і кара позбавлення волі на шість років пропонується прокурором є відповідна і виповнює свою роль.

Цвинтарна каплиця, яка повністю згоріла в результаті підпалення 30 квітня 2000 р., була найстарішою архітектурною пам'яткою містечка. Перенесли її з місця на місце поки не знайшла свій причал на цвинтарі. – *Переходила за людьми з місця на місце, прийшла за ними і тут, на цвинтар – згадувала жінка, яка прибирала могилу близьких незадовго до схвалення вироку.*

І. Б.

(Ширше про цю справу читайте у попередньому номері «НБіН».)

Щире співчуття
з приводу смерті
Батька
складають
Андрієві Сидоруку
з Кліщель

друзі з Більська
і Люблина

Амбасадор України на Підляшші

31 травня ц. р. Підляшшя відвідали представники України в особах амбасадора України в Польщі Дмитра Павличка, генерального консула України в Гданську Миколи Міщука та першого секретаря Посольства Сергія Германа.

У Білостоці відбулась зустріч з адміністративними властями Підляського воєводства – з воєводою та маршалком воєводства. В часі зустрічі обговорювались справи налагодження співпраці двох регіонів – Підляського воєводства та Чернігівської області.

З Білостоку гості переїхали до Більська, де знаходиться Головна управа Союзу українців Підляшшя та редакція «Над Бугом і Нарвою». Представники України відвідали приміщення редакції. Були також в дитячому садочку № 9 «Лісова Поляна», де з тридцятиособовою групою дітей реалізується програма плекання української культури Підляшшя «До Традиції». Директор садочка Єлизавета Нелипинська ознайомила гостей зі спектром занять через рідне слово, вишивку, фольклорні пісні, народні звичаї, різьбу в дереві, традиційні народні вироби. У заняттях беруть участь народні співці та умільці з навколишніх сіл, у яких проживає українське населення.

Представники України відвідали одного з підляських фермерів, діляча Союзу українців Підляшшя і співорганізатора українського руху на Підляшші Олександра Орду в його рідному селі Міклаші. Господарі Валентина і Олександр Орди угостили прибулих м. ін. свіжоспеченим сільським хлібом, який був гостям дуже до смаку. Розказали вони також про стан свого господарства, яке нараховує біля 50 гектарів землі. Валентина і Олександр Орда займаються передовсім вирощуванням збіжжя та годуванням молочних корів.

У містечку Вуорля гості відвідали місцеву церкву, де знаходиться дзвін з тридцятих років ХХ ст., виготовлений у місті Калуш, що в Галичині. Були також у синагозі, яка перестала діяти після другої світової війни. У селі Старе Корніно оглянули дві дерев'яні церкви та дерев'яну архітектуру цього великого, добре загосподарованого села. Покло-

нилися також жертвам гітлерівців над могилою місцевих 19-20-літніх хлопців, яких окупанти вбили у червні 1941 р., оскільки помилково взяли їх за совітських солдатів.

У селі Нове Березово гості були захоплені архітектурою старовинної дерев'яної церкви з ХVІІ ст. Відвідали також місто Гайнівку. Побували в православному соборі Святої Трійці, де якраз відбувався Фестиваль церковної музики, в якому приймали також участь хори з України.

Вечірньою порою амбасадор і представники посольства зустрілись з керівництвом Союзу українців Підляшшя. У міській бібліотеці у Більську відбулась урочиста академія присвячена Тарасу Шевченку. Вірші Кобзаря читала молодь з Більська, яка у місцевих школах вивчає українську мову. Пісні на слова Тараса Шевченка, а також народні українські з Підляшшя виконував ансамбль «Ранок» з Більська. Гості були дуже вдоволені з поїздки на Підляшшя і винесли багато позитивних вражень з побуту серед української громади Північного Підляшшя. (К)

„Chutir” na *Dniach Bielska*

Dni Bielska Podlaskiego to największa doroczna impreza plenerowa odbywająca się w mieście. Tradycyjnym elementem stały się na niej występy ukraińskich zespołów nie tylko z Podlasia. W tym roku, oprócz miejscowego młodzieżowego zespołu „Ranok”, wystąpiła w amfiteatrze miejskim grupa „Chutir” z Gdańska.

„Chutir” jest dobrze znanym na Podlasiu wykonawcą ukraińskiego folku. Powstał jako zespół studencki w połowie lat 90. W jego składzie są młodzi Ukraińcy z Pomorza.

– Na początku graliśmy muzykę typowo ludową. Były to pieśni zebrane od naszych rodziców, dziadków. Później to ewoluowało. Zaczęliśmy zmierzać w stronę folku. Teraz też jest to muzyka folk, ale bardziej zbliżająca się do muzyki popularnej – powiedział Bodek Kantor, lider zespołu.

Niemal od początku swego istnienia „Chutir” utrzymuje bliskie kontakty z Podlasiem. Jeden ze swoich pierwszych koncertów zagrał na przyczepie w Pasynkach podczas święta dożynek.

Występował także w Czeremśku i Bielsku Podlaskim.

Na *Dniach Bielska* zagrał 27 maja. Wykonał tam pieśni ludowe z Ziemi Przemyskiej, Bukowiny i Huculszczyzny, a także piosenki napisane przez lidera zespołu. Żywe melodie oraz pełne humoru teksty Bodka, mówiące o erotycznych zmaganiach młodego człowieka (jak je określił jeden z członków zespołu) szczególnie przypadły do gustu bielskiej publiczności.

L. F.

ВЛОДАВА-ВОЛА УHRUSKA

W kręgu dialektografii

Zakład Filologii Ukrainiejskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, przy współudziale Oddziału Dialektologii Instytutu Języka Ukrainiejskiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy oraz Urzędu Miasta Włodawa i Urzędu Gminy Wola Uhruska, zorganizował dwudniową Międzynarodową Konferencję Naukową pt. *Problemy dialektografii słowiańskiej*. Naukowcy obradowali we Włodawie i Woli Uhruskiej w dniach 17-18 maja 2001 r.

Dwudniową konferencję otworzył kierownik Zakładu Filologii Ukrainiejskiej UMCS prof. dr hab. Feliks Czyżewski. Wzięli w niej udział dialektolodzy z kilku ośrodków naukowych Polski i Ukrainy. Referaty były wygłaszane po polsku i po ukraińsku.

Wśród ponad 20 zaprezentowanych referatów, kilka wystąpień poświęconych było gwarom ukraińskim Podlasia. Spośród nich można wymienić następujące: *Z problematyki rozwoju konsonantyzmu wsi Malinniki w powiecie bielskim* (Marcin Kojder), *Kontakty międzyetniczne w świetle antroponimii miejscowości Bujnowo na Podlasiu w XVI-XIX w.* (Piotr Złotkowski), *Pogranicze językowe w świetle nazw terenowych na przykładzie wsi Hola w powiecie włodawskim* (Marek Olejnik). Także w innych referatach (np. Michała Sajewicza, Feliksa Czyżewskiego) odwoływano się do przykładów i zjawisk dialektycznych z terenu Podlasia.

W przerwie obrad uczestnicy mieli okazję zwidzenia obu gościnnych miejscowości – Włodawy i Woli Uhruskiej. We Włodawie obejrzeli np. dawną synagogę, kościół oraz ekspozycję etnograficzną w miejscowym muzeum.

A. Artemiuk

Буде черговий храм на Південному Підляшші

У неділю 13 травня ц. р. в невеликому селі Кути (Kały), яке розташоване поміж Загоровом та Коднем, відбулась урочистість закладки нової церкви. В цьому південнопідляському селі живе зараз 30 православних родин. Належать вони до православної парафії в Загорові. Доїзд до парафіяльної церкви складний, тому вирішено побудувати в селі свій храм.

Урочистості закладки церкви очолив єпископ люблінський і холмський Авель, який звершив посвячення і покладення наріжного каменя під будову храму. На свято прибуло біля 200 осіб. Було це найбільше досі свято в історії села.

Настоятелем загорівської парафії і пастирем православних мешканців села є о. Іван Кулик. Нова церква, яка стоятиме посередині села біля православного цвинтаря, буде посвячена в честь Усікновення голови св. Івана Хрестителя. Ініціатива будови свого храму оживила і активізувала місцеву православну громаду. Протягом місяця поставлено мури церкви. Зараз проводиться збірка пожертв на продовження будови. (па)

Рідна Мати моя...

День Мами в Більську

28 травня у Початковій школі № 4 в Більську відбувся День Мами. Стало вже традицією, що діти з початкових класів вітають своїх мам зі святом не тільки польською, але також і українською мовою.

Цього року учні кожного класу підготували вірші та нові пісні про наймилішу їм особу – Маму. Мами не підвели своїх дітей і прибули на це урочисте свято. Були квіти, зроблені на уроках

української мови кольорові серця та багато щирих і теплих побажань.

На закінчення виступив ансамбль «Раною», який виконав декілька пісень. Всі учасники свята спільно проспівали пісню *Рідна Мати моя*. (ет)

«Яр» вже на сцені

23 червня вперше під новою назвою виступав новий український молодіжний ансамбль Підляшши – «Яр». Ансамбль створений на основі старшої групи «Ранку». В його складі переважно учні середніх шкіл Більська.

Ансамбль виступав вже на сцені, але ще під назвою «Ра-

ною». Нову назву придумали самі члени молодіжного ансамблю.

23 червня «Яр» виступив на Концерті національних меншин у Білостоці, який відбувся в рамках *Dni Białegostoku*. На сцені кіна «Форум» виступали тоді також білоруські та російські ансамблі. (ет)

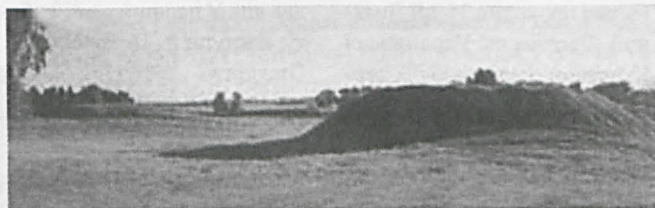
Нацкі под ochroną

21 czerwca br. odbyła się XXVII sesja Rady Gminy Bielsk Podlaski. Podjęto na niej uchwałę o ustanowieniu strefy ochrony archeologicznej i przyrodniczo-geologicznej na gruntach wsi Haćki. Zgodnie z planami powierzchnia strefy wyniesie 35,9 ha.

Przez ok. 30 lat w Haćkach i okolicach trwały badania archeologiczne prowadzone przez Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk. Jest to

miejsce wyjątkowe pod względem przyrodniczym, historycznym i krajobrazowym. W 1997 r. wielokulturowa osada przygrodzowa z zachowanymi śladami osadnictwa z okresu późnolateńskiego (II-I w. p.n.e.) i wczesnośredniowiecznego została wpisana do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków.

Planowane jest objęcie ochroną większego obszaru, w tym form rzeźby polodowcowej. (ib)

Нашу колишню редакційну товаришку

Олену Чабан

вітаємо з народженням сина - **Миколая**.

Новонародженому та Його Батькам

бажаємо всіх благ та Многая літа

товариші з редакції „Над Бугом і Нарвою”
та друзі з Підляшши і Любліна

Українська поезія з Нового Жорку

Spotkanie z Bohdanem Bojczukiem w Białymstoku

7 maja br. po raz kolejny Książnica Podlaska w Białymstoku stała się miejscem prezentacji kultury ukraińskiej. Tym razem odbył się tam wieczór poetycki mieszkającego na stałe w Nowym Jorku wybitnego poety emigracyjnego Bohdana Bojczuka. Spotkanie połączone było z promocją zbiorku *Miłość w trzech odsłonach i inne wiersze*. Poprowadził je dziennikarz Jerzy Misiejuk.

– Całą literaturę ukraińską trzeba podzielić na tę, która rozwijała się na Ukrainie i tę, która rozwijała się w diasporze. Dziś widzimy, że większość poezji, która rozwijała się na Ukrainie była pod wpływem socrealizmu i odeszła w przeszłość. Natomiast ta poezja, która rozwijała się w diasporze, zajmuje swoje miejsce w ukraińskiej literaturze do dziś. W tym wymiarze Bohdan Bojczuk jest czołowym poetą – powiedział Tadeusz Karabowicz, ukraiński poeta i krytyk literacki.

Bohdan Bojczuk to jeden z bardziej cenionych poetów współczesnych nie tylko w literaturze ukraińskiej, ale też w całej literaturze światowej. W swoich wierszach podejmuje tematy bliskie każdemu człowiekowi. Są to miłość, śmierć, wiara w Boga. Duży wpływ na jego poetycką wyobraźnię miały przeżycia związane z II wojną światową. Jego wiersze

– pełne prostoty, a zarazem silnie zmetaforyzowane – silnie oddziałują na czytelnika.

O dużym zainteresowaniu poezją Bohdana Bojczuka świadczą liczne przekłady. Tłumaczono jego wiersze na wiele języków, m.in. na angielski, francuski, niemiecki, polski, portugalski, rosyjski i rumuński. Przekładu na język polski dokonali dwaj poeci: ukraiński – Tadeusz Karabowicz i polski – Jan Lechoń. Wydany przez Książnicę Podlaską zbiorek *Miłość w trzech odsłonach i inne wiersze* zawiera 30 % twórczej spuścizny poety.

Na spotkaniu w białostockiej Książnicy Podlaskiej wiersze Bohdana Bojczuka można było usłyszeć zarówno w oryginalnej wersji, jak i w tłumaczeniu. Po ukraińsku czytał je sam autor, po polsku – autorzy przekładów.

Wieczór poetycki w Książnicy pokazał, że kultura ukraińska to także stojąca na wysokim, światowym poziomie poezja, która może zainteresować nie tylko ukraińskiego, ale też i polskiego miłośnika poezji.

Ludmiła Filimoniuk

«Гілочка» на Дитячому Фестивалі Української Культури в Ельблонзі

2-3 червня 2001 р. в Ельблонзі проходив 35-ий Дитячий Фестиваль Української Культури. Імпреза була організована ельблонзьким відділом Об'єднання українців у Польщі. Головним організатором імпреди була голова відділу Ірина Будзинська.

На цьогорічний фестиваль прибуло приблизно 300 дітей з поморського та вармінсько-мазурського воєвідств. Серед гостей Фестивалю була також черемшанська «Гілочка».

Фестиваль продовжувався два дні. У перший день, суботу, виступило 16 колективів. Презентований репертуар був дуже різноманітний – були програми присвячені матері, рідній мові та пісні, Тарасу Шевченку, екології тощо.

Неділя була днем української народної пісні, з якою виступило 11 колективів. В

цей день діти виступили перед запрошеними гостями та мешканцями Ельблонга. Окрасою фестивалю був театр «Голос» з Чернівців, який представив казку І. Франка *Лис Микита*.

На сцені ельблонзької Музичної школи виступили також дівчата з групи «Гілочка» з Черемхи, яку веде Ірина Вишенко. Молоді підляшанки представили публіці веснянки та інші народні пісні з Підляшшя під акомпанемент акордеону і сопілки.

Агнешка Фірсович

Це все минуло...

Розповідь про нову книжку оповідань Степана Сидорука і давнє Підляшшя

Нещодавно отримав я від мого земляка Степана Сидорука, який проживає в селі Ставки над Бугом біля Володави, книжку під заголовком *Nadbużańskie opowieści (Надбужанські оповідання)*. Ця книжка містить у собі 37 коротких оповідань і була видана за власні кошти автора тиражем 100 примірників. Прочитав я ті оповідання з великим зацікавленням і дуже мені вони сподобались.

Багато творів говорить про справжні події, про які оповідали на Підляшші в осінні і зимові вечори під час спільного прядіння льону або вовни чи як дерли пір'я на так званих «вденьках» або «вечорках», в залежності від пори дня. Багато подібних оповідань, званих в нашій підляській українській говірці «бувальщиною», я сам чув в молодості. Більшість оповідань С. Сидорука торкається подій і життя населення Південного Підляшшя, які вже давно проминули і вже не вернуться.

У першому своєму оповіданні п.з. *To dzień – Kodeń*, Степан Сидорук подає легенду про виникнення назви Кодень, яке розташоване над Бугом в білопідляському повіті і є славне з празників у день 15 серпня. Пише він, що біля теперішнього Кодня в середньовіччі стояли литовські війська, а під Берестям над Бугом війська Київської Русі. Перед битвою литовського вождя будив один русин, що служив у литовців говорячи: «то день». Звідси після перетворення слів лишилась назва Кодень. Я також чув цю легенду від свого батька, але він оповідав, що над Бугом боролися війська Київської Русі з польськими військами.

Іван Ігнатюк

ходять у «купчих» убраннях і накривають ліжка купленими покривалами.

В оповіданні *Elita* Степан Сидорук розповідає про те, як євреї (в говірці – жид) Хаїм молів збіжжя на вітряку. Прив'язав він свою козу до крила вітряка і вона загинула. Тепер на Підляшші немає вже діючих вітряків. Ніхто вже нині не пече в печі хліба. Це все вже проминуло.

Автор наводить також оповідання бувшого ігумена монастиря в Яблочині – о. Сави, теперішнього православного митрополита варшавського і всієї Польщі. В оповіданні *Monastyr* тодішній ігумен Сава розповідає автору легенду про те, як трьох рибаків виловило з Бугу ікону преп. Онуфрія і над Бугом, неподалік Яблочина, збудували православний монастир.

В оповіданні *Przyjaciecie* Степан Сидорук пише про палату графа Замойського в сусідньому селі Ружанка та про його величезні маєтки і невдалу дружбу місцевого хлопця Павла Левандовича із сином графа Константим. Це діялося перед першою світовою війною, бо палата в Ружанці згоріла під час цієї війни. Тепер на Південному Підляшші немає вже графів і дідичів, а їх землю розбито на парцелі у 1945 р. декретом про земельну реформу. Землю по «панах» в Ружанці та в інших місцевостях Підляшшя отримали наймити і малоземельні селяни.

В оповіданні п.з. *Proroczy sen* читаємо про прачку Стефку, яка врятувала плотаря, що топився в Бuzі, а згодом вийшла за нього заміж. У цьому оповіданні автор згадує про те, як давніше річкою Буг плотарі сплавали на плотах пшеницю з чорноземів Волині і Грубешівської землі до Гданська. Вже від давна не плавають Бугом плоти. Це все проминуло.

Чергове оповідання *Chelmska droga* описує, як у міжвоєнний період будовано у Холмі міський квартал, званий «Дирекцією» та наводить історичні події про князя і короля Галицько-Волинського князівства – Данила Галицького, засновника міста Холма, який у середньовіччі переніс свою столицю з Галича до Холма. Цього року минає 800-а річниця його народження. Автор пише, що король Данило по своїй бабусі виводиться з польських королів. Данило Галицький походив з руського княжого роду Руриковичів. Степан Сидорук подає легенду, що король Данило був похований в труні зі щирого золота і один смільчак з підземелля, де лежала труна короля Данила, вийняв тільки шолом, по-польськи *helm* Данила, бо труна була за важка. Від *helma* Данила, на думку автора, виникла назва *Chelm*, по-українськи Холм. Насправді назва Холм походить від слов'янського слова 'холм', що означає горб, пагорб, пагорбок, пригір, згірок, узгір'я. Місто Холм розташоване якраз на такому пагорбі.

**Багато творів
говорить про справжні події,
про які оповідали на Підляшші
в осінні і зимові вечори
під час спільного прядіння льону
або вовни чи як дерли пір'я
на так званих «вденьках»
або «вечорках».**

Оповідання п. з. *Tkaczka* говорить про Волицьову, яка через цілу осінь і зиму пряла на прядці, щоб ранньою весною ткати на короснах. Автор пише, що давніше жінки ходили в літніх льняних спідницях, званих «хвартухами» і в зимових вовняних спідницях, званих «бурками», а чоловіки ходили в гребінних штанах, званих «нагавицями» і в домотканих піджаках, званих «літняками». Пише теж про гарно тканих жінками на Підляшші узорчастих плахтах, званих «раднами» і килимах, званих «диванами». Автор правильно вважає, що прядіння льону і вовни та ткацтво полотна було на Підляшші дуже розповсюджене. Жодна дівка, яка не знала цього ремесла, не могла давніше вийти заміж. Тепер на Підляшші всі

У творі п. з. *Włodawskie przeobrażenia – na jarmarku* Степан Сидорук описує довоєнну Володаву. Згадує, що у Володаві був костел, церква і синагога. В колишній синагозі існує нині Музей Володавсько-Ленчинського приозер'я. Православна церква є діючою від часу повернення із західних земель Польщі після 1956 р. кільканадцяти українських родин. Автор пише також, що потойбік Буга була друга частина Володави, звана Володавкою. Під час другої світової війни ця частина Володави була зруйнована і спалена. Описує він володавські ярмарки, які відбувались у кожний четвер. Пише теж *o sławetnym zabijając Bohunie*, який лікував свою *szpetnie posiekana posturę* у володавського єврея Арона. Полковник Іван Богун є національним героєм України і був він одним із полководців під час повстання гетьмана Богдана Хмельницького. На ринку у Володаві біля «Чворобоку» стоїть дерев'яна різьба Івана Богуну у змаганні на шаблі з Яном Скетуським, героєм роману *Ogniem i mieczem* Генрика Сенкевича.

Степан Сидорук пише, що перед війною у Володаві більшість жителів міста становили євреї, які були вимордовані німцями під час окупації. Тепер у Володаві немає вже ні одного єврея. Від часів німецької окупації немає євреїв у таких великих містах Південного Підляшшя як Біла Підляська, Радинь Підляський, Соколів Підляський, Межиріччя, Лосіці і Парчів (в гов. Парцьово). Немає вже євреїв у містечках і селищах Південного Підляшшя як Острів Люблинський, Тереспіль, Славатичі, Вишнічі, Ломази, Пищаття, Комарівка Підляська, Вогинь (за Нестором: Воїнь), Чемерники, Янів Підляський, Константинів та інших. Немає також євреїв у селах Південного Підляшшя. Це все вже проминуло.

В оповіданні *Biały* автор пише про полювання зі своїм батьком в Ружанецькому лісі. Описує як утікали від лісного лісовою лінією, яку Степан Сидорук називає українською назвою – «трибом». Пише, що їх прозивали Мисливцями, тому, що його дід був мисливим. Хочу при цьому згадати, що на Підляшші кожний мешканець села, крім прізвища, мав прізвисько. Це явище в більшості сіл залишилося ще донині.

**Сьогодні українську мову
у формі діалекту
на Південному Підляшші
можна вже вважати за явище,
яке проминуло.**

Оповідання *Koń handlarza Rotensztajna* присвячене бідному єврею, який з розташованого потойбік Бугу містечка Домачева приїжджав до рідного села автора підводою, до якої був напружений марний коник, і скуповував від людей молоді півники.

Перед війною до мого рідного села Данці також приїжджав з сусіднього села Ганна євреї, якого називали Пінбою, що є здрібненням від імені Пінкес. Їздив він марним возом, якого тягнув по селі від хати до хати слабкий коник і продавав по хуторах людям сірники, нафту, сіль, голки тощо.

В оповіданні *Ardań* Степан Сидорук описує як у них батюшка святив на Бузі воду і як пасічники швидко набирали з ополонки посвячену воду, щоб нею літо, як вирються бджоли, кропити їх. Кропили для цього, щоб вони з їхніх вуликів не повтікали. Слово *Ardań* це перекручене форма слова «Йор-

STEFAN SIDORUK

NADBUŻAŃSKIE
OPowieści

дан», яке є народною назвою свята Богоявлення Господнього. На Південному Підляшші це свято люди скрізь називали «Водохрищі». Опис хрещення води в Ружанці торкається часу з перед першої світової війни, бо дерев'яну церкву в Ружанці, до якої ходили жителі сусідніх Ставок, спалив поляк у 1918 р. На тому місці граф Замойський побудував мурований римокатолицький костел в неоготичному стилі.

Jak dusza Klimkowa na strychu zamieszkała – це назва оповідання про душу чоловіка, котрий після смерті почав мешкати на горищі і лякав свою жінку та людей, що приходили до його хати. Подібні розповіді давніше розказували на згаданих мною «вденьках» і «вечорках». Я таких розповідей чув багато в своєму дитинстві. Оповідали наприклад, що душа «Ометри» (землеміра), котрий «кепсько» людям поміряв «грунти» ходила від «кучугури» до «кучугури» (в гов. – копець) в зовнішньому вигляді вогника. Такий вогник, коли я був ще дитиною, сам бачив в осінній вечір і несамовито тоді перелякався «духа». Згодом, як вже доріс, довідався, що був це болотний газ – метан, який сам запалився і «ходив» попіханий вітром.

Це оповідання написане польською говіркою, яка постала на основі вже майже вимерлої української говірки Південного Підляшшя. В оповіданнях Степана Сидорука можна зустріти багато українських слів. Виступають також українські імена й прізвища. У вступі до своєї книжки автор пише, що говіркою розмовляють ще старші люди, проте не згадує, що це українська говірка.

Як я сам пам'ятаю, українською говіркою, званою її носіями «нашою мовою», «простою мовою», «руською» або навіть погордливо – «хахлацькою», розмовляли на Південному

Підляшші у міжвоєнному періоді і під час німецької окупації усі православні та католики українського походження (колішні уніяти), яких православні зазивали «перекидчиками» або «калакутами». Українську мову знали також корінні поляки і євреї, що жили на Підляшші. У повітових урядах у Володаві і в Білій Підляській та в гмінних урядах тих повітів службовці мусили знати українську мову, щоб можна було порозумітися з автохтонним населенням. Мій батько Степан до самої смерті не навчився говорити польською мовою. Мати моя Анна, коли віддала мене після визволення на науку до гімназії у Володаві мусила навчитися говорити по-польськи, щоб порозумітися з «панамі». Сьогодні українську мову у формі діалекту на Південному Підляшші можна вже вважати за явище, яке проминуло.

В оповіданні *Nocleg* Степан Сидорук розказує як його батьки, котрі мешкали на Ставецькому хуторі недалеко ліса, під час німецької окупації з нараженням життя прийняли на нічліг єврейський партизанський загін. Був це мабуть загін під командуванням Хіля, який діяв тоді на Володавщині.

Оповідання *Zakład* – це трагічна історія одного смільчака з села автора, котрий заложився, що в ночі прибіє цвяхами на цвинтарі карточку паперу на хресті поставленому на могилі померлої людини. Прибів він карточку разом з полою плаща, не міг вирватися і з переляку помер на цвинтарі. На другий день люди знайшли його мертвого. Це оповідання здається мені мало правдоподібним. Більш імовірним є оповідання моєї дядини Гандзі, дівоче прізвище Онишук, яке я запам'ятав. В її рідному селі Жуки Більського повіту один смільчак заложився, що на могилі померлого вб'є в ночі кілок. Вбив він кілок, але разом з долішньою частиною свого плаща і не міг вирватися. На другий день знайшли його неживого.

Розповідь про те як одна родина в селі Ставки переховувалася під час німецької окупації єврейку Ітку Вакерманову з двійкою дітей є змістом чергового оповідання – *Dymy z Sobiboru*. На тодішні часи було це великим героїзмом, бо за переховування євреїв карано смертю цілу сім'ю. Але й були приклади негативні. В гмінному селі Ганна Володавського повіту до війни мешкало кільканадцять єврейських родин, які займалися роздрібною торгівлею, ремеслом і сільським господарством. Коли під час окупації наступила екстермінація євреїв, ті родини втікли до поблизького лісу, якого ганчуки звали Типиницями, а сусідуючі з ними данцівці – Лозиною. Хтось з жителів Ганни доніс про це німцям і вони всіх євреїв разом з дітьми вимордували в тому лісі. Хтось пізніше закопав у лісі тіла помордованих, але не надто глибоко. Вовки й лиси вигребли тіла з землі і з'їли. Протягом довшого часу валялися по лісі людські черепи і кості, аж хтось змилиувався і їх закопав. Я те добре пам'ятаю, бо в тому лісі пас корови і візці мельника з мого села рідного села Данці – Броніслава Хоронжого. Був у нього наємним пастухом протягом чотирьох років німецької окупації. Треба було піти на службу, бо мої батьки мали тільки два гектари піщаних орних ґрунтів, а в дома було нас п'ятеро осіб. Мельник платив батькам збіжжам, бо не вистачало їм власного збіжжя на контингенти для німців. Наш сільський агроном Василь Скринський на найбільшніх господарів у селі накладав найбільші контингенти.

В останньому довгому оповіданні *Białe róże* Степан Сидорук описує як у 1920 р. з його села до польського війська в Білій покликано трьох хлопців, між іншими Яна Патеюка і

Петра Хвиля. Описує в подробицях польсько-більшовицьку війну, яка проходила на сусідуючому з Південним Підляшшям Поліссі. Пише, що один із хлопців не повернув з війни – загинув.

У 1920 р. також мого батька покликали до польського війська у Білій. Батько не хотів боротися проти Росії і під час варті на річці Крна у Білій разом з кількома іншими «тутешніми» солдатами кинув гвінтівку і шапку у воду і дезертирував з війська. Після служби у війську залишилась тільки одна пам'ятка. У військовій книжечці, яку показував мені батько, замінено його «руське» прізвище Гнатюк на більш

**В оповіданнях Степана Сидорука
зустрічається багато гумору
і кумедних ситуацій.
Мова його оповідань
забарвлена поезією (...).**

«польське» *Ignatiuk*. Батько завжди відносився із симпатією до російського народу і виховував мене в такому дусі. У 1914–1918 рр. мій батько разом зі своїми батьками та двома сестрами й братом перебував як біженець у Саратовській губернії в Росії. Моя мати, на дівоче прізвище Беденак, перебувала зі своїми батьками в Маріюпольській губернії в Україні. Мої батьки завжди із симпатією згадували своє перебування в Росії й в Україні. Говорили, що люди були там дуже гостинні. Ніколи не бракувало «білого» хліба. Мої батьки ходили там до російських шкіл. Після визволення Польщі з-під німецької окупації, як більшість у цей час старших жителів Підляшшя, мусили піти на курси для неписьменних. Батьки вміли писати й читати, а навіть говорити російською мовою, але були неписьменні відносно польської мови. З боєм і плачем мої батьки згадували поворот з «біженства». Села були спалені через утікаючі перед німцями російські війська у 1915 році. Треба було все відбудовувати. На полях росла трьохлітня молада березина. Панував страшенний голод. Люди їли хліб з зерен вересу, березової кори й жолуддя. Люди харчувалися теж лободою. Панував висипний тиф. Дуже багато підляшан в тому часі померло на цю хворобу, яку приволокли з Росії. Померли також тоді мої дідусі з боку батька й матері, яких я не знав.

В оповіданнях Степана Сидорука зустрічається багато гумору і кумедних ситуацій. Мова його оповідань забарвлена поезією, адже автор *Nadbużańskich opowieści* є передусім народним поетом.

Степан Сидорук є феноменом, бо пише свої вірші також українською мовою. Кажу про феномен тому, що є він католиком, але не відшурвався своєї рідної мови. У 1983 р. видав він збірку своїх українських віршів під заголовком *Над Бугом*. Тепер підготував до друку нову збірку п.з. *Проминання*. Змістом його української поезії є любов до рідної землі – Підляшшя, любов до рідної матері і любов до рідної української мови.

Іван Ігнатюк

Stefan Sidoruk, *Nadbużańskie opowieści*, Chełm 1998, 160 ss.

Про Святу землю і Живоносний вогонь

Приємно відзначити, що на Підляшші з'являється все більше видань українською мовою. Важливо, що серед них є також видання церковного характеру. На цій площині найбільш робить гайнівське видавництво «Братчик», яке видало вже кілька позицій по-українськи, наприклад – як чергові випуски часопису «Братчик» – вийшли нещодавно брошури *Дія злих сил на людину, чи Вплив телебачення на душу людини*. Серед українськомовних видань «Братчика» зокрема варто звернути увагу на книжку сестри Марії (Юрчук) *Свята земля, чудо вогню і слава небесна*, у перекладі Василя Кметя, яка мала вже два видання.

Книжка, якої авторкою є православна монахиня з Польщі, котра декілька років провела у Святій землі, розповідає про найсвятіші для кожного християнина місця. Сестра Марія веде нас по Єрусалимі, над ріку Йордан, на святі гори – фавор, Кармел, Синай, на Оливну гору, а також у місце Різдва Христового – у Вифлеєм. Авторка показує широку присутність у Святій землі Православної Церкви, яка опікується численними з-посеред святих місць. У книжці знаходимо цікаві нариси про їх історію і сучасність. Читаємо про традиції і звичаї церковного життя в минулому і сучасному. Мабуть, найбільш вражаючою є розповідь про чудо вогню, коли в Пасхальну ніч від Гробу Господнього сходить Живоносний Вогонь...

Як читаємо у вступному слові від редактора: Численні згадані вияви Божого благовоління, особливо Чудо

Святого Вогню на Гробі Господньому, стають для нас безсумнівним свідченням істинності та спасенності Святого Православ'я (с. 6).

Важливо звернути увагу на дуже добрий переклад книжки українською мовою, здійснений молодим львівським знавцем історії Церкви і церковним діячем Василем Кметем. Він не тільки переклав книжку, але знаменито пристосував її для українського читача. Знаходимо тут також український підляський акцент – наприкінці книжки поміщено текст та ноти пісні *Землю ідейську* (наспів Яблочинського монастиря, в обр. В. Волосяка).

Книжка вражає також дуже гарним едиторським оформленням. Вже сама об-

кладинка (до речі – у першому видання обкладинка набагато гарніша, як у другому) притягає очі і заохочує поцікавитись книжкою. В середині читачі знайдуть майже сорок доброякісних, кольорових знімків, які представляють найважливіші місця Святої землі.

Доброю українською мовою і гарним художнім оформленням книжка позитивно вирізняється серед інших православних церковних видань на українському видавничому ринку. На жаль, не так багато з'являється там гарних, на доброму рівні православних видань українською мовою. Тому нічого дивного, що книжка зустрілась з великим зацікавленням і увагою в Україні, де чекають таких видань.

Дуже добре сталося, що з благословення єпископа (зараз вже архієпископа) люблінського і холмського Авеля, ця цікава книжка сестри Марії вийшла також українською мовою. Було це можливим завдяки її спонсорам – Галині та В'ячеславу Шевченкам, а також дякуючи ініціативі і старанням гайнівського «Братчика», зокрема редактора Марка Яким'юка. Таким способом Гайнівка виростає на осередок видавання української православної літератури. Це важливо також тому, що видається вона саме тут – на Підляшші, де українська мова є корінною і надалі функціонує серед мешканців регіону. Добре, що завдяки тому також вірні на Підляшші можуть отримати церковні видання рідною мовою, а таких доходить тут не так багато...

Г. Купріянович

Сестра Марія (Юрчук), *Свята земля, чудо вогню і слава небесна*, з польської переклав В. Кметь, Гайнівка 1999, 84+8 сс.

Kolejna bibliografia Południowego Podlasia

Po pięciu latach przerwy ukazał się kolejny tom *Bibliografii województwa białskopodlaskiego*, tym razem obejmujący lata 1993 i 1994. Wydawcą bibliografii jest, podobnie jak w przypadku wcześniejszych tomów, Biblioteka Publiczna w Białej Podlaskiej, z tym że już nie Wojewódzka, lecz w związku ze zmianą podziału administracyjnego, Miejska. Jest to piąty tom tej serii bibliograficznej, poprzednie zawierały publikacje z lat 1985-1992.

Bibliografia opracowana została przez Hannę Bajkowską i Grzegorza Michałowskiego w Dziale Informacji, Bibliografii i Wiedzy o Regionie MBP w Białej. W

założeniu ma obejmować całe piśmiennictwo dotyczące byłego województwa białskopodlaskiego. Najnowszy tom swym układem niewiele różni się od poprzednich.

W tomie zarejestrowano 1452 publikacje – od wydawnictw książkowych po artykuły w prasie codziennej i biuletyny różnych instytucji lokalnych. Wspomnijmy, że uwzględniono także artykuły zamieszczane w „Nad Buhom i Narwoju”. W dziale *Mniejszości narodowe* znajdujemy ogółem 10 pozycji oraz odwołania do kolejnych ośmiu, w dziale *Kościół prawosławny* – 19 i jedno odwołanie, zaś w dziale *Kościół grecko-katolicki* – 23 i 12 odwołań. Jednak problematyki tej do-

tyczy także wiele innych publikacji zamieszczonych w bibliografii, nie bardzo jasne wydają się kryteria umieszczania artykułów w poszczególnych działach i zasady dawania odwołań.

Zdarzają się pewne niekonsekwencje. Np. pod poz. 410 znalazł się artykuł zamieszczony w wydawanym wówczas dodatku do „NBiN” pt. „Lubłyńskijskyj Ukrajinśkyj Wisnyk”, w opisie bibliograficznym zaznaczono to skrótem *Lub. Ukr. Ves*. Skrótu tego nie znajdujemy jednak w zamieszczonym na początku tomu *Wykazie tytułów wykorzystanych czasopism z ich skrótami*. W ten sposób osoba korzystająca z bibliografii nie będzie w stanie poznać tytułu tego czasopisma (zresztą sam skrót również jest błęd-

O instrumentach muzycznych Podlasia w Petersburgu

Jednym z mało zbadanych aspektów kultury Podlasia jest tradycyjna muzyka instrumentalna tego regionu. Do niedawna uważano, iż Podlasie jest ubogie, jeśli chodzi o ten rodzaj kultury tradycyjnej. Ostatnie badania pokazują jednak, iż jest inaczej. W niektórych wsiach nawet do dzisiaj zachowała się tradycja gry na instrumentach muzycznych lub przynajmniej pamięć o tym.

Dla poznania tego mało znanego do niedawna aspektu kultury Podlasia wiele zrobił prof. Ihor Macijewskij z Petersburga. Wyniki jego kompleksowych badań prowadzonych w różnych zakątkach dawnego województwa białostockiego stopniowo są publikowane. Jedną z takich publikacji, kluczową dla tego zagadnienia, ukazała się w wydawnictwie Rosyjskiego Instytutu Historii Sztuk Rosyjskiej Akademii Nauk pt. *Материалы к энциклопедии музыкальных инструментов народов мира*. W wydawnictwie tym zamieszczone są wyniki badań prowadzonych przez pracowników Sekcji Instrumentoznawstwa tego Instytutu w ramach wielkiego projektu badawczego, którego celem jest stworzenie *Народной Энциклопедии Инструментов Мира*. W pierwszym tomie *Материалов...*, obok artykułów np. o

instrumentach Środkowej Azji VI w. p.n.e. – IV w. n.e., Europy Zachodniej XVII w., czy Adygów i Baszkirów, znalazł się artykuł I. Macijewskiego *Музыкальные инструменты Подлясья*.

W artykule autor przedstawia instrumenty muzyczne zamieszkałego przez ludność ukraińskojęzyczną Północnego Podlasia (między Bugiem i Narwią). Wymienia i charakteryzuje 56 (!) tradycyjnych muzycznych instrumentów, używanych na Podlasiu. W przypadku każdego instrumentu podaje jego oryginalną nazwę w miejscowej gwarze ukraińskiej (oraz po polsku i rosyjsku), opis wyglądu zewnętrznego, sposób gry na instrumencie i jego wykorzystanie sytuacyjne oraz genezę. Czasem wymienia też artystów ludowych z Podlasia, którzy grają na danym instrumencie. Niektóre instrumenty przedstawiono na zdjęciach lub rysunkach. Warto wymienić oryginalne nazwy kilku instrumentów: *тари́лки*, *звонoczки*, *стукачка*, *сзестуны*, *бубон ма́лы*, *свыстiolik*, *свыстiol welikij*, *ро́зок* itd.

Ja. T.

Материалы к энциклопедии музыкальных инструментов народов мира, Выпуск I, Составитель и ответственный редактор В.А. Свободов, Санкт-Петербург 1998.

ny, bowiem zamiast *Ves*. powinno być *Vis*). W bibliografii istnieje np. dział *Kościół katolicki*, a obok niego dział: *Kościół grecko-katolicki*, a przecież ten ostatni jest częścią Kościoła katolickiego, tak więc albo pierwszy dział powinien nosić nazwę *Kościół rzymsko-katolicki*, albo dział *Kościół grecko-katolicki* powinien być częścią działu *Kościół katolicki*.

Warto zauważyć, iż poza „NBiN” i rocznikiem „Cerkownyj Kałendar” w bibliografii nie uwzględniono innych wydawnictw ukraińskich ukazujących się w Polsce, np. tygodnika „*Nasze Słowo*” czy wydawanego w 1994 r. czasopisma „*Homyn*”. Niewiele też znajdujemy zagranicznych publikacji poświęconych regionowi. Wydaje się również, że szerzej należałoby uwzględniać drobne notatki prasowe zamieszczane w lokalnych dziennikach i tygodnikach, zwiększyć to co prawda objętość bibliografii, ale

dzięki temu bardziej całościowo zaprezentuje ona piśmiennictwo o Południowym Podlasiu. Może dobrze byłoby też rozważyć w przypadku opisów tekstów pisanych cyrylicą, zastąpienie transliteracji transkrypcją, która lepiej oddaje specyfikę poszczególnych języków.

Nie zważając na te uwagi, ukazanie się bibliografii uznać należy za niezwykle ważne wydarzenie. Mało który ośrodek powiatowy może poszczycić się tak dobrą i tak konsekwentnie wydawaną bibliografią lokalną. W dużym stopniu ułatwi ona dotarcie do publikacji dotyczących regionu badaczom oraz miłośnikom Południowego Podlasia. Będzie swoistym przewodnikiem po zakamarkach podlaskich bibliotek.

G. Kuprianowicz

Bibliografia województwa białostockiego 1993-1994, Opracowanie bibliografii: Hanna Bajkowska, Grzegorz Michałowski, Biała Podlaska 2000, 114 ss.

Białostocka bibliografia

Wszystkim zainteresowanym przeszłością i teraźniejszością Północnego Podlasia piękny prezent zrobiła Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku, wydając szósty już tom monumentalnej *Bibliografii województwa białostockiego, łomżyńskiego i suwalskiego*. To cenne i profesjonalnie przygotowane wydawnictwo obejmuje publikacje z lat 1986-1989, czyli okres dość burzliwy i interesujący. W nowej *Bibliografii...* znalazło się 6596 pozycji bibliograficznych, w tym wiele dotyczących obszaru między Bugiem i Narwią. Cenną pomocą w korzystaniu z bibliografii są bardzo szczegółowe indeksy – alfabetyczny i przedmiotowy.

Bibliografia... z założenia nie obejmuje wydawnictw drugiego obiegu, co powoduje, iż nie uwzględniono w niej większości ukazujących się na Podlasiu w tym okresie wydawnictw ukraińskich. Odnotowano jedynie wydawane od 1989 r. (także poza cenzurą) czasopismo „*Krag*”. Wydaje się, że wykazano tu pewną niekonsekwencję, gdyż w tym samym czasie i w tych samych warunkach ukazywały się na Podlasiu także inne wydawnictwa ukraińskie.

Wśród czasopism wykorzystanych w *Bibliografii...* nie ma też tygodnika ukraińskiego „*Nasze Słowo*”, w którym w latach 1986-1989 ukazywało się sporo artykułów o Podlasiu, zawierających informacje, których nie można znaleźć w innych wydawnictwach. Nie ma też rocznika „*Ukraiński Kałendar 1986*”, gdzie również były materiały dotyczące Podlasia. Nie uwzględniono zresztą także poszczególnych artykułów zamieszczanych w „*Kręgu*”. Nie dziwi więc, iż w dziale *Ukraińcy* znalazły się (łącznie z odwołaniami) zaledwie cztery pozycje.

Z niecierpliwością oczekiwać należy kolejnych tomów bibliografii, która jest dziełem fundamentalnym dla badań regionu. Z pewnością szerszej będzie w nich uwzględniona także problematyka ukraińska, tym bardziej iż po 1989 r. zaistniała ona również w oficjalnym obiegu wydawniczym, co wcześniej było niemożliwe lub bardzo ograniczone.

G. K.

Bibliografia województwa białostockiego, łomżyńskiego i suwalskiego, Tom VI (1986-1989), Białystok 2000, 530 ss.

Wirtualna gmina Bielsk

Dzisiaj posiadanie własnej strony internetowej jest już niemal standardem dla wszystkich znaczących instytucji, organizacji społecznych, firm. Jednak jeszcze kilka lat temu nie było to taką oczywistością, a swoje miejsca w sieci miały jedynie największe, najpoważniejsze i najbogatsze struktury, a spośród innych te, które odważnie korzystały z możliwości współczesnej techniki w celu własnej promocji i wykonywania swych zadań. Na Podlasiu jednym z takich pionierów internetu była gmina Bielsk Podlaski, która już od kilku lat ma własną witrynę internetową.

Gdy wchodzimy na stronę gminy Bielsk (<http://www.bielskpodlaski.pl> lub <http://republika.pl/bielskgw>), na stronie głównej wita nas w tle zdjęcie najstarszego zabytku archeologicznego gminy – grodziska w Haćkach oraz zaproszenie nie tylko do wirtualnej wędrowki po gminie: *Bogata historia i folklor będące wynikiem krzyżowania się kultur polskiej, ukraińskiej i białoruskiej, wielowyznaniowość regionu, czego świadectwem są katolickie kościoły oraz prawosławne cerkwie, a także dobrze zachowane obszary przyrodnicze położone w pobliżu Puszczy Białowieskiej powinny zachęcić Państwa do wypoczynku w naszej gminie.* Świadectwem tej wielowyznaniowości i wieloetniczności są kościoły i cerkwie, także umieszczone na powitalnej stronie.

Oczywiście na stronie głównej mamy też odsyłacze do dalszych informacji o bielskiej gminie. Jest ich 10, dwa z nich niestety nie działają. Jednak pod pozostałymi ukrywa się naprawdę obszerna i rzetelna informacja o całej gminie. Mamy tu więc oczywiście link Władze Gminy, gdzie podano pełny skład Rady i Zarządu Gminy (szkoda, że nie ma szerszych informacji przynajmniej o głównych postaciach). Potem możemy poznać podstawowe Dane geograficzne, dotyczące gminy (na tej podstronie znajdziemy też link do schematycznej mapy gminy).

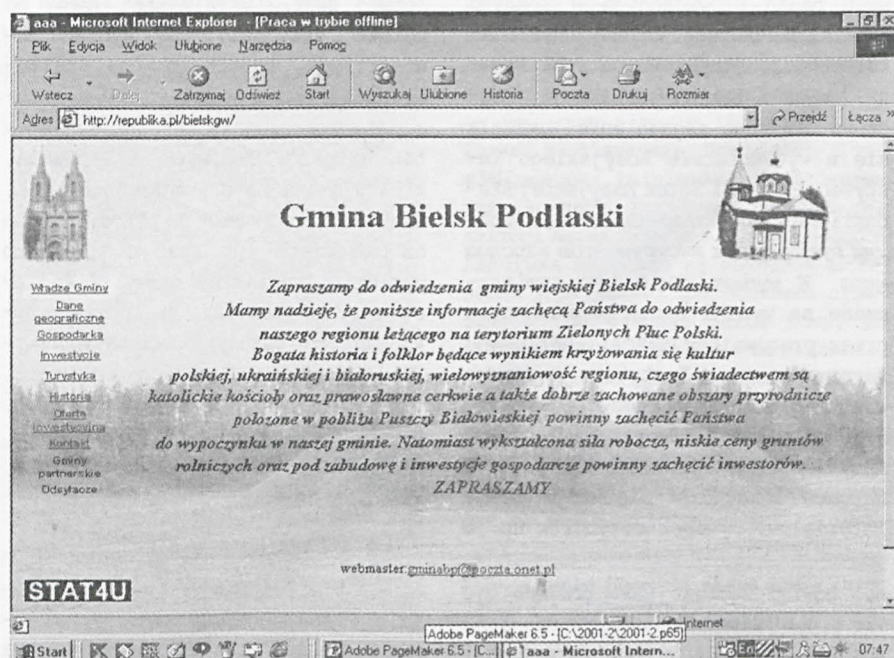
Niezwykle lakoniczne, bo zawarte w 5 zdaniach, są informacje ukryte pod hasłem Gospodarka. Ich uzupełnieniem są Oferty inwestycyjne dla przedsiębiorców, którzy chcieliby właśnie tutaj rozwinąć swą działalność. Gmina proponuje wykup lub dzierżawę nieruchomości (wykaz zawiera 13 nieruchomości – od 3 do 35 ha), zachęcając inwestorów poprzez ulgi podatkowe i zwolnienia z opłat czynszowych. Na innej podstronie prezentuje również swe ostatnie Inwestycje: Gimnazjum w Augustowie oraz Szkoła Podstawowa w Lubinie Kościelnym.

Jednak najciekawsze i najbardziej rozbudowane są linki informujące o innych walorach gminy Bielsk, które mogą zainteresować niekoniecznie biznesmenów. Pod hasłem Turystyka odkrywamy dość szczegółowe informacje o walorach kulturowych tych okolic. Zaprezentowano kilka

dziesiąt znajdujących się w różnych wsiach gminy obiektów o wartościach kulturowych, w tym 11 uznanych za zabytki architektoniczne (5 cerkwi i cerkiewek, kościół, zagroda, dwa domy i dwa wiatrak); 80 (!) zabytków architektonicznych z różnych epok (od wczesnej epoki żelaza po okres nowożytny). Przedstawiono też prowadzący przez gminę żółty szlak turystyczny – *Szlakiem cerkwi* (wraz z mapą). Można tu również znaleźć relacje-fotoreportaże o miejscowych tradycjach (np. dożynkach we wsi Pasynki, zorganizowanych przez ZUP w 1999 r., czy o tradycyjnym obchodzie w tejże wsi) oraz informacje o działających tu instytucjach kulturalnych (w tym o wykonujących folklor ukraiński zespołach „Rodyna” z Dubiażyń i „Berozki” z Knoryd oraz o skansenie w

cje o badaniach archeologicznych i ich rezultatach, a także tekst prowadzących tu badania archeologów – Zbigniewa Kobylińskiego i Dariusza Krasnodębskiego o potrzebie powołania w Haćkach rezerwatu kulturowo-krajobrazowego.

Możemy także znaleźć Kontakt do władz gminy, w tym adres internetowy (gmina@bielskpodlaski.pl), co pozwalana na szybkie skontaktowanie się z nimi, jeżeli zainteresuje nas któraś z przeczytanych właśnie informacji. Mamy też mapę centrum Bielska Podlaskiego. Ciekawscy zaś mogą się dowiedzieć, jak często strona gminy Bielsk odwiedzana jest przez internautów. Okazuje się, że ostatnio nie zaglądają oni tam zbyt często. Jest to z pewnością spowodowane brakiem informacji o tej ciekawej stronie, ale także tym,

Koźlikach). Szkoda, że nie ma tu zaplanowanych informacji o bazie noclegowej i gastronomicznej, w tym np. o działających na tym terenie gospodarstwach agroturystycznych.

Informacje o przeszłości tych ziem bardzo szeroko przedstawiono na podstronie Historia. Obok charakterystyki i zdjęć zabytków sakralnych gminy, mamy tu kilkudziesięciostronicowe opracowanie dziejów osadnictwa na Podlasiu autorstwa wybitnego znawcy tej problematyki Jerzego Wiśniewskiego. Jest też interesujący tekst o ludności ukraińskiej na tym terenie, przedstawiający jej złożone losy i kontrowersje związane z kwestiami tożsamości narodowej. Szczegółowo omówiono również miejscowe gwary. Zaprezentowano oczywiście kompleks osadniczy w Haćkach, gdzie odkryto pierwsze ślady osadnictwa na terenie gminy. Obok malowniczych zdjęć, znajdujemy informa-

że nie ma tam aktualnych informacji o życiu gminy. Jednak prowadzenie takiego serwisu byłoby dość trudne, wymagałoby stałego zaangażowania do tej pracy grupy ludzi.

Strona internetowa gminy wiejskiej Bielsk Podlaski jest interesująca i daje o niej wyobrażenie (choć może zbyt mało jest tu informacji o walorach ekonomicznych, co byłoby ważne dla promocji gminy). Jednocześnie zawiera wiele ogólnych informacji o okolicach Bielska i całym Podlasiu. Stronę tę można zaliczyć do stron statycznych – zawierających stałe informacje – nie zaś uaktualnianych o bieżące wiadomości. Jest chyba jedną z lepszych gminnych stron w regionie. Zarówno mieszkańcy Podlasia, jak i osoby spoza tego regionu, znajdują tutaj wiele interesujących i pożytecznych wiadomości.

Grzegorz Kuprianowicz

Zarząd Miasta Kleszczele,
Miejski Ośrodek Kultury w Kleszczelach
i Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kleszczelowskiej
zapraszają na

Dni Kleszczel

28-29 lipca 2001 r.

28 lipca (sobota)

12⁰⁰ – zabawy, konkursy dla dzieci – PRZY BASENIE KAPIELOWYM

16⁰⁰ – otwarcie wystawy obrazów malarzy pochodzących z Kleszczel

– MIEJSKI OŚRODEK KULTURY

16¹⁵ – Zjazd sprawozdawczo-wyborczy Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Kleszczelowskiej

– MIEJSKI OŚRODEK KULTURY

21⁰⁰ – występ zespołu „Czeremszna” – PLAC SZKOLNY

– dyskoteka – PLAC PRZY BASENIE

29 lipca (niedziela)

10⁰⁰ – III Królewski Turniej Piłki Siatkowej – OSIEDLE STACJA KOLEJOWA

14³⁰ – mecz piłki nożnej „Orzeł” Kleszczele – OSiR Hajnówka

17⁰⁰ – występy zespołów „Jar”, „Horpyna”, „Kalina” i „Elena” – PLAC PRZY BASENIE

21⁰⁰ – pokaz sztucznych ogni

(W RAZIE DESZCZOWEJ POGODY WYSTĘPY ODBĘDĄ SIĘ W SZKOLE)

Kaseta zespołu „Ranok”!

Na podlaskim rynku fonograficznym ukazała się pierwsza kasetka ukraińskiego zespołu młodzieżowego „RANOK”. Tradycyjne pieśni obrzędowe, ciągle kultywowane jeszcze na Podlasiu, w wykonaniu młodych dziewcząt przy akompaniamencie skrzypiec, gitary, sopilki, akordeonu i kontrabasów zapewnią niebywale doznania estetyczne i poruszą głębię duszy niejednego miłośnika autentycznego folkloru.

Niech kasetka z autentycznym folklorem Podlasia znajdzie miejsce na muzycznej półce każdego melomana.

Adresy kontaktowe:

Związek Ukraińców Podlasia
skr. poczt. 77
ul. Kazanowskiego 15 B
17-100 Bielsk Podlaski
tel. (0-85) 730 89 29

Elżbieta Tomczuk
ul. Mickiewicza 58/17
17-100 Bielsk Podlaski
tel. (0-85) 730 17 90
E-mail: ranok@poczta.onet.pl

PRENUMERATA

Prenumeratę „Nad Buhom i Narwoju” należy zamawiać wpłacając odpowiednią kwotę na konto wydawcy: Związek Ukraińców Podlasia, PBK S.A., O/Bielsk Podlaski, nr 11101167-401160001197.

Roczna prenumerata na cały rok 2001 kosztuje: prenumerata krajowa - 19.00 zł, prenumerata zagraniczna - równowartość 29 USD (poczta zwykła) lub 36 USD (poczta lotnicza).

Prenumerata 4 następnych numerów (nr 3-6/2001) kosztuje: prenumerata krajowa - 13.00 zł, prenumerata zagraniczna - równowartość 19 USD (poczta zwykła) lub 24 USD (poczta lotnicza).

